

לקוטי תורה • פרשת תזריע • מאמר 6

בגמרא דב"מ פרק הפועלים קא מפלגי במתיבתא דרקיע...

בגמרא, בבא מציעא, פרק הפועלים:
"היו חלוקים במתיבתא דרקיע..."

הקב"ה הוא "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" הוא האור המקיף של כתר, ו"ברוך" הוא האור השוכן בחכמה. מתיבתא דרקיע, שהבנתה נובעת מבינה, שמעה את פסק ה' "טהור" רק כהבזק נסתר של האור המקיף, ואילו רבה בר נחמני, שנשמתו באה מאותה הארה ממש, היה יכול למצוא את הטעם בתורה עצמה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/6

הנקודה

הקב"ה הוא "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" הוא האור המקיף של כתר, ו"ברוך" הוא האור השוכן בחכמה. מתיבתא דרקייע, שהבנתה נובעת מבינה, שמעה את פסק ה' "טהור" רק כהבזק נסתר של האור המקיף, ואילו רבה בר נחמני, שנשמתו באה מאותה הארה ממש, היה יכול למצוא את הטעם בתורה עצמה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הסיפור בתלמוד על מחלוקת במתיבתא דרקייע במקרה של ספק נגע צרעת, שבו ה' אמר "טהור", המתיבתא אמרה "טמא", ורבה בר נחמני נקרא להכריע. תחילה הוא מגדיר את השם "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" הוא כתר, האור המקיף את כל העולמות, ו"ברוך" הוא חכמה, מקור האור הממלא אותם. "הרקייע" הוא בינה, בחינת ההבנה, המאירה בגן עדן העליון. לימוד תורה בקול מוריד אור שמעל סדר העולמות, וכך פעלו החכמים ניסים. אדמו"ר הזקן מסביר אחר כך, בעקבות המגיד, שהמדות מתכללות רק באמצעות אור אין סוף, שמאיר תמיד בתפארת (ומשום כך היא נושאת את שם הוי'), אך אינו נמצא בקליפת נוגה. צרעת היא סילוק החכמה, המאפשר לנוגה לקבל "ניקה מן ה"עור"; מקרה של ספק טהור, מפני שטומאה זו תלויה בכך שתהיה ידועה. המתיבתא, ששורשה בבינה, ידעה את פסק ה' אך לא את טעמו; רבה בר נחמני, שהיה בו ניצוץ ממש, ידע אותו. המאמר מסתיים בשאלה ההלכתית של "לא בשמים היא".

מבנה

1	המחלוקת בשמים והשם "הקדוש ברוך הוא"
סיפור התלמוד; כיצד פעלו החכמים נפלאות; "קדוש" הוא כתר, טובב, ו"ברוך" הוא חכמה, ממלא; "ברוך" כמקבל (מלכות) וכמקור (חכמה).
2	מתיבתא דרקייע
הרקייע שמעל החיות העליונות הוא בינה, הבנה ה"קפואה" כקרח; היא מאירה בגן עדן העליון; לימוד תורה לשמה מוסיף שם אור, והתפילה מכינה לכך.
3	תורה, דיבור וניסים
התורה משמחת את הלב מפני שהיא אחת עם ה'; תורה שבדיבור מוציאה את אורה הנסתר; החכמים המשיכו אור שמעל סדר העולמות, ולכן נהר יכול היה להיבקע; המצוות קיימות באצילות, והנשמות לומדות אותן בגן עדן.
4	קליפת נוגה דאצילות ושם הוי'
כיצד ייתכן שתהיה קליפה באצילות? בעקבות המגיד, המדות מתכללות רק באמצעות אור אין סוף, שישנו תמיד בתפארת ולכן היא נושאת את שם הוי'; לנוגה אין התכללות זו ואין לה ביטול אמיתי, ולכן היא "קליפה", חציה טוב וחציה רע.
5	הנגע ודין השערה הלכנה
כאשר אור אבא מסתלק, נוגה יונקת מן ה"עור" של זעיר אנפין; הכהן ממשיך שוב את אבא; שערה לבנה פירושה בתחילה שנוגה יונקת רק מן ה"שערות", וספק טהור מפני שטומאה זו תלויה בכך שתהיה ידועה.

האור המקיף מאיר בגן עדן רק בהסתר, ולכן המתיבתא, ששורשה בכינה, ידעה את פסק ה' אך לא את טעמו; נשמת רבה בר נחמני, כמו נשמת משה, באה מאותה הארה, ולכן הוא מצא את הטעם בתורה.

תענוגו של ה' עם הצדיקים נובע מעדן, שמעל הרקיע, וזוכים לו על ידי המשכת הכתר באמצעות התורה; הרמב"ם פוסק "טמא", מפני שהתורה "לא בשמים היא", אף שכאן, כשה' עצמו אמר "טהור", ייתכן שהדין שונה.

מושגים

קדוש וברוך קדוש ברוך

שתי המילים שבשם "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" הוא כתר, מובדל מעל ההשתלשלות ומקיף את העולמות; "ברוך" הוא חכמה, המקור שממנו האור נמשך למטה וממלא אותם.

מתיבתא דרקיע מתיבתא דרקיע

גן עדן העליון, הקרוי על שם ה"רקיע" שמעל החיות העליונות, שהוא בינה; הבחינה שבה ההשגה נעשית להבנה מקובעת, כמו מים שקפאו לקרח.

אור מקיף ואור פנימי אור מקיף ואור פנימי

אור גדול מכדי להיכנס לכלי מקיף אותו, ובכל זאת מאיר לתוכו בהסתר. המתיבתא תפסה את פסק ה' רק כהבזק נסתר כזה.

התכללות המדות התכללות המדות

מדות הפוכות, כמו חסד וגבורה, יכולות להתכלל זו בזו רק באמצעות אור אין סוף שמאיר בהן; תפארת, שיש בו תמיד אור זה, נושא את שם הוי"ו.

קליפת נוגה דאצילות קליפת נוגה דאצילות

"קליפה" במדרגת אצילות, מכלים השבורים של תוהו: היא מקבלת מקצת אור אלקי, אך מדותיה נשארות נפרדות, ולכן אור אין סוף מקיף אותה בלבד.

סגירו, "סגירה" סגירו

מילת התרגום לצרעת: סילוק אור אבא, חכמה, מזעיר אנפין, שמאפשר לנוגה לינוק מן ה"עור".

"לא בשמים היא" לא בשמים היא

ההלכה מוכרעת בידי החכמים למטה, על פי התורה כפי שירדה ונעשתה אור פנימי, ולא על פי המדרגות המקיפות, "שמים".

המחלוקת בשמים והשם "הקדוש ברוך הוא"

¹ בגמרא דב"מ [דבבא מצינא] פרק הפועלים¹ קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודמת לשער לכן טמא ואם שער לכן קודם לבהרת טהור² ספק הקב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא ואמרי מאן נוכח.³

בגמרא, [מסכת] בבא מצינא, פרק הפועלים: "נחלקו במתיבתא דרקיע: אם הבהרת קדמה לשער הלבן — טמא, ואם השער הלבן קדם לבהרת — טהור. במקרה של ספק, הקדוש ברוך הוא אמר: 'טהור', וכל מתיבתא דרקיע אמרו: 'טמא'. ואמרו: 'מי יכריע?'"

המאמר פותח בסיפור מן התלמוד (בבא מצינא פו ע"א) על דין מדיני הצרעת. כתם לבן (בהרת) שיש בו שערות לבנות מטמא אם הכתם הופיע קודם, וטהור אם השערות הופיעו קודם. במקרה של ספק, ה' פסק "טהור", ואילו כל הישיבה של מעלה פסקה "טמא"; הם ביקשו למצוא מי יכריע ביניהם.

נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות כו'

"רבה בר נחמני יכריע", שכן רבה בר נחמני אמר: "אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות" וכו'.

הם בחרו ברבה בר נחמני, אמורא שאמר על עצמו שהוא יחיד בדיני נגעים ובדיני טומאת אוהלים. בהמשך מספר התלמוד שנשלח שליה להביאו למעלה, אך מלאך המוות לא יכול היה להתקרב אליו כל עוד לא הפסיק ללמוד.

עד אמר טהור טהור, ובגמ' [ובגמרא] במסכת נזיר (דס"ה ע"ב) פ"י הטעם דאמר קרא לטהרו או לטמאו⁴ הואיל⁵ ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה (והובא בהר"ש [בהרבי שמעון] ספ"ד [סוף פרק ד'] דנגעים).

עד שאמר: "טהור, טהור". ובגמרא, במסכת נזיר (סה ע"ב), מוסבר הטעם: שהרי הכתוב אומר "לטהרו או לטמאו"; מאחר שהכתוב פתח בטהרה תחילה. (הובא בפירוש רבנו שמשון בסוף פרק ד' דנגעים.)

בשעה שנשמתו יצאה אמר: "טהור, טהור", והסכים לפסיקתו של ה'. התלמוד במסכת נזיר מביא את הטעם: הפסוק (ויקרא יג, נט) אומר "לטהרו או לטמאו", ומזכיר טהרה תחילה; מכאן שבמקרה של ספק דינו טהור.

וצריך להבין ענין התנאים ואמוראים שאנו רואים את המופתים העצומים⁶ שהיו יכולים לעשות כמו כר' [ברבי] פנחס בן יאיר

ועתה יש להבין את עניינם של התנאים והאמוראים: אנו רואים את המופתים העצומים שהיו יכולים לחולל, כמו אצל רבי פנחס בן יאיר

לאחר שהציג את הסיפור, אדמו"ר הזקן מעלה שאלה רחבה יותר: כיצד יכלו התנאים והאמוראים לחולל מופתים עצומים כאלה? הדוגמה הראשונה שלו היא רבי פנחס בן יאיר.

פ"ק [פרק קמא] **דחולין**⁷ שאמר גינאי נהרא חלוק לי⁸ מימך ומיד נתקיים מה שבהתאסף יחד משה רבינו וששים רבוא ישראל גבי קריעת ים סוף היה זה פלא.

בפרק הראשון של חולין, שאמר: "גינאי, נהר, חלק לי את מימך", ומיד התקיים הדבר — דבר שהיה פלא כאשר משה רבינו וששים רבוא מִישראל התאספו יחד בקריעת ים סוף.

בדרכו לפדות שבויים אמר רבי פנחס בן יאיר לנהר גינאי שיחצה את מימיו עבורו, והנהר נענה (חולין ז ע"א). קריעת הים, פלא שהתרחש עבור משה יחד עם כל ששים רבוא מִישראל, נעשתה מיד עבור אדם יחיד זה.

וכן אמרו זוטרא דבכו מחיה מתים⁹ וזכו לכיז [לכל זה] ע"י עסק תורתם.¹⁰ וצריך לבאר תחלה פי' קריאת שם הקב"ה שקראו בו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] את הבורא ית',¹¹ וענין פי' מתיבתא דרקיע.

וכן אמרו: "הקטן שבכם מחיה מתים". הם זכו לכל אלה בזכות עיסוקם בתורה. תחילה צריך לבאר את משמעות השם "הקדוש ברוך הוא", שבו כינו חז"ל את הבורא יתברך, וכן את משמעות הביטוי "מתיבתא דרקיע".

דוגמה נוספת: השליט הרומאי אנטונינוס אמר לרבי: "יודע אני שהקטן שבכם מחיה מתים" (עבודה זרה י ע"ב). אדמו"ר הזקן אומר שהחכמים זכו לכוחות האלה בזכות לימוד התורה שלהם, ומציג שני עניינים שצריך לבאר תחילה: השם "הקדוש ברוך הוא" והביטוי "מתיבתא דרקיע".

והענין כי הנה קדוש הוא בחי' כתר¹² (וכנודע מענין קדוש יהי' [יהיה] גדל פרע¹³ כו' שנאמר גבי נזיר¹⁴ וע"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)]).

והענין הוא כך: "קדוש" הוא בחינת כתר (כידוע מן העניין של "קדוש יהיה, גדל פרע" וכו', שנאמר אצל נזיר; ועיינו שם בלקוטי תורה של האריז"ל).

החסבר נפתח בביאור שתי מילות השם. "קדוש" שייך לכתר, העומד למעלה מן המדרגות המסודרות. הראיה היא הנזיר: התורה מכנה אותו "קדוש" באותו פסוק שבו היא מצווה עליו לגדל את שער ראשו (במדבר ו, ה), והקורא מופנה ללקוטי תורה של האריז"ל שם.

ואע"פ [ואף על פי] **שלפעמים בחי' תפארת דאצילות נק' קדוש.** זה הוא להיות כי **שרש הת"ת** [התפארת] הוא מבחי' כתר

ואף שלפעמים בחינת תפארת דאצילות נקראת "קדוש", הרי זה משום ששורש התפארת הוא מבחינת כתר.

אפשר להקשות שגם תפארת דאצילות, מידת ההרמוניה, נקראת לפעמים "קדוש". התשובה היא ששורשה של התפארת הוא בכתר, ולכן הקדושה שבה נובעת משם.

(כי הוא מקו האמצעי¹⁵ ולכן מת"ת [מתפארת] דאימא נעשה כתר לז"א.¹⁶ ומת"ת [ומתפארת] דז"א נעשה כתר לנוק' [לנוקבא]¹⁷ הרי כי התפארת שייך לבחייכתה) (ועיין ברכות פ' בלק¹⁸ ע"פ אשר כך אתפאר¹⁹ כו' עטרה ונתנה בראשו²⁰ כו' ע"ש).

(שכן הוא מן הקו האמצעי; לכן התפארת של אימא נעשית כתר לז"א, והתפארת של ז"א נעשית כתר לנוקבא; נמצא שהתפארת קשורה לבחינת כתר) (ועיין במדרש רבה, פרשת בלק, על הפסוק "אשר כך אתפאר" וכו': "עטרה ונתנה בראשו" וכו'; עינינו שם).

התפארת ניצבת בקו האמצעי של הספירות, העמוד המרכזי שמגיע היישר עד לכתר. לפי שיטת האר"ז, הדבר מתבטא באופן שבו הבחינות מעבירות זו לזו: התפארת של אימא נעשית כתר לז"א, והתפארת של ז"א נעשית כתר לנוקבא. גם המדרש קושר בין ישראל, "אשר כך אתפאר" – שורש המילה תפארת – לבין עטרה שהמלך הניח על ראשו.

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ הראיני את מראיך²¹ וגם כמו שיתבאר לקמן שבתפארת יש הארה גדולה מא"ס ב"ה יותר מבמדות חו"ג [חסד וגבורה] ועי"ז הוא הפועל התכללות מדות חו"ג [חסד וגבורה] כו'

עינינו במה שנכתב על כך בביאור לפסוק "הראיני את מראיך"; וכן, כפי שיתבאר להלן, בתפארת יש הארה גדולה מאין סוף ברוך הוא יותר מאשר במדות חסד וגבורה, ועל ידי כך היא פועלת את התכללות מדות חסד וגבורה וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "הראיני את מראיך" (שיר השירים ב, יד), ומקדים נקודה שתתבאר בהמשך המאמר: התפארת מקבלת הארה גדולה יותר מאין סוף מאשר החסד והגבורה, והארה זו מאפשרת לשתי המדות המנוגדות להתכלל זו בזו.

והארה זו זהו מבחי' הכתר. (וכמ"ש בזהר ס"פ תרומה דקע"ה ב' ע"פ והבריה התיכון²² כו'). והארה זו היא מבחינת כתר. (כמו שכתוב בזהר סוף פרשת תרומה, דף קע"ה ע"ב, על הפסוק "והבריה התיכון" וכו').

ההארה הנוספת שבתפארת באה מן הכתר. הזהר מפרש את "הבריה התיכון" שבמשכן, שעבר "מן הקצה אל הקצה" דרך כל הקרשים, כיעקב, מידת התפארת, המחבר בין שני הצדדים.

וכתר נק' קדוש דהיינו שהוא בחי' קדוש ומובדל ולמעלה מגדר ההשתלשלות. וברוך הוא בחי' חכמה²³ שהוא ראשית ההשתלשלות וראשית הגילוי.²⁴

כתר נקרא "קדוש", כלומר, הוא בחינת קדוש ומובדל, ולמעלה מגבולות ההשתלשלות. "ברוך" הוא בחינת חכמה, שהיא ראשית ההשתלשלות וראשית הגילוי.

כאן מוגדרות שתי המילים. "קדוש" פירושו מובדל: הכתר נמצא למעלה מגבולותיה של שרשרת המדרגות המסודרת. "ברוך" הוא חכמה, הנקודה הראשונה שבה מתחילה האלוקות להתגלות, וממנה מתחילה שרשרת ההשתלשלות המסודרת.

נמצא קדוש הוא בחי' סוכ"ע וברוך הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].²⁵ וע"כ קראו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] בשם זה הקב"ה שהוא ית' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין].^{26, 27, 28}

נמצא ש"קדוש" הוא בחינת סוכב כל עלמין, ו"ברוך" הוא בחינת ממלא כל עלמין. לכן קראו חז"ל את הקב"ה בשם זה, שכן הוא יתברך סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין.

נמצא שהשם "הקדוש ברוך הוא" כולל את שתי הדרכים שבהן ה' קשור לעולמות: כ"קדוש" הוא נעלה מהם ומקיף את כולם, וכ"ברוך" הוא ממלא אותם ונותן להם חיות מבפנים. לכן בחרו חז"ל בשם זה לבורא.

2 והנה בתיבת ברוך²⁹ יש ג"כ שני פירושים. הא' מלשון והמלך שלמה ברוך³⁰ שהפ"י שהוא נתברך והיינו שמקבל הברכה עד שנעשה ברוך.

למילה "ברוך" יש גם שתי משמעויות. הראשונה היא במשמעות של "והמלך שלמה ברוך": הכוונה היא שהוא התברך, כלומר קיבל את הברכה עד שנעשה מבורך.

כעת מראה אדמו"ר הזקן שגם למילה "ברוך" עצמה יש שתי משמעויות. בפסוק "והמלך שלמה ברוך" (מלכים א' ב, מה), משמעותה סבילה: מי שקיבל ברכה ובכך נעשה מבורך.

והפ"י הב' היינו שהוא ברוך ר"ל [רוצה לומר] מקור הברכות שמברך את הכל וכמ"ש מזה ע"פ לבבתני אחותי כלה.³¹

המשמעות השנייה היא שהוא ברוך, כלומר מקור הברכות, המברך את הכול; כפי שמוסבר על הפסוק "לבבתני אחותי כלה".

במשמעות השנייה, כשהמילה נאמרת על ה', "ברוך" פירושו מקור כל הברכות, המברך את הכול. להרחבה מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על הפסוק "לבבתני אחותי כלה" (שיר השירים ד, ט).

ושני הפ"י אמת כי הנה אע"פ [אף על פי] שנת' [שנתבאר] דחכמה נק' ברוך וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]³² שיסוד אבא נק' ברוך³³ מ"מ לפעמים נקרא המלכות ברוך

שתי המשמעויות נכונות. שכן אף שהתבאר שחכמה נקראת "ברוך", וכפי שנכתב בפרי עץ חיים שיסוד אבא נקרא "ברוך", מכל מקום, לפעמים גם מלכות נקראת "ברוך",

שתי המשמעויות נכונות ביחס לבחינות שונות. חכמה נקראת "ברוך", ובפרי עץ חיים נאמר שיסוד אבא, הערוץ שדרכו נמשכת חכמה, נקרא "ברוך"; אולם גם מלכות, האחרונה בספירות, נקראת לפעמים "ברוך".

וזהו ענין והמלך שלמה ברוך (ועיין בזהר ר"פ בראשית ד"ג סע"א [סוף עמוד א] בענין אות ב' שהוא סימן ברכה³⁴ ובוהר הרקיע שם שהיא בחי' מלכות כו'. וכ"מ [וכן משמע] בזהר ר"פ ויגש דר"ה [דראש השנה] ע"ב³⁵ ע"פ כי אתה אבינו)^{36, 37}

וזהו פירוש "והמלך שלמה ברוך". (ראו בזהר בתחילת פרשת בראשית, סוף דף ג ע"א, בענין האות ב', שהיא סימן ברכה; ובוהר הרקיע שם, שהיא בחינת מלכות וכו'. כך משתמע גם בזהר בתחילת פרשת ויגש, דף רה ע"ב, על הפסוק "כי אתה אבינו".)

מלכות היא "המלך שלמה" המתברך. הסוגריים מביאים חיזוק מן הזוהר: בתחילת בראשית נאמר שהעולם נברא באות ב', אות הברכה, והפירוש זוהר הרקיע מזהה אותה עם מלכות; גם דברי הזוהר בתחילת ויגש, על הפסוק "כי אתה אבינו" (ישעיהו סג, טז), מרמזים על אותו עניין.

(ועיין במא"א [במאורי אור] אות ב' סלי"ט³⁸ וסלי"ה³⁹ ועיין בפ' פקודי דרס"א ע"א ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם גבי ברוך).⁴⁰

(ראו מאורי אור, אות ב', סעיפים לט ול"ה; וכן פרשת פקודי, דף רסא ע"א, ומקדש מלך שם, בענין "ברוך"). בהמשך מובאות הפניות נוספות: מאורי אור, מילון למונחים קבליים, בערך אות ב'; וכן הזוהר בפרשת פקודי עם פירוש מקדש מלך. כולם עוסקים במשמעות "ברוך".

והוא כפי' הא' דברוך היינו שהוא מתברך ומקבל הברכה וכך המלכות היא מקבלת הברכה וההמשכה מלמעלה

וזה מתאים למשמעות הראשונה של "ברוך", כלומר שהוא מתברך ומקבל את הברכה. כך גם מלכות מקבלת את הברכה ואת ההמשכה מלמעלה,

מלכות היא "ברוך" במשמעות הראשונה, המקבלת: היא מקבלת את הברכה ואת השפע הנמשך מלמעלה.

והיינו מבחי' חכמה שהוא נק' ברוך כפי' הב' מקור הברכה והיינו ר"ת [ראשי תיבות] ברוך⁴¹ ר אש ומקור כל ברכה⁴² כמ"ש בפרדס⁴³ בערך ברוך.^{44, 45}

כלומר מבחינת חכמה, הנקראת "ברוך" במשמעות השנייה — מקור הברכה. וזהו ראשי התיבות של "ברוך": "ראש ומקור כל ברכה", כפי שנכתב בפרדס, בערך "ברוך".

מה שמלכות מקבלת מגיע מחכמה, שהיא "ברוך" במשמעות השנייה, מקור הברכה. בפרדס, המצטט את תיקוני הזוהר, נדרשות אותיות המילה "ברוך" כראשי תיבות של "ראש ומקור כל ברכה".

3 וכמו בריכה שממשיכים ממנה מים לכל אלא שהבריכה היינו ההמשכה שכבר נמשך מבחי" חכמה שנק'

ברוך מקור הבריכה. וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר איהו ברוך ואיהי ברכה.^{46, 47}

הדבר דומה לבריכה, שממנה שואבים מים לכולם; אלא שהבריכה היא ההמשכה שכבר נמשכה מבחינת חכמה, הנקראת "ברוך" — מקור הבריכה. זו [המשמעות של] דברי הזוהר: "הוא ברוך והיא ברכה".

בריכה היא מאגר שממנו שואבים מים לכול. מלכות היא כעין בריכה כזאת: היא מכילה שפע שכבר נמשך מחכמה, מקור הבריכה. לכן אומר הזוהר: "הוא ברוך והיא ברכה" — המשפיע הזכרי והמקבלת הנקבית.

פ"י איהי המלי נקרא ברכה שהיא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מלכותך מלכות כל עולמים⁴⁸ איהו היינו יסוד אבא נק' ברוך כי הוא מקור המשפיע בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

כלומר, "היא" — מלכות — נקראת "ברכה", משום שהיא בחינת ממלא כל עלמין: "מלכותך מלכות כל עולמים". "הוא", כלומר יסוד אבא, נקרא "ברוך", משום שהוא מקור ההשפעה בבחינת ממלא כל עלמין.

כך מפרש אדמו"ר הזקן את דברי הזוהר: "היא", מלכות, היא הברכה הממלאה את כל העולמות ומחיה אותם, ככתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמה, יג); "הוא", יסוד אבא, הוא המקור שממנו נמשך האור השורה בהם.

אכן למעלה מהחכמה אין יכול לבוא כלל בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] רק סוכ"ע כי אינו יכול לבוא בהתגלות כלל להיות בבחי' ממלא

אבל מה שלמעלה מחכמה אינו יכול לבוא כלל בבחינת ממלא כל עלמין, אלא בבחינת סובב כל עלמין, שכן אינו יכול להתגלות כלל באופן של "ממלא";

למעלה מחכמה, בכתר, האור אינו יכול להיכנס לעולמות כאור פנימי השורה בהם וממלא אותם. הוא יכול להתייחס אליהם רק כאור מקיף, מפני שאינו יכול להתגלות בתוכם.

רק הוא סובב ומקיף והארתו זורחת בהעלם כידוע שאור הפנימי ואור המקיף דבקים זה בזה.

אלא הוא סובב ומקיף, והארתו מאירה בהעלם. כידוע, האור הפנימי והאור המקיף דבוקים זה בזה.

אור כזה מקיף במקום להיכנס, והשפעתו בתוך העולמות נסתרת. הדבר מתאפשר משום שכפי שמלמדת הקבלה, האור הפנימי והאור המקיף קשורים זה בזה.

אך כי אור המקיף אינו מאיר בתוך הכלי בבחי' פנימי⁴⁹ [פנימיות / פנימית] וגילוי כי אורו גדול ואין הכלי מגביל אורו כלל

אלא שהאור המקיף אינו מאיר בתוך הכלי באופן פנימי וגלוי, מפני שאורו גדול והכלי אינו מגביל את אורו כלל;

האור המקיף אינו יכול להאיר בגלוי בתוך כלי, מפני שהוא גדול מכדי שכלי כלשהו יוכל להכיל אותו או להגדיר את גבולותיו.

אך אעפ"כ [אף על פי כן] הארה מאור המקיף זורח בתוך הכלי בעולם שהרי המקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ⁴⁹ כמ"ש במ"א.

אך אף על פי כן, הארה מן האור המקיף מאירה בתוך הכלי בעולם, שהרי המקיף מצחצח את חצי הכלי מבחוץ, כפי שנתבאר במקום אחר.

ובכל זאת, משהו ממנו חודר פנימה בדרך נסתרת: כתבי האריז"ל, המובאים בהערות, מתארים את האור המקיף כמצחצח מבחוץ את חציו החיצוני של הכלי. הרעיון הזה — שהאור המקיף נוכח בפנים בעולם — נעשה מרכזי בהמשך המאמר.

4 וז"ש [וזהו שכתוב] והחכמה מאין תמצא⁵⁰ כי חכמה הוא ראשית הגילוי ולכן מחכמה ואילך שייך בחי' השתלשלות.

זהו [פירושו] הכתוב: "והחכמה מאין תימצא", שכן חכמה היא תחילת הגילוי, ולכן מחכמה ואילך שייכת בחינת השתלשלות.

הפסוק באיוב (28:12), שנקרא בדרך כלל כשאלה — "והחכמה מאין תימצא?" — נקרא כאן כהיגד: החכמה נמצאת "מאין", מתוך אין. חכמה היא נקודת הגילוי הראשונה, ולכן בה מתחילה ההשתלשלות המסודרת.

שהבינה מקבלת מהחכמה ומבינה נמשך במדות דרך עילה ועלול ולכן נק' חכמה ברוך אבל החכמה מהכתר כתיב מאין תמצא שלא כדרך השתלשלות

שהרי בינה מקבלת מחכמה, ומבינה נמשכת ההשפעה אל המדות בדרך של עילה ועלול; לכן נקראת חכמה "ברוך". אבל על החכמה כפי שהיא נמשכת מכתר נאמר: "מאין תימצא" — לא בדרך של השתלשלות;

מחכמה ולמטה הכול מתנהל בדרך של עילה ועלול: בינה מקבלת מחכמה, והמדות מבינה. משום כך חכמה נקראת "ברוך", מקור ההמשכה. אבל החכמה עצמה אינה נמשכת מכתר כשלב נוסף ברצף הזה; היא מופיעה "מאין", ללא יחס של הדרגתיות ביניהם.

ולכן נאמר תמצא כו' וגם הכתר נמשך ממל' דא"ס שהוא רק בחי' אור וזיו מהמאציל עצמו⁵¹ וכמשל הזיו שאינו פועל שינוי בהעצמיות כו'

ולכן נאמר "תימצא" וכו'. וגם כתר נמשך ממלכות דאין סוף, שהיא רק בחינת אור וזיו מן המאציל עצמו; וכמשל הזיו, שאינו פועל שינוי בעצמות וכו'.

המילה "תימצא" מרמזת על דבר שמופיע, ולא על דבר שנוצר כתוצאה מסיבה. כתר נמשך בתורו ממלכות, הבחינה התחתונה, של אין סוף, שהיא רק אור וזיו מן המאציל; וזיו, כמו אור המאיר ממקורו, אינו משנה את העצמות שממנה הוא נמשך.

(ולכן קראוהו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] הקב"ה שהוא בחי' סוכ"ע מה שלמעלה מההשתלשלות וע"כ נק' קדוש ועל זה נזכר לשון הודאה מודים אנחנו לך^{52, 53} וכמ"ש מענין ברכה והודאה בביאור ע"פ אתה הצבת⁵⁴ כל גבולות ארץ⁵⁵ ובד"ה יהודה אתה⁵⁶ ובחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא מה שנמשך ע"ד ההשתלשלות ונק' ברוך.

(ולכן קראוהו חז"ל הקדוש ברוך הוא, שהוא בחינת סובב כל עלמין, מה שלמעלה מההשתלשלות, ולכן הוא נקרא "קדוש"; ועל כך נאמר לשון הודאה: "מודים אנחנו לך", כפי שמבואר בעניין ברכה והודאה בביאור על הפסוק "אתה הצבת כל גבולות ארץ", ובמאמר דיבור המתחיל "יהודה אתה". ובחינת ממלא כל עלמין היא ההמשכה בדרך של ההשתלשלות, והיא נקראת "ברוך").

הסוגריים מיישמים את הרעיון בשמותיו של הקב"ה. "קדוש" היא בחינת סובב, שלמעלה מההשתלשלות, והמענה לה הוא הודאה — "מודים אנחנו לך" (דברי הימים א' כט:יג) — שבחסידות היא המענה על מה שלמעלה מהשגה. "ברוך" הוא ממלא, האור הנמשך דרך ההשתלשלות. אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים המבארים את ההבדל בין ברכה להודאה.

ולפי שהסובב מאיר בממלא רק שהארתו זורחת בהעלם ע"כ ב' הבחי' קדוש ברוך הכל שם א' שהוא ית' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין]. ועמ"ש סד"ה את שבתותי תשמרו⁵⁷ בפ"י אני הוי' דכולא חד ע"ש.

ומכיוון שהאור הסובב מאיר באור הממלא, אלא שהארתו זורחת בהעלם, לכן שתי הבחינות, "קדוש" ו"ברוך", הן כולן שם אחד: שהוא יתברך סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. וראה מה שכתוב בסוף המאמר דיבור המתחיל "את שבתותי תשמרו" בפירוש "אני הוי'", שכולא חד, עיין שם.

האור הסובב אמנם מאיר באור הממלא, אלא שהארתו נסתרת. לכן "קדוש" ו"ברוך" אינם שני שמות נפרדים אלא שם אחד: הקב"ה הוא בעת ובעונה אחת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "אני הוי'" במאמר "את שבתותי תשמרו", שלפיו הכול אחד.

ולכאורה י"ל [יש לומר] שזהו ענין ג' בחי' שבקדושה קדוש ברוך ימלוך. קדוש בחי' כתר וממנו נמשך בחכמה וזהו ברוך ואח"כ נמשך לבחי' מל' כענין והמלך שלמה ברוך⁵⁸ וזהו ימלוך.

ולכאורה יש לומר שזהו ענינן של שלוש הבחינות שבקדושה: "קדוש, ברוך, ימלוך". "קדוש" היא בחינת כתר, וממנו נמשכת ההשפעה לחכמה, וזהו "ברוך"; ואחר כך היא נמשכת לבחינת מלכות, כענין "והמלך שלמה ברוך", וזהו "ימלוך".

הצעה מסויגת: אפשר לראות בשלושת הביטויים שבתפילת הקדושה — "קדוש, קדוש, קדוש", "ברוך כבוד" ו"ימלוך" — כנגד כתר, חכמה ומלכות: האור נמשך מכתר לחכמה, ואחר כך למלכות, שעליה נאמר "ברוך" בפסוק על המלך שלמה.

אך בזהר הרקיע בפ' בראשית שם פי' ענין ימלוך שהוא בחיי המשכה עליונה בפ"ע [בפני עצמו] מלבד בחיי המשכה דברוך כו'. ובי' בחיי ברוך הנ"ל זהו ג"כ ענין פותח בברוך וחותם בברוך המבואר במ"א בד"ה להבין ענין הברכות):⁵⁹

אך בזהר הרקיע, בפרשת בראשית שם, מבואר שעניין "ימלוך" הוא המשכה עליונה בפני עצמה, נוסף על בחינת ההמשכה של "ברוך" וכו'. ושתי הבחינות של "ברוך" שנזכרו לעיל הן גם עניין "פותח בברוך וחותם בברוך", כמבואר במקום אחר, במאמר דיבור המתחיל "להבין עניין הברכות".

אולם זהר הרקיע מבאר ש"ימלוך" הוא המשכה עליונה נפרדת, ולא רק המשמעות של קבלה שב"ברוך", ולכן ההצעה נשארת פתוחה. שתי המשמעויות של "ברוך" אכן מסבירות מדוע ברכות רבות גם פותחות ב"ברוך" וגם חותמות בו, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן במאמר "להבין עניין הברכות".

קטע 2 • 51-8

מתיבתא דרקיע

5 ב וענין מתיבתא דרקיע הוא כי הנה כתיב ודמות על ראשי החיה⁶⁰ רקיע כעין הקרח כו'

2. פירוש "ישיבת הרקיע" הוא כך: נאמר, "ומעל לראשי החיה היה דמות רקיע, כמראה הקרח" וכו'.

סעיף 2 מבאר את הביטוי "ישיבת הרקיע". המפתח לכך הוא חזון המרכבה של יחזקאל: מעל ראשי החיות היה דמות רקיע, כמראה הקרח הנורא (יחזקאל א, כב).

ויש חיוון תתאין וחיוון עילאין חיוון תתאין הם המרכבה דבי"ע מחנה מיכאל מחנה גבריאל והרקיע שעל ראשיהם זהו מבחי' מלכות דאצילות וחיוון עילאין הם האבות

יש חיות תחתונות וחיות עליונות. החיות התחתונות הן המרכבה של [העולמות] בריאה, יצירה ועשיה, מחנה מיכאל [1] מחנה גבריאל; והרקיע שמעל לראשיהן הוא מבחינת מלכות של אצילות. החיות העליונות הן האבות,

יש שתי קבוצות של חיות. החיות התחתונות הן מלאכי המרכבה שבעולמות בריאה, יצירה ועשיה, מחנות המלאכים מיכאל וגבריאל; והרקיע שמעליהן הוא מלכות דאצילות. החיות העליונות הן האבות.

אברהם יצחק ויעקב חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' והרקיע שעל ראשם הוא בחיי בינה וכמ"ש בזהר בפ' ויקהל דרי"ג סע"א [סוף עמוד א] ע"פ השמים שמים^{61,62} ב' בחיי שמים היינו שמים עילאין ושמים תתאין והוא ב' בחיי רקיע הנ"ל.⁶³

אברהם, יצחק ויעקב, [שהם] חסד, גבורה ותפארת דאצילות; והרקיע שמעל לראשיהם הוא בחינת בינה. וכמו שכתוב בזהר, פרשת ויקהל, בסוף דף ר"ג ע"א, על הפסוק "השמים שמים": שתי בחינות של שמים, כלומר שמים עליונים ושמים תחתונים, והם שתי בחינות הרקיע שהוזכרו לעיל.

אברהם, יצחק ויעקב מגלמים את חסד, גבורה ותפארת דאצילות, והרקיע שמעליהם הוא בינה. הזוהר מוצא שתי בחינות של שמים בפסוק "השמים שמים" (תהלים קטו, טז): שמים עליונים ושמים תחתונים, המקבילים לשני הרקיעים האלה.

6 וכמ"ש בפרדס ערך רקיע ועמ"ש מענין זה ע"פ הנותן שלג כצמר^{64, 65} והטעם שנק' הבינה רקיע⁶⁶ הוא כמבואר במ"א ע"פ הללוהו ברקיע עוזו^{67, 68} ענין ג' בחי' אור מים רקיע שהם ג' בחי' כח"ב [כתר חכמה בינה]⁶⁹

כפי שנכתב בספר הפרדס, בערך "רקיע"; ועיינו במה שנכתב בעניין זה על הפסוק "הנותן שלג כצמר". הטעם לכך שבינה נקראת "רקיע" מבואר במקום אחר, על הפסוק "הללוהו ברקיע עוזו": עניין שלוש הבחינות אור, מים ורקיע, שהן שלוש הבחינות כתר, חכמה ובינה.

בספר הפרדס, האנציקלופדיה הקבלית של רבי משה קורדובירו, נדון המונח "רקיע". במקום אחר, על הפסוק "הללוהו ברקיע עוזו" (תהילים קנ, א), מסביר אדמו"ר הזקן כי אור, מים ורקיע, שנבראו בשני ימי הבריאה הראשונים, מקבילים לכתר, חכמה ובינה; משום כך נקראת בינה "רקיע".

כי עד"מ באדם האור הוא בחי' מקור החכמה ונק' משכיל שהוא מקור השכל ומה שאח"כ נמשך ממנו גילוי השכל נק' מים ואח"כ כשבא השכל לידי השגה ממש נק' רקיע.

כי, על דרך משל, באדם ה"אור" הוא בחינת מקור החכמה, והוא נקרא "משכיל", מקור השכל. מה שנמשך ממנו לאחר מכן, גילוי השכל, נקרא "מים"; ולאחר מכן, כשהשכל מגיע לכלל הבנה ממשית, הוא נקרא "רקיע".

המשל הוא לשכל האדם. ה"אור" הוא מקור ההשגה, ה"משכיל" — הכוח שמעלה רעיונות. ההשגה הנמשכת ממנו בראשיתה היא "מים"; וכשהיא נעשית דבר המובן ומושג היטב, היא "רקיע".

כי רקיע הוא כמ"ש רקיע כעין הקרח⁷⁰ שהקרח היינו מה שנגלדו המים כי הנה מים ניידים. משא"כ הקרח א"א לשנותו ולהטותו.

כי "רקיע" הוא כפי שנאמר: "רקיע כעין הקרח". קרח הוא מים שנקרשו, שהרי המים ניידים, ואילו את הקרח אי אפשר לשנות או להטות.

מדוע "רקיע"? משום שהרקיע המתואר ביחזקאל הוא "כעין הקרח" — מים שנקרשו. המים זורמים ואפשר להטותם לכל כיוון, ואילו הקרח יציב; כך גם רעיון, לאחר שהובן, נעשה ברור ומבוסס.

7 וכך כשכבר נמשך השכל בבחי' ההשגה נק' קרח כו'. ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח^{71, 72} בענין משליך קרחו כפתים.⁷³

כך גם, כאשר השכל כבר נמשך לדרגת ההבנה, הוא נקרא "קרח" וכו'. ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "ביום השמיני שלח", בעניין "משליך קרחו כפתים".

שכל שהובן דומה לקרח: הוא קפוא ומקובע. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו לשמיני עצרת על הפסוק "משליך קרחו כפתים" (תהלים קמז, יז). שם מוסבר כי החסד העליון, שנמשל למים, "קופא" כשהוא יורד, כדי שכל אחד יוכל לקלוט אותו לפי מידתו.

ולכן בינה מקננא בכורסיא^{74, 75} שהוא המאיר בגי'ע [בגן עדן] העליון ועי' נאמר ונהר יוצא מעדן⁷⁶ להשקות את הגן כי דוקא לאחר שנמשך בבחי' בינה והשגה אז יוכל להאיר לנשמות בגי'ע [בגן עדן].

לכן נאמר שבינה מקננת בכורסיא, והיא המאירה בגן עדן העליון. על כך נאמר: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן"; רק לאחר שהאור נמשך לדרגת בינה והבנה הוא יכול להאיר לנשמות בגן עדן.

לכן נאמר בתיקוני זוהר "בינה מקננת בכורסיא": בינה היא המאירה בגן עדן העליון. "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" (בראשית ב, י): רק לאחר שהאור עבר דרך בינה והבנה הוא יכול להגיע לנשמות שבגן.

משא"כ בחי' חכמה הוא עדיין למעלה מההשגה (ועיין מזה בביאור ע"פ וידבר כו' אנכי⁷⁷ כו' ובד"ה ראה אנכי נותן)^{78, 79}

לעומת זאת, דרגת חכמה עדיין למעלה מן ההבנה. ראו בעניין זה בביאור על הפסוק "וידבר... אנכי..." ובמאמר הפותח במילים "ראה אנכי נותן".

חכמה, לעומת זאת, עדיין למעלה מן ההבנה: היא כברק של תובנה שטרם הושג בשכל. אדמו"ר הזקן מפנה לביאוריו על מתן תורה — "וידבר... אנכי" — ועל הפסוק "ראה אנכי נותן" (דברים יא, כו).

ולכן נקי' גי'ע [גן עדן] העליון מתיבתא דרקיע כי רקי'ע נקי' בחי' בינה שהוא הרקי'ע שע"ג [שעל גבי] חיוון עילאין כנ"ל והתפשטותה והמשכתה להאיר בגי'ע [בגן עדן] העליון נקי' מתיבתא דרקיע ודוקא מבחי' בינה שהוא בחי' רקי'ע

לכן גן עדן העליון נקרא "מתיבתא דרקיע": דרגת בינה נקראת "רקיע", שכן היא הרקי'ע שמעל חיוון עילאין, כפי שנוכר לעיל; וכאשר היא מתפשטת ונמשכת להאיר בגן עדן העליון, הדבר נקרא "מתיבתא דרקיע". ומדרגת בינה דווקא, שהיא בחינת "רקיע",

לכן גן עדן העליון נקרא "מתיבתא דרקיע": האור שבו בא מבינה, הרקי'ע שמעל חיוון עילאין, כאשר בינה מתפשטת ונמשכת להאיר בגן עדן.

דהיינו כשנמשך האור בגדר השגה מזה יוכל להיות נמשך הגי'ע [הגן עדן] שיהיו נהנין מזיו השכינה⁸⁰ בבחי' השגה ממש

כלומר, כאשר האור נמשך בגבולות ההבנה, מכך יכולה להימשך מציאותו של גן עדן, שבו ייהנו [הנשמות] מזיו השכינה מתוך הבנה ממשית.

גן עדן מתקיים רק כשהאור נכנס לגבולות ההבנה, שכן שכר הנשמות הוא "ליהנות מזיו השכינה" (ברכות יז ע"א) באמצעות הבנה ממשית של האלוקות.

(ועמ"ש בדי"ה לך לך⁸¹ ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] ספ"ה ועיין בזהר הרקיע פי ויקהל בדף רי"ב א').

(ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "לך לך"; ראו ספר של בינונים (תניא), חלק ב, סוף פרק ה; וכן ראו זוהר הרקיע, פרשת ויקהל, בדף רי"ב ע"א).

ההערה שבסוגריים מפנה למקורות נוספים: המאמר "לך לך", תניא, חלק ב (שער היחוד והאמונה), סוף פרק ה, וזוהר הרקיע לפרשת ויקהל, בדף רי"ב ע"א.

והנה הזוכים למדרגה זו דמתיבתא דרקיע שהוא בחי' גבוה מאד ששרשו רקיע דע"ג חיוון עילאין היינו כינה דאצי' המאיר בגי' [בגן עדן] העליון וקב"ה [וקודשא בריך הוא] אתי לאשתעשע עמהן בגי' [בגן עדן] שהוא הארת כתר וחכמה דאצילות.

והנה, מי שזוכים למדרגה זו של מתיבתא דרקיע, שהיא מדרגה גבוהה מאד ושורשה ברקיע שמעל חיוון עילאין — כלומר, בבינה דאצילות המאירה בגן עדן העליון — זוכים גם לכך ש"הקב"ה בא להשתעשע עמם" בגן עדן; זו הארת כתר וחכמה דאצילות.

מי שמגיעים למתיבתא דרקיע עומדים במדרגה גבוהה מאד: שורשם בבינה דאצילות. גבוהה עוד יותר היא המדרגה המתוארת בכך שהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן; זוהי הארה מכתר וחכמה דאצילות, שלמעלה מבינה.

כ"ז [כל זה] הוא בחי' עליונה מאד והיינו ע"י עסק התורה לשמה. שע"י משיכים תוספת אור בגי' [בגן עדן] כמ"ש דרכיה דרכי נועם⁸² וכמ"ש בדי"ה ראו כו'.⁸³

כל הדברים הללו הם מדרגה נעלית מאד, והיא מושגת על ידי לימוד תורה לשמה. כך ממשיכים תוספת אור בגן עדן, ככתוב: "דרכיה דרכי נועם", וכפי שמוסבר במאמר הפותח במילים "ראו..." וכי'.

כל זה מושג באמצעות לימוד תורה לשמה, שמוסיף אור בגן עדן. התורה נקראת "דרך" — "דרכיה דרכי נועם" (משלי ג, יז) — ואדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", המסביר מדוע התורה והמצוות נקראות דרכים.

8 וזה היה כל עסק התנאים והאמוראים ורב יהודה הי' [היה] מצלי מתלתין יום⁸⁴ לתלתין יום, כי הנה ענין התורה והתפלה⁸⁵ היינו שהתפלה היא

זה היה כל עיסוקם של התנאים והאמוראים; ורב יהודה היה מתפלל [רק] פעם אחת בכל שלושים יום. ענינם של התורה והתפילה הוא שהתפילה היא

לימוד התורה באופן זה היה כל עיסוקם של התנאים והאמוראים. בתלמוד מסופר שרב יהודה היה מתפלל רק פעם אחת בכל שלושים יום (ראש השנה לה ע"א); כעת מסביר אדמו"ר הזקן כיצד התורה והתפילה קשורות זו לזו.

כמו עד"מ הקדמה והכנה לעסק התורה שהתפלה היא להתבונן בגדולת א"ס ב"ה איך שלגדולתו אין חקר⁸⁶ ואיך שכל השתלשלות העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין מקור התהוותם וחיותם הוא כמו הקדמה והכנה, בדרך משל, לעיסוק בתורה. שכן התפילה היא התבוננות בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא: כיצד "לגדולתו אין חקר", וכיצד כל השתלשלות העולמות, מראש כל הדרגות ועד סוף כל הדרגות, מקור התהוותם וחיותם הוא

התפילה היא הקדמה והכנה ללימוד התורה. עניינה הוא ההתבוננות בגדולתו האינסופית של ה' ("לגדולתו אין חקר", תהילים קמה, ג), ובכך שכל העולמות, מן הדרגה העליונה ביותר ועד הנמוכה ביותר, מתהווים וחיים מהארה אחת מאורו.

רק מהארה אחת לבד שהיא רק עד"מ כטפה נגד הים ויותר מזה אין ערוך כו',

רק מהארה אחת בלבד, שהיא, בדרך משל, כטיפה לעומת הים, ואף למעלה מזה אין ערוך וכו';

הארה זו ביחס אליו היא כטיפה לעומת הים, וגם משל זה אינו מספיק, שהרי באמת אין ערוך כלל.

ולכן כל הקרוב יותר קמ"י [קמיה] ית' הוא יותר בבחי' ביטול מפני דקמיה דייקא כולא כלא חשיב ולית מחשבה תפיסא ביה כלל.

ולכן כל הקרוב יותר לפניו יתברך נתון במצב של ביטול גדול יותר, משום שדווקא "לפניו" "הכול כלא חשיב", ו"לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

לכן ככל שדרגה קרובה יותר לה', כך היא בטלה יותר לפניו, שכן דווקא "לפניו" "הכול כלא חשיב", ואין מחשבה יכולה לתפוס בו כלל.

קטע 3 • 91-15

תורה, דיבור וניסים

9 ומהתבוננות זו יומשך הדאגה והמרירות ע"ד משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין מוסרין רזי

תורה⁸⁷ אלא למי שלבו דואג בקרבו. דבודאי אין ר"ל [רוצה לומר] עצבות ח"ו [חס ושלום] שהעצבות

הרחיקו מאד חכמי האמת.^{88, 89}

מהתבוננות זו תבוא דאגה ומרירות, בדומה לדברי חז"ל: "אין מוסרים רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו". בוודאי אין הכוונה לעצבות, חלילה, שהרי חכמי האמת התרחקו ממנה מאוד.

ההתבוננות שבתפילה מעוררת דאגה ומרירות, והגמרא (Chagigah 13a) מציבה לב כזה כתנאי: סודות התורה נמסרים רק למי ש"לבו דואג בקרבו". אדמו"ר הזקן מדגיש שאין מדובר בעצבות, שחכמי הקבלה, "חכמי האמת", דחו לחלוטין.

אלא ר"ל [רוצה לומר] מה שידאוג לבו ויתמרמר ממה שא"א להשיג גילוי עצמיות אלקותו ית' כי גם הגילוי שבעולמות עליונים הוא רק כטפה אי לבד כו'

אלא הכוונה היא שלבו ידאג וימרר על כך שאי אפשר להשיג גילוי של עצמות אלקותו ית'; שהרי גם הגילוי שבעולמות העליונים אינו אלא כטיפה אחת בלבד וכו'.

הדאגה היא געגוע: הלב כואב על שאינו יכול להשיג גילוי של עצמותו של ה', שכן גם כל הגילוי שבעולמות העליונים אינו אלא טיפה לעומתו.

כנ"ל. משא"כ בחי' א"ס ב"ה ממש לית מחשבה תפיסא ביה כלל. וכ"ז [וכל זה] הוא ענין התפלה.

כאמור לעיל. ואילו בבחינת אין סוף ממש, אין מחשבה תופסת בו כלל. כל זה הוא ענין התפילה.

אין סוף עצמו הוא מעבר לכל מחשבה. ההתבוננות בכך, יחד עם המרירות שהיא מעוררת, היא עבודת התפילה.

וכמ"ש מזה בד"ה והיה מדי חדש בחדשו^{90.91} כו' בפ"י וענין חולת אהבה. והנה בעסק התורה נאמר פקודי הוי' ישרים משמחי לב.

כפי שמתבאר על כך במאמר המתחיל "והיה מדי חודש בחדשו" וכו', בביאור העניין של "חולת אהבה". ואילו על העיסוק בתורה נאמר: "פקודי ה' ישרים, משמחי לב".

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "מדי חודש בחדשו" (ישעיהו סו, כג), המתאר את כנסת ישראל בימות החול כ"חולת אהבה", המשתוקקת לה'. לעומת זאת, לימוד התורה מתואר בפסוק "פקודי ה' ישרים, משמחי לב" (תהילים יט, ט).

(ועמ"ש בד"ה צו כו' את קרבני⁹² בפ' פנחס) ומדקאמר משמחי משמע שמתחלה לא היה כן והיינו מפני שלבו דואג בקרבו ע"ד הנ"ל.

(וראו גם מה שכתוב במאמר המתחיל "צו את קרבני" בפרשת פנחס). ומכך שנאמר "משמחי" משמע שמתחילה לא היה הלב שמח; כלומר, מפני שלבו דואג בקרבו, כפי שנתבאר לעיל.

המילה "משמחי" מלמדת שהלב לא היה שמח קודם לכן: הוא הגיע ללימוד התורה כשהוא דואג ומר בעקבות ההתבוננות שבתפילה. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר "צו את קרבני" בלקוטי תורה, פנחס.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] ע"י עסק התורה ישמח לבו והיינו כי אע"ג [אף על גב] דלגדולתו אין חקר⁹³ ולית מחשבה תפיסא ביה כלל.

ואף על פי כן, באמצעות העיסוק בתורה ישמח לבו. כלומר, אף ש"לגדולתו אין חקר" ו"לית מחשבה תפיסא ביה כלל",

ובכל זאת, לימוד התורה משמח את אותו לב, אף שאין חקר לגדולתו של ה' ושום מחשבה אינה יכולה להשיגו.

אבל ע"י עסק התורה שהנפש היא תפיסא בה אזי ע"י היא תפיסא ומתלבשת בהקב"ה ממש דאורייתא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד^{94.95} וכמ"ש בבינונים ח"א [חלק א'] פ' ד' ה' ע"ש.^{96.97}

אלא שבאמצעות העיסוק בתורה, שהנפש משיגה, היא משיגה ומתלבשת בכך בהקב"ה ממש, שהרי התורה והקב"ה כולא חד, וכמו שכתוב בספר של כינונים, חלק א, פרקים ד ו"ה; עיינו שם.

הסיבה לכך היא שהנפש יכולה להשיג את התורה, ומכיוון שהתורה וה' אחד הם, הרי שבהשגתה את התורה היא משיגה ומתלבשת בה' עצמו. בתניא, פרקים ד ו"ה, מוסבר כיצד השכל המשיג דבר תורה מתאחד עם רצונו וחכמתו של ה'.

10 ועמ"ש מזה בפ' אחרי ע"פ כי ביום הזה יכפר^{98.99} כו'. וזהו ענין ישראל מתקשראן באורייתא¹⁰⁰ ואורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא]

ראו מה שנכתב על כך בפרשת אחרי, על הפסוק "כי ביום הזה יכפר" וכו'. וזהו ענין "ישראל מתקשרים בתורה, והתורה בקב"ה":

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "כי ביום הזה יכפר" (ויקרא טז, ל). התורה קושרת את היהודי לה', כפי שאומר הזוהר: ישראל מתקשרים בתורה, והתורה בקב"ה.

וכמו הקשר שמחבר שני דברים נפרדים להיות קשורים ומיוחדים יחד בקשר אמיץ וחזק כמו ונפש יהונתן נקשרה¹⁰¹ בנפש דוד.

כמו קשר המחבר שני דברים נפרדים, כך שיהיו קשורים ומיוחדים יחד בקשר אמיץ וחזק, ככתוב: "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד".

קשר מחבר שני דברים נפרדים בחזקה, כמו הקשר בין נפשותיהם של יהונתן ודוד (שמואל א יח, א). כך התורה קושרת את הנשמה עם ה'.

והנה מצות הקריאה בדבור בד"ת [בדברי תורה] הוא כי הנה מבואר בס"י [בספר יצירה] שעשר ספירות בלי מה¹⁰² כשלהבת קשורה בגחלת¹⁰³ ועד"מ השלהבת כשהיא בתוך הגחלת היא בבחי' העלם

והנה, [הטעם ל]מצווה לקרוא דברי תורה בדיבור הוא כך: בספר יצירה מבואר ש"עשר ספירות בלי מה" הן "כשלהבת הקשורה בגחלת". למשל, השלהבת כשהיא בתוך הגחלת נמצאת במצב של העלם

כעת מסביר המאמר מדוע יש לומר את דברי התורה בקול. ספר יצירה (א, ז) מדמה את עשר הספירות ל"שלהבת הקשורה בגחלת": שלהבת שבתוך גחלת לוחשת קיימת, אך היא נסתרת.

(ועמ"ש סד"ה כי ביום הזה יכפר¹⁰⁴ בענין בחי' צור עליון צור חיינו שהוא מקור ההויות כו') וכדי להמשיך השלהבת מההעלם אל הגילוי הוא ע"י רוח הנופח בכח.¹⁰⁵

(ראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "כי ביום הזה יכפר", בענין בחינת צור עליון, "צור חיינו", שהוא מקור כל ההויות וכו'), ולהוציא את השלהבת מן ההעלם אל הגילוי אפשר באמצעות רוח הנושבת בעוצמה.

ההערה שבסוגריים מפנה למאמר יום הכיפורים העוסק בצור העליון, מקור כל המציאות. נשיפה חזקה על גחלת היא שמוציאה את השלהבת הנסתרת אל הגילוי.

וכך עדי"מ עיי' הבל פה של המדבר ד"ת [דברי תורה] שהוא בחי' לרוח ממללא^{106, 107} עיי' ממשיך אור התורה ממקורה מההעלם אל הגילוי

וכך, למשל, באמצעות הבל פיו של המדבר דברי תורה, שהוא בחינת "רוח ממללא", הוא ממשיך את אור התורה ממקורה, מן ההעלם אל הגילוי

בדומה לכך, הבל פיו של מי שמדבר דברי תורה — "רוח ממללא", רוח מדברת, שהתרגום מייחס לה' את נתינתה לאדם (בראשית ב, ז) — מוציא את אור התורה ממקורו הנסתר אל הגילוי.

(ועיי' באגה"ק [באגרת הקודש] סד"ה ויעש דוד שם גבי ובאורייתא מתקיים עלמא כו' כי בדבורם ממשיכים כו').

(ראו איגרת הקודש, בסוף הקטע המתחיל "ויעש דוד שם", על "ובתורה מתקיים העולם" וכו': כי בדיבורם הם ממשיכים וכו').

ההערה שבסוגריים מפנה לאיגרת הקודש העוסקת בכך ש"ובתורה מתקיים העולם": הלומדים ממשיכים אור אלוהי באמצעות דיבורם.

וזהו שמברכים נותן התורה לשון הוה.¹⁰⁸ כי רוח שרשו גבוה מאד כמ"ש עד יערה עלינו רוח ממרום,¹⁰⁹ וכמ"ש בס"י [בספר יצירה] עשר ספירות כו'

וזהו הטעם שאנו מברכים "נותן התורה" בלשון הוה. שכן שורשה של הרוח גבוה מאד, ככתוב: "עד יערה עלינו רוח ממרום"; וכמו שכתוב בספר יצירה: "עשר ספירות" וכו',

לכן ברכת התורה אומרת "נותן התורה" בלשון הוה: הנתינה נמשכת בכל פעם שאומרים דברי תורה. לשורשה של הרוח — הנשימה והרוח — מדרגה גבוהה מאד, ככתוב: "עד יערה עלינו רוח ממרום" (ישעיהו לב, טו).

כשלהבת קשורה בגחלת כו' אחת רוח אלקים חיים¹¹⁰ כו' שע"י הרוח נמשך אח"כ גם בחי' אש שהוא גילוי בחי' השלהבת כו' ע"ש.

"כשלהבת הקשורה בגחלת" וכו', "אחת: רוח אלקים חיים" וכו'; שכן באמצעות הרוח נמשכת אחר כך גם בחינת האש, שהיא גילוי בחינת השלהבת וכו'. ראו שם.

בספר יצירה, לאחר ההשוואה בין הספירות לשלהבת הקשורה בגחלת, מופיע היסוד הראשון: "רוח אלקים חיים" (א, ט), ואחריו האש. הרוח מוציאה את האש, כלומר את השלהבת הגלויה. כך הבל הדיבור מגלה את האור הנסתר בתורה.

11 ועמ"ש סדי"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] ¹¹¹ גבי ואשים דברי בפ"ך ¹¹² כו' מוצא פי ¹¹³ ה' כו' ועמ"ש סדי"ה ענין ק"ש [קריאת שמע] בפ"י קורא בתורה. ¹¹⁴ אך רוח זה הכל לפי מה שהוא אדם.

ראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "ביום השמיני עצרת", על הפסוק "ואשים דברי בפ"ך וכו', [ו] על "מוצא פי ה'" וכו'; וראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "ענין קריאת שמע", על פירוש "הקורא בתורה". אך רוח זו תלויה כולה באדם עצמו.

הפניות נוספות: למאמר על שמיני עצרת, העוסק בפסוקים "ואשים דברי בפ"ך" (ישעיהו נא, טז) ו"מוצא פי ה'" (דברים ח, ג), ולמאמר על קריאת שמע, העוסק בביטוי "הקורא בתורה". אך מידת האור שרוח הדיבור מגלה תלויה בזהותו של המדבר.

והתנאים ואמוראים ¹¹⁵ שהיו מבחי' מוחין דגדלות היה ככחם להמשיך בדיבורם בחי' גילוי אור התורה והשלהבת כו' שהוא בחי' שם הוי' כמ"ש כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא. ¹¹⁶

התנאים והאמוראים, שהיו בבחינת מוחין דגדלות, היו מסוגלים להמשיך בדיבורם את גילוי אור התורה ואת השלהבת וכו', שהיא בחינת שם הוי', כפי שנאמר: "כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא".

התנאים והאמוראים, שמוחם היה בבחינת "מוחין דגדלות", יכלו לגלות בדיבורם את שלהבת התורה עצמה, את שם הוי', שעליו נאמר: "הוי' אלקיך אש אוכלה" (דברים ד, כד).

12 וע"כ היו יכולים לעשות נסים ומופתים גדולים. וזהו דאמר רפכ"י [רבי פנחס בן יאיר] ¹¹⁷ גינאי חלוק לי מימין. והיינו כי ים ויבשה הוא עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא והיינו ההעלם והגילוי שבסדר ההשתלשלות.

לכן יכלו לעשות נסים ומופתים גדולים. זהו [פירוש] דבריו של רבי פנחס בן יאיר: "גינאי, חלוק לי מימין". כלומר, ים ויבשה הם העולם המכוסה (עלמא דאתכסיא) והעולם הגלוי (עלמא דאתגליא), היינו ההעלם והגילוי שבסדר ההשתלשלות.

כך יכלו חז"ל לחולל ניסים, ונהר גינאי ממחיש כיצד. בקבלה, ים ויבשה מסמלים את העולם המכוסה (עלמא דאתכסיא) ואת העולם הגלוי (עלמא דאתגליא) — את הדרגות הנסתרות והגלויות שבתוך סדר ההשתלשלות.

אבל גילוי אור א"ס שנמשך ע"י התורה הוא מלמעלה מסדר ההשתלשלות וקמ"י [וקמיה] שוין ההעלם והגילוי שבהשתלשלות העולמות כו' שהוא בחי' למקצה השמים ועד קצה ¹¹⁸ כו'.

אבל גילוי אור אין סוף שנמשך באמצעות התורה בא מלמעלה מסדר ההשתלשלות; ולפניו ההעלם והגילוי שבסדר השתלשלות העולמות שווים וכו'. זוהי הבחינה של "מקצה השמים ועד קצה" וכו'.

אור אין סוף שהתורה ממשיכה בא מלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, ולפניו הנסתר והגלוי שווים. זו הבחינה שהפסוק מכנה "מקצה השמים ועד קצה השמים" (דברים ד, לב).

13 וכמ"ש בזהר פ' תרומה דקל"ז סע"א [סוף עמוד א] קצה השמים דא עלמא עילאה¹¹⁹ והוא בחי עלמא דאתכסיא כו'.

כמו שכתוב בזהר, פרשת תרומה, סוף דף קל"ז ע"א: "קצה השמים — זה העולם העליון", והוא בחינת העולם הנסתר וכו'.

הזהר (2:137a) מפרש את "קצה השמים" כ"העולם העליון", שהוא העולם הנסתר. כלומר, גם למציאות הנסתרת יש "קצה", גבול.

משא"כ אור אי"ס ב"ה אין שייך בו בחי קצה ח"ו [חס ושלום] שאינו בבחי גבול ח"ו [חס ושלום]. ולכן ע"י המשכת האור שע"י התורה פעל שהנהר חלק לו מימיו כו'

לעומת זאת, באור אין סוף ברוך הוא אין שייך כלל עניין של "קצה", חס ושלום, שהרי אין בו גבול, חס ושלום. לכן, באמצעות המשכת האור שנמשכת על ידי התורה, הוא פעל שהנהר חילק לו את מימיו וכו',

לאור אין סוף אין שום "קצה". לכן האור שנמשך באמצעות התורה יכול היה לגרום לנהר להיחצות.

כענין הפך ים ליבשה¹²⁰ שעלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא שוין נגד המשכה זו שמלמעלה מסדר ההשתלשלות וכמ"ש במ"א ע"פ

בדומה לעניין "הפך ים ליבשה": ביחס להמשכה זו, שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות, העולם הנסתר והעולם הנגלה שווים; וכפי שמבואר במקום אחר על הפסוק

כמו ב"הפך ים ליבשה" (תהלים סו, ו): ביחס לאור זה, שלמעלה מסדר העולמות, הנסתר והנגלה שווים, ולכן הים יכול להפוך ליבשה.

כי טובים דודיך מייך¹²¹ כו' (ועמ"ש סד"ה ואלה שמות¹²² ובד"ה באתי לגני^{123, 124} בענין עמקו מחשבותיך¹²⁵ ובד"ה ואהיה אצלו אמון¹²⁶ בענין זמירות היו לי חקיך¹²⁷ כו').¹²⁸

"כי טובים דודיך מייך" וכו'. (ראו מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ואלה שמות", ובמאמר המתחיל "באתי לגני" בענין "עמקו מחשבותיך", ובמאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמון" בענין "זמירות היו לי חוקיך" וכו').

אדמו"ר הזקן מפנה למאמריו על "כי טובים דודיך מייך" (שיר השירים א, ב), "ואלה שמות", "באתי לגני" (על "עמקו מחשבותיך"), ו"ואהיה אצלו אמון" (על "זמירות היו לי חוקיך").

והנה הנשמות האלו הם הזוכים ללמוד במתיבתא דרקיע כי הנה התורה ישנה ג"כ באצי ובכ"ע

והנה, הנשמות הללו הן שזוכות ללמוד במתיבתא דרקיע. התורה קיימת גם באצילות, וכן בבריאה, ביצירה ובעשיה,

המאמר חוזר לדיון במתיבתא דרקיע: הנשמות שממשיכות אור כזה באמצעות התורה הן שזוכות ללמוד שם. התורה קיימת לא רק בעולם הזה, אלא בכל העולמות, מאצילות ולמטה דרך בריאה, יצירה ועשיה.

כמו עדי"מ מצות ציצית שהיא מצמר הכבשים וענין זה באצי"מ¹²⁹ היינו כמ"ש והכשבים הפריד יעקב¹³⁰ וכתב ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא¹³¹ וכמ"ש במ"א, וכן ד' פרשיות דתפילין הם באצי"מ ד' מוחין כו' כמו למשל מצוות ציצית, העשויה מצמר כבשים; ענין זה באצילות הוא על דרך הכתוב "והכשבים הפריד יעקב", וכן נאמר "ושער רישי' כעמר נקא", וכפי שמבואר במקום אחר. וכן ארבע הפרשיות שבתפילין הן באצילות ארבעת המוחין וכו',

ציצית עשויה מצמר כבשים; באצילות הדבר מקביל ל"כבשים" שהפריד יעקב (בראשית ל, מ) ולי"שער כעמר נקא" של עתיק יומין (דניאל ז, ט). ארבע הפרשיות שבתפילין מקבילות באצילות לארבעת המוחין: חכמה, בינה ושני צדדי הדעת.

וקשר של תפילין שהוא ד' הוא למעלה בחי' חיצונית מל' דתבונה והוא שכמו למטה הרצועות עושיין מעור החיצון. משא"כ הקלף שכותבין עליו הפרשיות נעשה ע"י גרירה ותיקון של העור כו'.

וקשר התפילין, שצורתו דל"ת, הוא למעלה בחינת החיצונית של מלכות דתבונה. בדומה לכך גם למטה: הרצועות עשויות מהעור החיצוני, ואילו הקלף שעליו כותבים את הפרשיות נעשה באמצעות גירוד העור והכשרתו וכו'.

קשר תפילין של ראש, שצורתו דל"ת, מקביל למעלה לחיצונית של מלכות דתבונה, שהיא בחינה תחתונה של בינה. גם למטה הרצועות עשויות מהעור החיצוני, ואילו הקלף שעליו כותבים את הפרשיות נעשה באמצעות גירוד העור ועיבודו.

14 וכך למעלה הקשר היא בחי' הלבוש החיצון שבמל' דתבונה שהיא בחי' לבוש המחשבה. ויש כמה בחי' בלבושים דמחשבה¹³² עדי"מ באדם כשמחשבתו היא בדבר חכמה בחכמה אלקית

כך גם למעלה: הקשר הוא בחינת הלבוש החיצוני שבמלכות של תבונה, שהיא בחינת לבוש המחשבה. יש כמה בחינות בלבושי המחשבה. למשל, אצל אדם: כאשר מחשבתו נתונה בענין של חכמה, בחכמה אלוקית,

למעלה, הקשר הוא הלבוש החיצוני של מלכות של תבונה, המכונה "לבוש המחשבה". כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן פונה ללבושי המחשבה אצל האדם, המשתנים לפי התוכן שהוא חושב עליו.

שהיא התורה הי"ז [הרי זה] בחי' לבוש פנימי שבמחשבה שנפשו מלובשת במחשבה זו שהיא מאד נעלה, ופעמים חושב חכמות אחרים הנצרכים לחכמת התורה¹³³

שהיא התורה, הרי זו בחינת לבוש פנימי של המחשבה, שכן נשמתו מלובשת במחשבה זו, שהיא נעלית מאוד. לעיתים הוא חושב על חכמות אחרות הנצרכות לחכמת התורה,

המחשבה בחכמה אלוקית, שהיא התורה, היא הלבוש הפנימי של המחשבה; הנשמה מלובשת בה בדבר נעלה מאוד. מחשבה בענפי ידע אחרים הנצרכים לתורה היא לבוש נמוך יותר.

כמו תכונה או דקדוק וכה"ג [וכהאי גוונא] והם לבושים בינונים ופעמים חושב בענינים גשמיים שהם לבושים גסים שבמחשבה כו'.

כגון אסטרונומיה או דקדוק וכיוצא באלה, והם לבושים בינוניים; ולעיתים הוא חושב בעניינים גשמיים, שהם הלבושים הגסים של המחשבה וכו'.

אסטרונומיה ודקדוק, המסייעים לתורה, הם לבושים בינוניים; מחשבות בעניינים גשמיים הן הלבושים הגסים והחיצוניים ביותר של המחשבה.

15 וכמ"כ [וכמו כן] עדי"ז יובן למעלה שבמלי דתבונה יש ג' עורות פנימי [פנימיות / פנימית] אמצעי וחיצוניות.

והיינו ג' בחי' לבושים לאור הבינה

כך יובן גם למעלה: במלכות של תבונה יש שלושה עורות — פנימי, אמצעי וחיצוני; כלומר, שלוש בחינות של לבושים לאור הבינה.

אותו מבנה קיים גם למעלה: במלכות של תבונה, הבחינה הנמוכה ביותר של בינה, יש שלושה "עורות" — פנימי, אמצעי וחיצוני — שהם שלושה לבושים לאור הבינה.

וכמו שבמחשבה יש ג"כ בחי' מחדומ"ע [מחשבה דיבור ומעשה] כמ"ש במ"א ובחי' לבוש החיצון זהו הנק' קשר של ד' שבתפלין שהוא עד"מ עור החיצון כו' והוא בחי' לבוש החשמ"ל¹³⁴ שמחיצוניות בינה כו'.

וכשם שגם במחשבה יש בחינות של מחשבה, דיבור ומעשה, כפי שמוסבר במקום אחר, כך הבחינה של הלבוש החיצוני היא הנקראת קשר של ד' שבתפלין. הוא משול לעור החיצוני וכו', והוא בחינת לבוש החשמל, שמקורו בחיצוניות הבינה וכו'.

הדבר מקביל למחשבתו של האדם, שיש בה עצמה בחינות של מחשבה, דיבור ומעשה. הלבוש החיצוני ביותר הוא הקשר של תפלין של ראש, "העור החיצוני"; במונחים קבליים זהו הלבוש הנקרא חשמל, מונח מחזון יחזקאל, שמקורו בחיצוניות הבינה.

והנה אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן¹³⁵ ותלמודו בידו (ועמ"ש בפ"י ענין זה ע"פ כי תבואו¹³⁶ אל הארץ¹³⁷ בפ' בהר) שעיי"ז זוכה ללמוד ג"כ בגי'ע [בגן עדן] מהו ענין ציצית ותפילין באצילות כו' וכן בכל המצות.

והנה אמרו רבותינו ז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (וראו מה שנכתב בביאור העניין הזה על הפסוק "כי תבואו אל הארץ" בפרשת בהר). בזכות כך הוא זוכה ללמוד גם בגן עדן מה עניינם של ציצית ותפילין באצילות וכו', וכן של כל המצוות.

חז"ל אמרו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (פסחים נ ע"א). אדמו"ר הזקן מסביר שמי שלמד בעולם הזה את הלכות ציצית ותפילין זוכה ללמוד בגן עדן מה עניינן באצילות, וכך גם לגבי כל מצווה; הוא מפנה למאמרו על "כי תבואו אל הארץ" (לקוטי תורה, בהר).

אך יש כמה מקומות למעלה שלומדים שם וכמ"ש בזהר ועמ"ש בפי מקץ בד"ה מזוזה מימין¹³⁸ ונ"ח משמאל¹³⁹ בענין וידבר שלשת אלפים משל¹⁴⁰ כו' ומתיבתא דרקיע הם הנשמות שבג"ע [שבגן עדן] העליון אשר שם מאיר חב"ד [חכמה בינה ודעת] דאצילות כנ"ל:

אלא שיש למעלה כמה מקומות שבהם לומדים, כפי שנכתב בזהר; וראו גם מה שנכתב בפרשת מקץ, במאמר הפותח במילים "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", בעניין "וידבר שלשת אלפים משל" וכו'. ומתיבתא דרקיע הם הנשמות שבגן עדן העליון, שבו מאירות חכמה, בינה ודעת של עולם האצילות, כנזכר לעיל.

יש למעלה כמה מקומות של לימוד, כפי שמתואר בזהר. מתיבתא דרקיע היא הנשמות שבגן עדן העליון, שבו מאירות חכמה, בינה ודעת של אצילות; אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמרו על חנוכה בתורה אור, העוסק ב"שלושת אלפים משליו" של שלמה (מלכים א' ה, יב).

קטע 4 • 161-22

קליפת נוגה דאצילות ושם הוי'

16 ג ומעתה נחזור לעניננו להבין ענין לימוד זה דבהרת איך שייך למעלה בג"ע [בגן עדן].¹⁴¹ אך הנה מתחלה צ"ל מה דאיתא בע"ח [בעץ חיים] שמ"ח ושמ"ט פ"ג [פרק ג'] שקליפת נוגה דאצי' היא טו"ר [טוב ורע] חציה טוב וחציה כלפי חוץ רע.

3. כעת נחזור לעניננו, כדי להבין את ענין הלימוד הזה על הבהרת: כיצד הוא שייך למעלה, בגן עדן? אך תחילה עלינו להבין את מה שנאמר בעץ חיים, שער 48 ושער 49, פרק 3: שקליפת נוגה שבאצילות היא טוב ורע — חציה טוב, והחצי הפונה כלפי חוץ רע.

סעיף 3 חוזר לשאלה המרכזית: כיצד אפשר ללמוד בגן עדן את דיני הבהרת, שהיא נגע גופני? תחילה עולה קושי קבלי: בעץ חיים של האריז"ל נאמר שקליפת נוגה, "הקליפה הזוהרת", מצויה אפילו באצילות, שחציה טוב והחצי הפונה כלפי חוץ רע.

דלכאורה אין זה מובן כלל איך שייך כלל לומר קליפת נוגה דאצילות הלא נודע פ"י אצי' שהוא כחי' אלקות כמבואר במ"א¹⁴² שהוא מלשון ויאצל מן הרוח¹⁴³ דגבי משה.

לכאורה, הדבר כלל אינו מובן: כיצד אפשר לדבר על קליפת נוגה שבאצילות? הרי ידוע שפירוש אצילות הוא בחינת אלקות, וכפי שמבואר במקום אחר, מקור המילה הוא בביטוי "ויאצל מן הרוח" שנאמר על משה.

הדבר קשה להבנה, שכן אצילות פירושה אלקות עצמה. מקור המילה הוא בביטוי "ויאצל מן הרוח" (במדבר יא, כה), שנאמר על הרוח שנאצלה ממש לזקנים — המשכה שנותרת קרובה למקורה ומאוחדת עמו.

17 וא"כ איך שייך לומר קליפות דאצי". ומכ"ש [ומכל שכן] ענין חציה רע. עוד צ"ל מה דאיתא בזהר¹⁴⁴

ובע"ח [ובעץ חיים] שער לאה ורחל פ"ז [פרק ז']. שסיבת הנגעים הוא מחמת הסתלקות אור אבא.

אם כן, כיצד אפשר לדבר על קליפות באצילות? וכל שכן לומר שחציה רע! עוד צריך להבין את מה שנאמר בזהר ובעץ חיים, שער לאה ורחל, פרק ז': שסיבת הנגעים היא הסתלקות אור אבא.

הקושי מתחדד: קליפות באצילות, ועוד שחציה רע! בעקבות זאת עולה קושי נוסף: הזוהר והאריז"ל (שער לאה ורחל, פרק ז') אומרים שנגעי הצרעת נגרמים מהסתלקות אור אבא, כלומר חכמה.

וזהו דתרגום צרעת סגירותא^{145, 146} שכאשר נעלם ונסגר אור אבא ואינו מאיר בז"א אז נמשך ובא בחי' הנגע.

לכן תרגום "צרעת" הוא "סגירותא", כלומר סגירה: כאשר אור אבא נעלם ונסגר ואינו מאיר בז"א, נמשך ובא הנגע.

לכן תרגום "צרעת" הוא "סגירותא", כלומר "סגירה": הנגע בא כאשר אור אבא נסגר ואינו מאיר בז"א, המדות.

ולכן נאמר והובא אל הכהן¹⁴⁷ כי כהן שרשו מחכמה שתיקון הנגע הוא ע"י שממשיכים בחי' אור אבא

לכן נאמר: "והובא אל הכהן", משום ששורש הכהן הוא בחכמה; תיקון הנגע נעשה על ידי המשכת אור אבא למטה,

לכן אומרת התורה שהמצורע יובא אל הכהן (ויקרא יג, ב): שורש הכהן הוא בחכמה, והתיקון הוא להמשיך שוב את אור אבא למטה.

וזהו ע"י הכהן (וע' בזח"א [בזהר חלק א] בראשית ל"א א' ע"פ לעומת המסגרת. דא הוא אתר סגיר דלא

פתיחא¹⁴⁸ היינו חכ"ע [חכמה עילאה] שנק' עדן עין לא ראתה.¹⁴⁹

וזה נעשה באמצעות הכהן. (ראו בזהר, חלק א, בראשית, 31a, על הפסוק "לעומת המסגרת": "זהו מקום סגור שאינו פתוח", כלומר חכמה עילאה, הנקראת עדן, שעליה נאמר "עין לא ראתה";

ההערה הארוכה מביאה לכך סיוע. הזוהר (1:31a) מפרש את "המסגרת" כ"מקום סגור שאינו פתוח" — חכמה עילאה, הנקראת עדן, שעליה נאמר "עין לא ראתה" (ישעיהו סד, ג).

בר בשביל חד דקיק פ"י בסה"מ [בספר הדרת מלך] ס"י קט"ז דהיינו יסוד דאבא דאתידע בגניזו לגביה

דהיינו שמאיר בבינה ובזו"נ [ובזעיר אנפין ונוקבא]. וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"ז פ"ג [פרק ג'] בפ"י כולם

בחכמה עשית.¹⁵⁰

"בר בשביל חד דקיק" — אלא דרך שביל צר אחד; בספר הדרת מלך, סימן קטז, מוסבר שהכוונה ליסוד דאבא, "שנודע בגניזה אצלו", כלומר שהוא מאיר בבינה ובז"א ונוקבא. וכמו שכתוב בעץ חיים, שער מז, פרק ג, בפירוש "כולם בחכמה עשית":

הוא נפתח רק באמצעות "שביל צר אחד", שספר הדרת מלך מסביר שהוא יסוד דאבא, שדרכו מאירה חכמה בבינה ובז"א ונוקבא. האריז"ל מסביר באופן דומה את הפסוק "כולם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד).

כי באצילות אור אי"ס מתלבש בחכמה ועל ידו מאיר בכל האצ"י כו'. אכן פי' סגירותא היינו שנסגר אור אבא לגמרי ואינו מאיר גם ע"י שביל דקיק הנ"ל.

שבאצילות אור אין סוף מתלבש בחכמה, ובאמצעותה הוא מאיר בכל האצילות וכו'. אבל פירוש "סגירותא" הוא שאור אבא נסגר לגמרי ואינו מאיר אפילו דרך השביל הצר הנזכר לעיל.

באצילות אור אין סוף מתלבש בחכמה ומאיר באמצעותה בכל שאר הבחינות. "סגירותא", כלומר "סגירה", פירושה שאור אבא נחסם לחלוטין ואינו מאיר אפילו דרך אותו שביל צר.

וע"דמשי"ש בע"ח [בעץ חיים] שהבריאה אינה מקבלת רק מהבינה לבד כו' ע"ש וכשנסגר אור אבא עד"ז מבחי' ז"א דאצ"י מזה נמשך בחי' הנגע ועיין במא"א [במאורי אור] אות נון סעיף ז'.

וזה בדומה למה שכתוב שם בעץ חיים, שהבריאה מקבלת רק מהבינה בלבד וכו', עיינו שם. וכאשר אור אבא נסגר בדרך זו מז"א דאצילות, מכך נמשך הנגע. ועיינו במאורי אור, אות נ, סעיף ז.

כשם שהאריז"ל אומר שעולם הבריאה מקבל רק מבינה, כך כאשר אור אבא נסגר מז"א דאצילות, ז"א נותר עם בינה בלבד, ומכך בא הנגע. נוסף על כך, ראו במאורי אור.

והתיקון לזה הוא ע"י הכהן י"ל [יש לומר] ע"ד מ"ש בזו"ב [בזהר חלק ב'] יתרו ס"ז ב' שהכהן משמש וממשיך מבחי' קדש הקדשים¹⁵¹ שהם ג"ר [ג' ראשונות] כח"ב [כתר חכמה בינה] ובפ' עקב דף רע"א סע"א [סוף עמוד א] גבי ברוך אתה.

את התיקון לכך באמצעות הכהן אפשר להסביר על פי מה שכתוב בזהר, חלק ב, יתרו, 67b: הכהן עובד וממשיך מבחינת קודש הקדשים, שהם ג"ר — כתר, חכמה ובינה; וכן בפרשת עקב, דף רע"א ע"א, בסוף, על "ברוך אתה":

מדוע הכהן הוא התיקון? על פי הזהר (2:67b), הכהן עובד וממשיך מקודש הקדשים, שאדמו"ר הזקן מזהה עם שלוש הספירות הראשונות: כתר, חכמה ובינה.

אתה כהן לעולם^{152, 153} שבחי' הכהן הנקי אתה ממשיך מבחי' ברוך חכמה עילאה כו' ועיין עוד בפ' בלק דקצ"ג ע"ב).

"אתה כהן לעולם": בחינת הכהן, הנקראת "אתה", ממשיכה מבחינת "ברוך" — חכמה עילאה וכו'. ועיינו עוד בפרשת בלק, דף קצ"ג ע"ב.

הזהר על עקב (ג, רע"א ע"א) מפרש את נוסח הברכה "ברוך אתה" באמצעות הפסוק "אתה כהן לעולם" (תהילים קי, ד): הכהן, הנקרא "אתה", ממשיך מ"ברוך" — מחכמה עילאה. נמצא שהכהן ממשיך מחכמה.

אבל כאשר נסגר ונעלם אור אבא שהוא בחי' חכמה עילאה אזי אע"פ [אף על פי] שיאיר אור הבינה בז"א עכ"ז [עם כל זה] יכול להיות התהוות הנגעים

אבל כאשר אור אבא, שהוא בחינת חכמה עילאה, נסגר ונעלם, אזי אף שאור בינה מאיר בז"א, בכל זאת יכולים להתהוות נגעים.

| כאשר אור אבא, חכמה עילאה, נסגר, נגעים יכולים להתהוות אף שאור בינה עדיין מאיר בז"א.

(כי בינה דינין מתערין מינה¹⁵⁴ יען שהוא מקור ליש כו') וגם זה לכאורה תמוה איך יכול להיות שאע"פ [שאף על פי] שיאיר אור הבינה אעפ"כ [אף על פי כן] יכול להיות הנגע.

(כי "דינין מתערין מינה" — מבינה — משום שהיא מקור ליש וכו'). וגם זה תמוה לכאורה: איך ייתכן שנגע יתהווה אף שאור בינה מאיר?

| אור בינה לבדו אינו מספיק, שכן "דינין מתערין מינה" (זוהר ג, י ע"ב): היא מקור ליש, למציאות נפרדת. ובכל זאת שואל אדמו"ר הזקן כיצד נגע יכול להתהוות בשעה שאור בינה מאיר.

ונקדים מ"ש בע"ח [בעץ חיים]¹⁵⁵ דשם אל בחדס ושם אלקים בגבורה ושם¹⁵⁶ הוי' בתפארת והרי שם הוי' הוא ראשון וגדול מכל השמות ולמה תפארת

ונקדים את הכתוב בעץ חיים, ששם אל הוא בחדס, שם אלקים בגבורה ושם הוי' בתפארת. והרי שם הוי' הוא הראשון והגדול מכל השמות; מדוע, אם כן, תפארת,

| כדי להשיב, הוא מקדים את דברי האריז"ל, ששם אל הוא בחדס, אלקים בגבורה והוי' בתפארת. אך הוי' הוא הראשון והגדול מכל השמות.

שהוא שלישי בסדר המשכת המדות עליונות שסדרן חג"ת [חסד גבורה תפארת] הנה הוא נקי בשם עליון וגבוה מספירת חסד שהוא ראשון בהמדות.

שהיא שלישית בסדר המשכת המדות העליונות, שסדרן חסד, גבורה, תפארת, נקראת בשם נעלה וגבוה יותר מספירת חסד, שהיא הראשונה במדות?

| מדוע אפוא תפארת, השלישית בסדר חסד, גבורה, תפארת, נושאת שם נעלה יותר מחסד, הראשונה במדות? התשובה תבאר את עניין הנגע.

18 ותירץ ע"ז המגיד וצוק"ל [זכר צדיק וקדוש לברכה]¹⁵⁷ כי הלא ידוע שענין שבה"כ [שבירת הכלים] שהיה בעולם התהו הוא מחמת שהיה כל מדה בפני עצמה

המגיד, זכותו יגן עלינו, השיב על כך: כידוע, שבירת הכלים שהתרחשה בעולם התהו נבעה מכך שכל מדה עמדה בפני עצמה,

| התשובה היא מהמגיד ממזריטש, רבו של אדמו"ר הזקן. שבירת הכלים בעולם התהו התרחשה משום שכל מדה עמדה לבדה.

ולא היה התכללות המדות זה עם זה וענין עולם התיקון הוא שנעשה התכללות המדות שזה צריך לזה חסד כלול עם גבורה וגבורה עם חסד וע"י מה נעשה ההתכללות

ולא הייתה התכללות של המדות זו בזו. עניינו של עולם התיקון הוא שנוצרה התכללות של המדות, כך שכל אחת זקוקה לחברתה: חסד כלול בגבורה, וגבורה כלולה בחסד. וכיצד נוצרת התכללות זו?

בעולם התיקון המדות כלולות זו בזו: כל אחת זקוקה לחברתה, כך שחסד כולל בתוכו גבורה וגבורה כוללת בתוכה חסד. אך כיצד יכולים הפכים להתאחד?

שהרי התכללות זו הוא ענין חיבור ב' הפכים חו"ג [חסד וגבורה] אש ומים הנה זהו ע"י הארת אור א"ס המאיר בהן שע"י הם בבחי' ביטול לאור א"ס ב"ה המאיר בהן וע"י יוכלו להתחבר יחדיו.

שהרי התכללות זו היא חיבורם של שני הפכים — חסד וגבורה, אש ומים. הדבר נעשה באמצעות הארת אור אין סוף המאירה בהם: על ידי כך הם בבחינת ביטול כלפי אור אין סוף ברוך הוא המאירה בהם, ובזכות זאת הם יכולים להתחבר יחד.

חסד וגבורה הם הפכים, כמו מים ואש. הם יכולים להתחבר רק באמצעות אור אין סוף המאירה בהם; כלפיו שניהם בטלים, ובביטול משותף זה הם יכולים להתאחד.

וזהו ענין עושה שלום במרומיו¹⁵⁸ והיינו שלא תהיה כל מדה בתגבורת עד שלא תוכל להתחבר עם מדה שכנגדה כמו שהיה בעולם התהו כ"א שתתכלל ג"כ עם הפכה מחמת הביטול כו'.

וזהו פירוש "עושה שלום במרומיו": ששום מדה לא תהיה דומיננטית עד כדי כך שלא תוכל להתחבר למדה שכנגדה, כפי שהיה בעולם התהו; אלא היא תיכלל גם עם הפכה, מכוח הביטול וכו'.

זהו "עושה שלום במרומיו" (איוב כה, ב): שום מדה אינה שולטת עד כדי דחיית המדה שכנגדה, כפי שאירע בעולם התהו, אלא באמצעות הביטול כל אחת כוללת בתוכה גם את הפכה.

19 והנה עם היות כי מדות חו"ג [חסד וגבורה] דאצי' מאיר בהן אור א"ס ב"ה כי איהו וגרמוהי חד^{159, 160}

אעפ"כ [אף על פי כן] נקי' כל מדה בשם בפ"ע [בפני עצמו] היינו זה בחי' חסד

והנה, אף שאור אין סוף, ברוך הוא, מאיר במדות חסד וגבורה דאצילות, שכן "איהו וגרמוהי" (הוא וכליו) חד, בכל זאת כל מדה נקראת בשם בפני עצמה: זו היא בחינת חסד,

גם באצילות, שבה אור אין סוף מאיר במדות — כפי שנאמר בתיקוני זוהר, "איהו וגרמוהי חד" — לכל מדה יש עדיין שם וזהות משלה. אחת מהן היא מדת חסד.

ולכן הוא שם אל כדכתיב חסד אל כל היום וזה הוא בחי' גבורה ונקי' שם אלקים הרי מ"מ הם ב' בחי' הפכיים¹⁶¹

ולכן היא נקראת בשם אל, כמו שכתוב: "חסד אל כל היום"; וזו היא בחינת גבורה ונקראת בשם אלקים. נמצא, על כל פנים, שהן שתי בחינות הפוכות.

חסד נקראת בשם אל, כמו בפסוק "חסד אל כל היום" (תהילים נב, ג), וגבורה נקראת בשם אלקים. אם כן, הן נותרות שתי מדות הפוכות.

והיינו משום דכאשר מאיר אור א"ס ב"ה בהמדות עליונות בבחי' גילוי רב אזי דוקא נעשה ההתכללות ויחוד המדות להיות לאחדים ממש.

וזהו מפני שדווקא כאשר אור אין סוף, ברוך הוא, מאיר במדות העליונות בגילוי רב, נעשות המדות כלולות זו בזו ומאוחדות, עד שהן נעשות ממש לאחד.

הטעם הוא שרק כאשר אור אין סוף מאיר במדות בגילוי רב, הן נכללות זו בזו ומתאחדות, עד שהן נעשות ממש לאחד; אחרת כל אחת שומרת על אופייה.

20 וזהו פי' הוי' אחד¹⁶² שהוא ענין להיות יחוד המדות ממש שלא יהיו ענפין מתפרדין והיינו ע"י המשכת אור א"ס ב"ה בהם דלאו מכל אינון מדות¹⁶³ איהו כלל¹⁶⁴

זהו פירוש "הוי' אחד": שהמדות יתאחדו ממש, ולא יהיו "ענפים נפרדים"; הדבר נעשה באמצעות המשכת אור אין סוף לתוכן, שכן "הוא אינו כלל אף אחת מן המדות הללו".

זהו פירוש "הוי' אחד" (דברים ו, ד): המדות נעשות מאוחדות ממש, ולא "ענפים נפרדים", באמצעות המשכת אור אין סוף לתוכן; שהרי, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, הוא עצמו אינו אף אחת מן המדות הללו.

כי החי' מורה על ז' רקיעים והארץ שהוא בחי' מעלה ומטה והד' הוא ד' רוחות העולם¹⁶⁵ מזרח מערב צפון ודרום

שהרי החי' [של "אחד"] מסמלת את שבעת הרקיעים ואת הארץ, את הממד של מעלה ומטה, והדל' מסמלת את ארבע רוחות העולם — מזרח, מערב, צפון ודרום;

הלכות קריאת שמע מסבירות את האותיות של "אחד": החי', שערכה שמונה, מסמלת את שבעת הרקיעים ואת הארץ, מעלה ומטה; והדל', שערכה ארבע, מסמלת את ארבע רוחות העולם.

והיינו בחי' ששה קצוות ששרשן מששה מדות עליונות וע"י גילוי אור א"ס ב"ה בהן שזהו ענין אלף אלופו של עולם מתייחד¹⁶⁶ [מתייחדים] באחד ממש

כלומר, את שש הקצוות, ששרשן בשש המדות העליונות. וכאשר אור אין סוף מתגלה בהן — וזה עניינה של האל"ף, אלופו של עולם — הן מתאחדות ממש לאחד.

שש הקצוות הללו מושרשות בשש המדות העליונות. האל"ף, הנקראת "אלוף" — אלופו של עולם — מסמלת את אור אין סוף המתגלה בהן ומאחד אותן ל"אחד" ממש.

אמנם כאשר אין מאיר בהן א"ס ב"ה בגילוי רב רק כפי בחי האור השייך להמדה ההיא בפרט אזי הן המדות חסד בחי בפ"ע [בפני עצמן] וגבורה בפ"ע [בפני עצמן].

אולם כאשר אין אין סוף מאיר בהן בהתגלות גדולה, אלא רק לפי שיעור האור השייך לאותה מדה בפרט, המדות עומדות כל אחת בפני עצמה: חסד לעצמו וגבורה לעצמה.

בדרך כלל כל מדה מקבלת רק את האור השייך לה, ואז החסד והגבורה נשארים נפרדים, כל אחד בפני עצמו.

רק כאשר נצרך שיהיה התכללות אז מאיר בהן אור א"ס בגילוי רב יותר מכפי מדתם¹⁶⁶ ועיי' תוכלל המדה בהפכה להיות לאחדים ממש

רק כאשר נדרשת התכללות, אור אין סוף מאיר בהן בהתגלות גדולה יותר, מעבר למדתן; ועל ידי כך המדה נכללת בהפכה, והן נעשות מאוחדות ממש.

כאשר נדרשת התכללות, אור אין סוף מאיר בהן מעבר למדתן, ואז כל מדה נכללת בהפכה והן נעשות מאוחדות ממש.

נמצא אור א"ס ב"ה אין מאיר בהם בתמידות (ר"ל [רוצה לומר] בגילוי רב) רק לפרקים בעת רצון כאשר נצרך שיתכללו זה בזה ביחוד גמור.

נמצא שאור אין סוף אינו מאיר בהן בקביעות (כלומר, בהתגלות גדולה), אלא לפרקים, בעת רצון, כאשר הן צריכות להיכלל זו בזו ביחוד גמור.

לכן ההתגלות הגדולה הזאת בחסד ובגבורה אינה קבועה. היא מתרחשת רק לפרקים, ב"עת רצון", כאשר הן צריכות להתאחד ביחוד גמור.

והנה יחוד והתכללות זו בין המדות חו"ג [חסד וגבורה] הוא ע"י התפארת שמדתו הוא שהוא ממוצע בין חו"ג [חסד וגבורה]

והנה, יחוד והתכללות זו בין המדות חסד וגבורה נעשים באמצעות תפארת, שתכונתה לתווך בין חסד לגבורה,

איחוד החסד והגבורה נעשה באמצעות תפארת, שעצם טבעה הוא לתווך ביניהם.

והוא בחי התכללות ובו הוא שנמשך ומאיר ההארה מא"ס ב"ה בגילוי רב וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] למעלה דת"ת [דתפארת] נקי קדוש ע"ש [על שם] שנמשך בו מבחי כתר שהוא למעלה מסדר ההשתלשלות והיא בחינת ההתכללות; לתוכה נמשכת ומאירה ההארה מאין סוף בהתגלות גדולה. וכפי שהתבאר למעלה, תפארת נקראת "קדוש" משום שנמשכת לתוכה מבחינת כתר, שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

תפארת היא עצם ההתכללות, ולתוכה נמשכת הארה מאין סוף בהתגלות גדולה. כפי שהתבאר בתחילת המאמר, תפארת נקראת "קדוש" משום שהיא מקבלת מכתר, שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

(ועי' באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה והיה מעשה הצדקה שלום^{167, 168} ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] תרומה קע"ה ב' ע"פ והבריה התיכון)¹⁶⁹ ועיי' גילוי זה נעשה התכללות ההפכיים דהיינו שהוא המחבר חו"ג [חסד וגבורה] וממשיך בהם גילוי זה.

(ראו Iggeres HaKodesh, בקטע הפותח "ומעשה הצדקה שלום", וכן Zohar, Part II, Terumah, 175b, על הפסוק "והבריה התיכון"). ובאמצעות גילוי זה נעשית התכללות של ההפכים: הוא המחבר בין חסד וגבורה וממשיך בהם גילוי זה.

ההפניות הן ל-Iggeres HaKodesh, על "ומעשה הצדקה שלום" (ישעיהו לב, יז), ול-Zohar על "הבריה התיכון". גילוי זה הוא המחבר בין ההפכים, חסד וגבורה, וממשיך בהם את האור.

ונמצא א"כ מאחר שכל בחי' ומהות מדת התפארת הוא ענין התכללות המדות ביחוד גמור ממש מוכרח שיהיה בו הארת אור א"ס בתמידות מאחר שזהו מדת ת"ת [תפארת]

נמצא אפוא, שמאחר שכל מהותה ועצמותה של מידת תפארת היא התכללות המידות באחדות גמורה ואמיתית, בהכרח שיאיר בה אור אין סוף בקביעות, שהרי זהו עניינה של מידת תפארת,

מאחר שכל מהותה של תפארת היא איחוד המידות, בהכרח שתאיר בה קרינת אור אין סוף בקביעות, ולא רק לעיתים.

היינו ההתכללות (ועיי' [ועייין] בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' יתרו בדף ע"ח והנה בכל תפארת יש כללות חו"ג [חסד וגבורה] כאחד כו').

כלומר, התכללות (וראו Ramaz, Parshas Yisro, folio 78: "והנה בכל תפארת יש כללות חסד וגבורה כאחד" וכו').

מידת תפארת היא בעצם התכללות. Ramaz (רבי משה זכות) מציין בפירושו לזוהר שבכל תפארת חסד וגבורה כלולים יחד כאחד.

וההתכללות אין יכול להיות בלתי הארת אור א"ס ולכן נק' תפארת בשם עליון וגבוה מכל המדות היינו שם הוי' מאחר שמוכרח שיהיה בו גילוי אור א"ס בתמידות (ועמ"ש בד"ה החלצו)¹⁷⁰

והתכללות אינה יכולה להתקיים בלי הארת אור אין סוף. לכן תפארת נקראת בשם נעלה וגבוה מכל המידות, היינו בשם הוי', מאחר שבהכרח מאיר בה גילוי אור אין סוף בקביעות (וראו מה שכתוב במאמר הפותח "החלצו").

התכללות אינה אפשרית בלי אור אין סוף, ובתפארת הוא מאיר תמיד; לכן תפארת נושאת את השם הנעלה ביותר, הוי'. כך מתבאר מדוע תפארת, ולא חסד, נושאת שם זה.

משא"כ בחו"ג [בחסד וגבורה] שאין בהם הארת אור א"ס עד"ז שבת"ת [שבתפארת] רק בעת שנמשך היחוד שזהו ענין אמליכתי למעלה ולמטה ולדי רוחות שאזי נעשה התכללות המדות שיתכללו זב"ז [זה בזה] ביחוד גמור ולא בתמידות כנ"ל: ^{171, 172, 173}

מה שאין כן בחסד ובגבורה, שאין בהן הארת אור אין סוף באופן זה, כפי שהיא בתפארת, אלא רק בשעה שהאחדות נמשכת למטה. זהו ענין "המלכת אותו למעלה ולמטה ולארבע רוחות": אז מתרחשת התכללות המידות, והן נכללות זו בזו באחדות גמורה, אך לא בקביעות, כנזכר לעיל.

חסד וגבורה מקבלים את אור אין סוף באופן זה רק כאשר האחדות נמשכת למטה, כמו בהכרזה שה' הוא מלך "למעלה ולמטה ולארבע רוחות" בקריאת שמע (Berachos 13b). אז הם מתאחדים, אך לא בקביעות.

21 והנה עפ"ז [על פי זה] יובן ענין ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות שנק' בשם קליפה הגם שהוא ^{174, 175} בבחי' אצילות ומאחר שהוא בבחי' אצילות הרי עכצ"ל [על כרחך צריך לומר] שהיא מקבלת הארת אלקות ואעפ"כ [ואף על פי כן] נק' בשם ק"נ [קליפת נוגה].

כעת יובן, לאור זאת, עניינה של קליפת נוגה שבאצילות: היא נקראת קליפה אף שהיא בבחינת אצילות; ומכיוון שהיא בבחינת אצילות, מוכרחים לומר שהיא מקבלת הארה אלוקית, ואף על פי כן היא נקראת קליפת נוגה.

כך אפשר להבין את קליפת נוגה שבאצילות. היא שייכת לאצילות, ולכן מוכרחה לקבל הארה אלוקית כלשהי, ואף על פי כן היא עדיין נקראת קליפה, קליפת נוגה.

והענין כי בחי' התכללות שיש בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות שמאיר הארת אור א"ס ועי"ז הם מתכללים זע"ז [זה עם זה / זה על זה] כנ"ל זו הבחינה אינה כלל בנוגה דאצילות.

העניין הוא כך: ההתכללות הקיימת בעשר הספירות שבאצילות, שבה מאירה הארה מאור אין סוף, ועל ידי כך הן נכללות זו בזו, כפי שנתבאר לעיל — בחינה זו אינה קיימת כלל בנוגה שבאצילות.

מה שמייחד את הספירות של האצילות הקדושה הוא ההתכללות ההדדית שלהן, הנוצרת מכך שאור אין סוף מאיר בהן. תכונה זו נעדרת לחלוטין מנוגה שבאצילות.

אלא שהמדות שבק"נ [שבקליפת נוגה] דאצ"י הם ענפין מתפרדין שהחסד אינו מתכלל עם הגבורה ואינן מתייחדין כלל זה עם זה.

אלא שהמדות שבקליפת נוגה דאצילות הן "ענפים נפרדים": החסד אינו נכלל בגבורה, והן אינן מתייחדות זו עם זו כלל.

בנוגה המדות הן "ענפים נפרדים": החסד שבה אינו נכלל בגבורה, והן אינן מתייחדות זו עם זו כלל.

22 וכוונדע שהפסולת משבה"כ [משבירת הכלים] דעולם התהו נפל בק"נ [בקליפת נוגה] וראשיתם ק"נ [קליפת נוגה]

דאצילות והרי בעולם התהו לא היה בחי' התכללות וכ"ש [וכל שכן] אחר שבה"כ [שבירת הכלים] כו'.

כידוע, הפסולת משבירת הכלים של עולם התהו נפלה לקליפת נוגה, והראשונה שבהן היא קליפת נוגה של אצילות; בעולם התהו לא הייתה התכללות, וכל שכן לאחר שבירת הכלים וכו'.

כפי שמלמד האריז"ל, שבירי הכלים של התהו נפלו לקליפת נוגה, והמדרגה הגבוהה שבה היא קליפת נוגה שבאצילות. מלכתחילה לא הייתה בתהו התכללות, ועל אחת כמה וכמה לאחר שבירת הכלים.

ולכן אין אור א"ס נמשך ומתלבש בהן כלל ע"ד התלבשותו באצ"י דקדושה מחמת שאינן כלי לגילוי אור א"ס שאינו שורה אלא במקום הביטול ובמקום ההתכללות כו'.

לכן אור אין סוף אינו נמשך לתוכן ואינו מתלבש בהן כלל כפי שהוא מתלבש באצילות דקדושה, מפני שהן אינן כלי לגילוי אור אין סוף, השורה רק במקום של ביטול ובמקום שיש בו התכללות וכו'.

לכן אור אין סוף אינו מתלבש בקליפות האלה כפי שהוא מתלבש באצילות דקדושה. הן אינן כלים לו, שכן הוא שורה רק במקום שיש בו ביטול והתכללות.

רק שהוא מאיר עליהם בבחי' מקיף לבד וכמ"ש במ"א ע"פ ראה ריח בני¹⁷⁶ כו' וע"כ נקראו קליפות שהקליפה היא שאין לה טעם ולחלוחית כו'.

אלא הוא מאיר עליהן רק בבחינת מקיף, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "ראה ריח בני" וכו'. משום כך הן נקראות קליפות: קליפה היא דבר שאין בו טעם ולחלוחית וכו',

האור מאיר עליהן רק מבחוץ, בבחינת מקיף, כפי שמוסבר על הפסוק "ראה ריח בני" (בראשית כז, כז). משום כך הן נקראות קליפות: כמו קליפת פרי, אין בהן טעם ולחלוחית.

כמו בהפרי (וי"ל [ויש לומר] כי שם מ"ה [שם מ"ה] נקי שקיו דאילנא^{177, 178} בחי' לחלוחית והמשכת אור א"ס שעייז נעשה התכללות אמיתי [אמיתית] להיות לאחדים עד"מ טבע המים לדבק שחלקי הקמח נעשים גוש אחד ע"י המים.

כמו בפרי. (ויש לומר ששם מ"ה נקרא "שקיו דאילנא" — הלחלוחית והמשכת אור אין סוף. באמצעותה נוצרת התכללות אמיתית, כך שהמידות נעשות לאחד; למשל, מטבעם של מים לחבר: חלקיקי הקמח נעשים לגוש אחד באמצעות המים.

ההערה שבסוגריים מוסיפה דימוי קבלי: שם מ"ה נקרא "שקיו דאילנא" — השקיית האילן — בתיקוני זוהר; הלחלוחית של אור אין סוף יוצרת אחדות אמיתית. כשם שהמים מחברים את חלקיקי הקמח לבצק אחד, כך הלחלוחית הזאת מחברת את המידות זו לזו.

וגילוי זה היינו ע"י שמתחלה הם בבחי' תיקון ע"ד רך כקנה¹⁷⁹ כו' שעייז אח"כ קוב"ה [קודשא בריך הוא]

שרי באתר שלים והוא גילוי שם מ"ה [שם מ"ה] מלגיו דאיהואורח אצילות ואיהו שקיו דאילנא כו'

גילוי זה נעשה משום שבתחילה הן נמצאות במצב של תיקון, בדומה ל"רך כקנה" וכו'; כך מתאפשר בהמשך "קודשא בריך הוא שרי באתר שלים" — הקדוש ברוך הוא שורה במקום שלם. זהו גילוי שם מ"ה מכפנים, "שהוא אורח אצילות והוא שקיו דאילנא" וכו'.

הגילוי הזה מתרחש כשהמידות מתוקנות תחילה, בבחינת "רך כקנה" (תענית כ, ב) — כשהן מוכנות להתגמש ואינן נוקשות. אז "קודשא בריך הוא שרי באתר שלים", ושם מ"ה, "אורח אצילות", מתגלה בתוכן.

משא"כ בק"נ [בקליפת נוגה] דאצי' שהוא מבחי' עולם התוהו מבחי' שבה"כ [שבירת הכלים] שאין בהם

ההתכללות כלל וגם הביטול הוא בבחי' יש כנודע מענין ראו מ"ה [שם מ"ה]¹⁸⁰ שעושה יש ודבר מהביטול שלו כו'.

אבל קליפת נוגה שבאצילות מקורה בעולם התוהו, בשבירת הכלים, שבה אין התכללות כלל; וגם הביטול שבה הוא בבחינת יש. כידוע מן העניין של "ראו מ"ה": הביטול שלה עושה את עצמה ליש ולדבר"מה וכו'.

קליפת נוגה שבאצילות באה מהתוהו ומשבירת הכלים, שבהם אין התכללות כלל. גם הביטול שלה הוא מעין ישות: היא הופכת את ה"אין" שלה עצמה ל"משהו".

ע"כ אין נמשך בהם כלל בחי' שם מ"ה [שם מ"ה] מלגיו ולכן נקי קליפות שאין בהם לחלוחית מבחי' שקיו דאילנא כו')

לכן בחינת שם מ"ה שמכפנים אינה נמשכת אליהן כלל, ומשום כך הן נקראות קליפות: אין בהן לחלוחית מבחינת "שקיו דאילנא" וכו').

לכן שם מ"ה, הלחלוחית הפנימית, אינו מגיע כלל לקליפות האלה. הן נקראות קליפות משום שחסרה בהן הלחלוחית של "שקיו דאילנא".

ומק"נ [ומקליפת נוגה] דאצי' נמשך אח"כ בבי"ע בחי' יש ממש וצבא השמים כו'. ובזה יובן ג"כ מה דאיתא

שק"נ [שקליפת נוגה] חצי' [חציה] טוב וחצי' [וחציה] רע.¹⁸¹

ומקליפת נוגה שבאצילות נמשכת לאחר מכן לבי"ע בחינת יש ממש ו"צבא השמים" וכו'. כך יובן גם מה שנאמר שקליפת נוגה חציה טוב וחציה רע.

מקליפת נוגה שבאצילות מתהווים בעולמות התחתונים מציאות נפרדת ממש ו"צבא השמים" — הכוחות השמימיים. כך מובן גם כיצד קליפת נוגה יכולה להיות חציה טוב וחציה רע.

והענין כנודע שהתהוות הרע הוא מחמת שבה"כ [שבירת הכלים] שהי' [שהיה] בעולם התהו והשבירה הי' מחמת שהיו ענפין מתפרדין ומזה נתהווה אח"כ בהשתלשלות בחי' הרע.

והענין, כידוע, הוא שהרע בא לעולם בעקבות שבירת הכלים שבעולם התהו. השבירה אירעה משום שהמידות היו "ענפים נפרדים", ומכך התהווה לאחר מכן הרע בהשתלשלות.

הרע בא לעולם בעקבות שבירת הכלים של עולם התהו, והם נשברו משום שהמידות היו "ענפים נפרדים". מכך התהווה הרע בהמשך ההשתלשלות.

והנה משבה"כ [משבירת הכלים] דעולם התהו נפלו בנוגה דאצילות ולכן אף שמקבלת מאצילות וע"כ חציה דכלפי פנים הוא טוב

והנה, משבירת הכלים של עולם התהו נפלו [שברים] בנוגה דאצילות. לכן, אף שהיא מקבלת מאצילות, וממילא המחצית הפונה פנימה היא טובה,

שברים של הכלים שנשברו נפלו בנוגה דאצילות. מכיוון שהיא מקבלת מאצילות, המחצית הפנימית שלה טובה.

אך מחמת שגם בחציה זו אין בה בחי' ההתכללות כלל וממילא אין מאיר בה גילוי אור א"ס בבחינת פנימי כנ"ל

אך מכיוון שגם במחצית זו אין כלל בחינת התכללות, ממילא אין מאיר בה גילוי אור אין סוף באופן פנימי, כנזכר לעיל,

אבל גם במחצית הפנימית הזאת אין התכללות, ולכן אור אין סוף אינו מאיר בתוכה באופן פנימי.

לכן יכול להיות שחציה כלפי חוץ רע (וכמו שמעולם התהו נתהו הקליפות כו'. ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ברבות ס"פ נשא ס"פ י"ד ע"פ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה.¹⁸²

לכן ייתכן שהמחצית הפונה כלפי חוץ תהיה רעה (כשם שהקליפות התהו מעולם התהו וכו'). ובכך יובן מאמר רבותינו זכרונם לברכה, במדרש רבה, בסוף פרשת נשא, סוף סעיף י"ד, על הפסוק: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה":

לכן המחצית הפונה כלפי חוץ יכולה להיות רעה, כשם שהקליפות נוצרו מעולם התהו. הסוגריים פותחים דיון במדרש על הפסוק "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים ל"ד, י').

בישראל לא קם אבל באו"ה [באיסור והיתר] קם כו' זה בלעם בן בעור¹⁸³ כו' והנה נבואת משה היה מאצילות. וא"כ איך באו"ה [באיסור והיתר] קם נביא כמשה. אלא הענין שנבואת בלעם היה מק"נ [מקליפת נוגה] דאצילות (כו):

"בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם" וכו', "זה בלעם בן בעור" וכו'. והנה, נבואת משה הייתה מאצילות. ואם כן, כיצד קם באומות העולם נביא כמשה? אלא הענין הוא שנבואת בלעם הייתה מקליפת נוגה דאצילות (כו').

המדרש אומר שבאומות העולם קם נביא — בלעם. מאחר שנבואת משה באה מאצילות, כיצד יכול היה בלעם להשתוות אליה? התשובה היא שנבואת בלעם באה מקליפת נוגה דאצילות, בדרגת אצילות אך מחוץ לקדושה.

קטע 5 • 231-26

הנגע ודין השערה הלבנה

23 ד ועפ"ז [ועל פי זה] יובן ג"כ מש"ל [מה שכתוב לעיל] בשם הזהר וע"ח [ועץ חיים] שבהסתלקות אור אבא מז"א הוא סיבת התהוות הנגע,

4. לפי זה יובן גם מה שנאמר לעיל בשם הזהר ועץ חיים: הסתלקות אור אבא מז"א היא הסיבה להיווצרות הנגע.

סעיף 4 פותר את הקושיה השנייה: מדוע הסתלקות אור אבא מז"א גורמת לצרעת, כפי שאומרים הזהר ועץ חיים.

והענין כי התלבשות אור א"ס הוא בחכמה דוקא כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק ל"ה בהג"ה [בהגהה] ולכן כדי שיהי' [שיהיה] התכללות גמור בז"א הוא ע"י גילוי אור אבא

החסבר הוא כך: אור אין סוף מתלבש דווקא בחכמה, כפי שנכתב בספר של בינונים (תניא), פרק ל"ה, בהגהה. לכן, כדי שתהיה התכללות שלמה בז"א, הדבר נעשה באמצעות גילוי אור אבא.

אור אין סוף מתלבש דווקא בחכמה (תניא, פרק ל"ה, בהגהה). לכן ההתאחדות השלמה של המדות בז"א, התלויה באור אין סוף, נעשית באמצעות גילוי אבא, שהוא חכמה.

(והגם שהוא ע"י תפארת היינו כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]¹⁸⁴ גבי קדוש דיוצר דפ"י שת"ת [שתפארת] הנק' וי"ו עולה ומקבל הארה מחכמה עילאה הנק' קדש ועי"ז נק' קדוש. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל]^{185, 186} בפי אמור.

(ואף שהדבר נעשה באמצעות תפארת, הרי זה כפי שנכתב בפרי עץ חיים בענין הקדוש שבברכת יוצר: הכוונה היא שתפארת, הנקראת וי"ו, עולה ומקבלת הארה מחכמה עילאה, הנקראת קודש, ועל ידי כך היא נקראת קדוש. ראו מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל", בפרשת אמור.)

אפשר להקשות: קודם לכן יוחסה ההתאחדות לתפארת. התשובה מבוססת על דברי פרי עץ חיים על המילה "קדוש" בברכת יוצר: תפארת, אות וי"ו, עולה לקבל מחכמה עילאה, הנקראת קודש, וכך נעשית "קדוש" — קודש בתוספת וי"ו. נמצא שגם תפארת מאחדת את המדות מכוח החכמה.

והגם דלעיל אמרנו דקדוש נקי הת"ת [התפארת] ע"ש [על שם] שמקבל מבחי' כתר היינו כי אור הכתר מאיר באצ"י ע"י חכמה עילאה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] דאור א"ס מתלבש באצ"י בחכמה ¹⁸⁷ לבדו כו')

ואף שאמרנו לעיל שתפארת נקראת "קדוש" מפני שהיא מקבלת מבחינת כתר, הרי זה משום שאור הכתר מאיר באצילות באמצעות חכמה עילאה, כפי שנכתב בעץ חיים, שאור אין סוף מתלבש באצילות בחכמה לבדה וכו'.

לעיל תפארת נקראה "קדוש" משום שהיא מקבלת מכתר; אולם אור הכתר עצמו מאיר באצילות רק באמצעות חכמה עילאה, שכן, כפי שנכתב בעץ חיים, אור אין סוף מתלבש באצילות בחכמה לבדה.

ולכן כאשר מאיר אור אבא שבו מלובש אור א"ס ב"ה ועי"ז נעשה ההתכללות ויחוד ע"ס [עשר ספירות] דאצ"י אזי עי"ז לא תוכל קליפת נוגה דאצ"י להיות לה יניקה מבחי' עור אדם העליון

לכן, כאשר אור אבא מאיר, ובו מתלבש אור אין סוף ברוך הוא, ועל ידי כך נעשות ההתכללות וההתאחדות של עשר ספירות דאצילות, קליפת נוגה דאצילות אינה יכולה לינוק מבחינת עור האדם העליון,

כאשר אור אבא מאיר ובו אור אין סוף, ועשר ספירות דאצילות מתאחדות, נוגה דאצילות אינה יכולה לינוק מ"עור" האדם העליון — השכבה החיצונית של ז"א.

דהיינו בחי' ז"א לפי שבה אין מאיר שום הארת אור א"ס שיתכללו יחד כי שרש נוגה הוא משבה"כ [משבירת הכלים] מעולם התהו שאין בה התכללות.

כלומר מבחינת ז"א; שכן בו [בנוגה] אינה מאירה שום הארה מאור אין סוף שתכליל את [מדותיה] זו בזו, משום ששורש נוגה הוא משבירת הכלים של עולם התהו, שאין בו התכללות.

לנוגה אין אחיזה בז"א המאוחד, משום שנוגה עצמה, ששורשה בכלים השבורים של תהו, חסרה התכללות והארה מאור אין סוף שתאחד אותה.

אמנם בהסתלקות אור אבא מז"א ואזי לא יש בחי' התכללות במדות דאצילות וכנ"ל שעיקר ההתכללות הוא ע"י הארת אור א"ס שמאיר ע"י החכמה.

אולם כאשר אור אבא מסתלק מז"א, אין עוד התכללות במדות דאצילות, כפי שהוסבר לעיל, שכן עיקר ההתכללות נעשה באמצעות הארת אור אין סוף המאירה דרך החכמה.

אבל כשאור אבא מסתלק מז"א, המדות דאצילות מאבדות את התכללותן, התלויה באור אין סוף המאירה דרך החכמה.

24 ואזי מחמת שאין בה התכללות זו אזי יוכל להיות יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצ"י מעור המלי' או מז"א.

וזהו ענין הנגע שהוא מה שיונקים ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות יניקה מעור זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצילות.

ומכיוון שההתכללות הזאת אינה קיימת, קליפת נוגה שבאצילות יכולה לקבל יניקה מעור המלכות או מעור ז"א. זהו ענין הנגע: קליפת נוגה שבאצילות יונקת מעור ז"א ונוקבא דאצילות.

כאשר חסר בז"א החיבור הזה, נוגה שבאצילות יכולה לקבל יניקה מ"עור" המלכות או מ"עורו" של ז"א. זהו הנגע בעולמות העליונים: נוגה יונקת מעור ז"א ונוקבא דאצילות.

ולכן התיקון לזה הוא והובא אל הכהן¹⁸⁸ שהוא המשכת אור אבא שהוא דוחה החיצונים והיינו שלא יהיה יניקת הקליפות רק משערות דנוק' [דנוקבא]¹⁸⁹ ולא מהעור עצמו.

לכן התיקון לכך הוא "והובא אל הכהן": המשכת אור אבא, הדוחה את החיצונים, כדי שהקליפות יינקו רק משערות נוקבא ולא מן העור עצמו.

התיקון הוא "והובא אל הכהן" (ויקרא יג, ב): המשכת אור אבא, הדוחה את החיצונים, כדי שהקליפות יינקו רק מ"שערות" נוקבא ולא מן העור עצמו.

25 והנה הנגע הוא בהרת לבנה¹⁹⁰ ועדי"מ למטה באדם הוא ענין הסתלקות הדם מאותו מקום כי הדם הוא הנפש.¹⁹¹

והנה הנגע הוא בהרת לבנה. על דרך משל, באדם למטה, מדובר בהסתלקות הדם מאותו מקום, שהרי "הדם הוא הנפש".

הנגע הוא כתם לבן (ויקרא יג, ד). בגוף האדם, הלוכח פירושו שהדם הסתלק מאותו מקום, ו"הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג) — הדם נושא את כוח החיים.

ועמ"ש בביאור בשעה שהקדימו¹⁹² נעשה¹⁹³ ובד"ה לסוסי¹⁹⁴ וכך למעלה בחי' החכמה תחיה והוא בחי' אדם א' דם ובהסתלקות אור אבא הוא ענין הסתלקות בחי' והחכמה תחיי מאותו בחי' עור.

ראו מה שנכתב בביאור על "בשעה שהקדימו נעשה", ובמאמר המתחיל "לסוסי". כך גם למעלה: בחינת החכמה היא "והחכמה תחיה", והיא בחינת אדם — א' דם; והסתלקות אור אבא היא הסתלקות בחינת "והחכמה תחיה" מאותה בחינת עור.

למעלה, החכמה היא שמחיה (קהלת ז, יב), ואדם הוא א' המצטרפת לדם: החכמה שבתוך הדם. הסתלקות אבא היא הסתלקות החכמה המחיה הזאת מאותה בחינת "עור". אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים להרחבה.

וזהו ענין הבהרת ועמ"ש מזה ג"כ סד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת]¹⁹⁵ שהבהרת הוא ענין שמעכב ההשפעה והמשכת החיות וע' במא"א [במאורי אור] אות ב' ס"ח.

וזהו ענין הבהרת. ראו גם מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ביום השמע"צ": הבהרת היא דבר המעכב את השפעת השפע ואת המשכת החיות. וראו מאורי אור, אות ב', סעיף ח'.

זו משמעות הבהרת: היא מעכבת את השפעת השפע ואת המשכת החיות, כפי שמוסבר בסוף המאמר על שמיני עצרת.

ואח"כ כשיש שער לבן יונקיי [יונקים] ק"נ [קליפת נוגה] מהעור ע"י השער לבן כו' ולכן צריך הסגר (ופי' וענין עור יובן ע"ד שנת' [שנתבאר] למעלה בענין פי' קשר של תפילין למעלה שהוא מבחי' עור כו'.

לאחר מכן, כשיש שער לבן, קליפת נוגה יונקת מן העור באמצעות השער הלבן וכו', ולכן יש צורך בהסגר. (משמעותו ועניינו של "עור" יתבארו על פי מה שהוסבר לעיל בעניין פירוש קשר התפילין למעלה, שהוא מבחינת עור וכו').

כאשר מופיע שער לבן, נוגה יונקת מן העור באמצעות השער, ולכן יש להסגיר את המצורע. את בחינת ה"עור" למעלה יש להבין בדומה לקשר התפילין שהוסבר קודם, שהוא מבחינת עור.

ועד"ז יובן גם כאן פי' וענין יניקת ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות מעור דז"א. ועיין בע"ח [בעץ חיים] בדרוש הנגעים שם¹⁹⁶ ולכן תמורת ג' אורות אשר¹⁹⁷ יוצאין ומתקנין את לאה ורחל כו'

ובדרך זו יובן גם כאן פירוש העניין של יניקת קליפת נוגה דאצילות מעור דז"א. וראו עץ חיים, בדרוש הנגעים שם: "ולכן תמורת ג' אורות אשר יוצאין ומתקנין את לאה ורחל" וכו',

בדרך זו נוגה דאצילות יונקת מבחינת ה"עור" של ז"א. הדיון של האר"י בנגעים בעץ חיים עוסק באורות היוצאים לתקן את לאה ורחל, שתי תצורות של המלכות הנקבית.

ואל תתמה בזה כי הנגע אינו טומאה בעצמה רק בחי' דינא קשיא כו' ע"ש והיינו שמהנגע נמשך אח"כ יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצילות כו' וזהו הטומאה כשמטמאים הנגע ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ס"פ תזריע).

"ואל תתמה בזה, כי הנגע אינו טומאה בעצמה, רק בחינת דינא קשיא" וכו'; ראו שם. כלומר, מן הנגע נמשכת אחר כך יניקה לקליפת נוגה דאצילות וכו', וזו הטומאה כאשר מטמאים את הנגע. וראו ברמ"ז, סוף פרשת תזריע.

בעץ חיים מוסבר שהנגע אינו טומאה מצד עצמו, אלא רק בחינת דין קשה. הטומאה היא היניקה שנוגה מקבלת ממנו לאחר מכן, וזהו פירוש הדבר כשהנגע מוכרז טמא.

ובזה יובן ענין אם שער לבן קודם לבהרת טהור כי כך הוא הדבר שיש יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצי' משערות דנוק' [דנוקבא]

ובכך יובן עניין "אם שער לבן קודם לבהרת — טהור". שכן כך הוא: קליפת נוגה דאצילות אכן יונקת משערות הנוקבא,

כעת אפשר להסביר את הדין: אם השער הלבן קדם לכתם, הנגע טהור. שהרי נוגה דאצילות יונקת תמיד מידה מסוימת של חיות מ"שערות" הנוקבא.

כי מאחר שהקב"ה ברא אותן ממילא מוכרח להיות להם יניקה והיינו מבחי' השפעה אחרונה דאצי'.

שהרי מאחר שהקב"ה ברא אותן, בהכרח שתהיה להן יניקה, והיא מבחינת ההשפעה האחרונה דאצילות.

מאחר שה' ברא את הקליפות, מוכרח שתהיה להן מידה כלשהי של חיות; היא באה מן ההשפעה האחרונה של אצילות.

דהיינו בחיי שערות שהן גדילי [גדילים] מהעור והשערות הוא בחיי היותר אחרונה ולמטה מטה מהעור שהרי מהעור יצא דם ע"י נקב

כלומר, בחינת השערות, הצומחות מן העור. השערות הן הבחינה האחרונה ממש, נמוכה אפילו מן העור; שהרי מן העור יוצא דם דרך נקב.

חזרימה האחרונה הזאת היא בבחינת "שערה", הצומחת מן העור ונמוכה ממנו. העור עדיין נושא חיות: כשמנקבים אותו יוצא דם.

(וא"כ מלובש בו עצמיות האור והחיות מבחי" ח"ע [חכמה עילאה] המלובש בדם ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה] (להאריז"ל) פ' וירא¹⁹⁸ גבי ענין הדפק כו') משא"כ השערות

(ואם כן, עצם האור והחיות מבחינת חכמה עילאה, המלובשים בדם, מלובשים בו; ועיין בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת וירא, בעניין הדופק וכו'). מה שאין כן בשערות.

אם כן, בעור מצויים עצם האור והחיות של חכמה עילאה, המלובשים בדם; בלקוטי תורה של האריז"ל לפרשת וירא נדון עניין זה בקשר לדופק. בשערות אין חיות כזאת.

ולכן מהשערות ניתן להם יניקה וכיון ששער לבן קדמה לבהרת אין להם יניקה בהעור רק מהשערות ולכן הוא טהור.

ולכן ניתנת להם יניקה מן השערות. וכיון שהשער הלבן קדם לבהרת, אין להם יניקה מן העור, אלא מן השערות בלבד, ולכן הוא טהור.

לכן הקליפות מקבלות יניקה מן השערות. אם השער הלבן קדם לבהרת, הן יונקות מן השערות בלבד ולא מן העור, ולכן האדם טהור.

אבל אם בהרת קדמה לשער לבן היינו שיש יניקה לנוגה דאצי" מעור הנוק' [הנוקבא] כי תרגום צרעת סגירו.¹⁹⁹ סגירו דנהורא²⁰⁰ שהן מוחין דאבא שלא נתגלו בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא].²⁰¹

אבל אם הבהרת קדמה לשער הלבן, פירוש הדבר שיש יניקה לנוגה דאצילות מעור הנוקבא; שהרי התרגום של צרעת הוא "סגירו" — סגירת האור, שהם מוחין דאבא שלא התגלו בז"א ובנוקבא.

אבל אם הבהרת קדמה, נוגה יונקת מ"עור" הנוקבא עצמה. התרגום מכנה את הצרעת "סגירו", ובזהר היא נקראת "סגירת האור": מוחין דאבא שלא התגלו בז"א ובנוקבא.

26 וזהו ענין הבהרת שהיא המעכבת סיבוב והילוך והתפשטות הנפש והחיות במקום זה. וברוחניות למעלה זהו ענין עיכוב ומניעת התגלות המוחין דאבא כו' וכן ענין כל הדי' מראות נגעים.²⁰²

זהו עניינה של הבהרת: היא מעכבת את זרימת הנפש והחיות ואת התפשטותן באותו מקום. וברוחניות שלמעלה, זהו עיכוב ומניעה של גילוי המוחין של אבא וכו'; וכך גם עניינן של כל ארבעת מראות הנגעים.

הבהרת, כתם לבן, מעכבת את זרימת החיות לאותו מקום. למעלה, מדובר בעיכוב גילוי המוחין של אבא; וכך גם לגבי כל ארבעת מראות הנגעים שמונה המשנה.

ולכן כשהבהרת קדמה לשער לבן אזי יונק ק"נ [קליפת נוגה] דאצי" מעצמיות עור הנוק' [הנוקבא] ע"י השער לבן כו' שהיניקה נק' ע"ש [על שם] שער לבן

לכן, כשהבהרת קדמה לשער הלבן, קליפת נוגה שבאצילות מקבלת יניקה מעצם עור הנוקבא באמצעות השער הלבן וכו'; והיניקה נקראת על שם השער הלבן.

כאשר הכתם הופיע לפני השער הלבן, נוגה שבאצילות מקבלת יניקה מעצם ה"עור" של נוקבא. היניקה עוברת באמצעות השער הלבן, ועל שמו היא נקראת.

(כי זה לעומת זה) [לעומת זה] עשה²⁰³ וכנודע מענין לבן ויעקב שיש לובן העליון בקדושה בגדי לבן ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא.²⁰⁴ ולעומת זה ג"כ לבן דקליפה כו' וכמ"ש בפרדס ש"ג פ"ז [פרק ז'] וכמ"ש ג"כ במ"א ע"פ עד הגל²⁰⁵ כו')

(שהרי "את זה לעומת זה עשה", כידוע בענין לבן ויעקב: בקדושה יש לובן עליון, בגדי לבן ו"שער ראשו כעמר נקא", ומנגד יש גם "לבן" של קליפה וכו'; כפי שנכתב בפרדס, שער ג, פרק ז, וכפי שהתבאר גם במקום אחר על הפסוק "עד הגל" וכו').

הקדושה והקליפה משקפות זו את זו: "את זה לעומת זה עשה" (קהלת ז, יד). יש לובן של קדושה — בגדי הלבן של הכהן הגדול והשער "כעמר נקא" של עתיק יומין (דניאל ז, ט) — ומנגד יש "לבן" של קליפה, המתגלם בלבן מול יעקב.

והנה מק"נ [מקליפת נוגה] דאצי" נמשך אח"כ גם בעשיי' [בעשייה] ששם הם עומקי' [עומקים] הקליפות. ולכן אם בהרת קודמת לשער לבן הוא טמא וצריך תיקון ע"י הסגר כו'.

והנה, מקליפת נוגה שבאצילות נמשכת אחר כך [יניקה] גם לעשיה, שבה נמצאות הקליפות בעומקן. לכן, אם הבהרת קדמה לשער הלבן, האדם טמא וזקוק לתיקון באמצעות הסגר וכו'.

יניקה זו נמשכת מקליפת נוגה שבאצילות גם למטה, לעשיה, שבה הקליפות עמוקות ביותר. לכן, אם הכתם הופיע תחילה, האדם טמא וזקוק לתיקון באמצעות הסגר.

ספק קוב"ה [קודשא בריך הוא] אמר טהור. וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא.²⁰⁶ כי ע"פ ההשגה של המתיבתא הרי כך הוא דין תורה דכל ספיקא דאורייתא לחומרא.²⁰⁷

[במקרה של] ספק, "הקדוש ברוך הוא אמר: טהור, וכל מתיבתא דרקיע אמרו: טמא". שכן לפי ההשגה של המתיבתא, כך הוא דין התורה: בכל ספק בדין תורה יש להחמיר.

כעת מובאת המחלוקת עצמה: במקרה של ספק ה' אמר "טהור", והמתיבתא אמרו "טמא". הם הסתמכו על הכלל שספק בדין תורה מוכרע לחומרה (ביצה ג ע"ב).

אבל הקב"ה אמר טהור היינו שכאן אין מטמא אפי"כ [אלא אם כן] ודאי הבהרת קדמה אבל אם הוא ספק שאין נודע לנו אם הבהרת קדמה טהור הוא.

אבל הקב"ה אמר "טהור", כלומר, כאן האדם נטמא רק אם ברור שהבהרת קדמה. אם יש ספק ולא ידוע לנו אם הבהרת קדמה, הוא טהור.

הפסיקה של ה' פירושה שהאדם נטמא כאן רק אם ודאי שהכתם הופיע ראשון; אם הדבר אינו ידוע, הוא טהור.

אף שיוכל להיות שהבהרת קדמה מ"מ כאן הוא גזה"כ [גזירת הכתוב] שכל שהוא ספק אצלנו ולא נודע לנו שהבהרת קדמה אינו טמא.

אף שייתכן שהבהרת קדמה, מכל מקום כאן זו גזירת הכתוב: כל עוד הדבר מוטל בספק מבחינתנו, ולא ידוע לנו שהבהרת קדמה, האדם אינו טמא.

גם אם ייתכן שהכתם הופיע ראשון, התורה גוזרת שבמקרה זה ספק אינו מטמא.

והיינו או משום שכל שלא נודע שהבהרת קדמה אין נמשך להם יניקה יותר מהראוי או שלא יהיה מיניקה זו התעוררות דינים

והיינו, או משום שכל עוד לא ידוע שהבהרת קדמה, לא נמשכת אליהם יניקה מעבר למידה הראויה; או משום שיניקה זו אינה מעוררת דינים.

מוצעים שני טעמים: כל עוד הדבר אינו ידוע, הקליפות אינן מקבלות יניקה מעבר למידה שנקצבה להן; או שהיניקה שהן מקבלות אינה מעוררת דינים.

(ויש למצוא קצת טעם לזה בהא דבידיעה תליא מילתא בספק זה שבטומאת צרעת, והוא ע"פ מ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] ס"פ תזריע וז"ל [וזה לשונו] והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר טומאות שזו אין טומאתה נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע כו' עכ"ל [עד כאן לשונו].

(אפשר למצוא לכך טעם מסוים בכך שבספק זה שבטומאת צרעת הדבר תלוי בידיעה, על פי מה שכתב הרמ"ז בסוף פרשת תזריע. ואלה דבריו: "והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר טומאות, שזו אין טומאתה נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן, כנודע" וכו'. עד כאן לשונו.

תמיכה לכך עולה מדברי הרמ"ז (רבי משה זכות): צרעת שונה מכל שאר הטומאות, שכן אין היא מטמאה עד שהכהן בא וטומאתה נודעת. טומאתה תלויה בידיעה.

ועי"ש הטעם ע"פ הע"ח [העץ חיים]. וא"כ הרי אפי' [אפילו] בצרעת שהיא ראויה להיות ודאי טמא עכ"ז [עם כל זה] גזה"כ [גזירת הכתוב] הוא שאינה מטמא עד שיבוא הכהן ויודע טומאתה מהכהן כו',

ועיין שם בטעם הדבר על פי עץ חיים. ואם כן, אפילו במקרה של צרעת הראויה להיות בוודאי טמאה, גזרת הכתוב היא שאינה מטמאה עד שהכהן בא וטומאתה נודעת מפי הכהן וכו';

נמצא שאפילו במקרה שראוי להיות בוודאי טמא, הוא אינו טמא עד שהכהן יודע על כך ומכריז עליו, מכוח גזרת הכתוב; הרמ"ז מסביר את הטעם לכך על פי עץ חיים.

לכן שפיר י"ל [יש לומר] הטעם דספק זה טהור משום דכל שהוא ספק ולא נודע שהבהרת קדמה טהור), וכה"ג [וכהאי גוונא] הוא ענין ספק ממזר²⁰⁸ דארז"ל [דאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ממזר ודאי לא יבא²⁰⁹ אבל ספק ממזר כשר מדאורייתא לבוא בקהל:

לכן אפשר לומר היטב שהטעם שספק זה טהור הוא שכל עוד הדבר מוטל בספק ולא נודע שהבהרת קדמה, הוא טהור. וכעין זה הוא עניינו של ספק ממזר, שעליו אמרו חז"ל: ממזר ודאי לא יבוא [בקהל], אבל ספק ממזר כשר מן התורה לבוא בקהל.

מכאן שמקרה שאינו ידוע בוודאות, והוא מוטל בספק, טהור. אותו עיקרון מופיע גם בספק ממזר: התורה אוסרת רק על ממזר ודאי לבוא בקהל, ואילו מן התורה ספק ממזר רשאי לבוא בקהל (קידושין 73a).

קטע 6 • 271-30

מדוע המתיבתא לא ידעה את הטעם

27 ה אך להבין הענין שהמתיבתא דרקייעא אע"פ [אף על פי] שזכו לגילוי זה דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אמר טהור. עכ"ז [עם כל זה] הטעם לא ידעו²¹⁰ עד שאמרו מאן נוכח כו'.

5. אך עלינו להבין: אף שמתבתא דרקייעא זכתה להתגלות זו, שבה אמר הקדוש ברוך הוא "טהור", בכל זאת לא ידעו את הטעם, ולכן אמרו: "מאן נוכח" וכו'.

סעיף 5 שואל: אם מתיבתא דרקייעא זכתה לשמוע את ה' אומר "טהור", מדוע לא ידעה את הטעם, עד שנזקקה למישהו שיכריע?

והענין כי הנה מבואר למעלה כי התנאים ואמוראים היו תורתם אומנתם הכל להמשיך מכתר עליון מלמעלה למטה מבחי' סוכ"ע לבחי' מל' שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

ההסבר הוא כך. כפי שהתבאר למעלה, אצל התנאים והאמוראים, שתורתם הייתה אומנותם, הכול נועד להמשיך מכתר עליון, מלמעלה למטה: מבחינת סובב כל עלמין לבחינת מלכות, שהיא בחינת ממלא כל עלמין.

כפי שהוסבר קודם, התנאים והאמוראים, שכל עיסוקם היה בתורה, המשיכו אור מכתר עליון, מבחינת סובב, המקיפה, אל מלכות, הבחינה הפנימית השורה בעולמות, ממלא.

והנה בחי' סוכ"ע א"א שיאיר בהכלי בהתגלות ממש בהשגה אפילו בגי"ע [בגן עדן] עד תח"ה [תחיית המתים] (וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה נודע דבאתעדלית [דבאתערותא דלתתא] כו' ע"ש), רק הארתו מאיר בהעלם

והנה, בחינת סוכב כל עלמין אינה יכולה להאיר בכלי בגילוי ממש, באופן שניתן להשיגה, אפילו בגן עדן, עד תחיית המתים (כמו שכתוב באגרת הקודש, כדיבור המתחיל "נודע דבאתערותא דלתתא" וכו'; עיינו שם); רק הארה ממנה מאירה בהעלם,

אך האור המקיף אינו יכול להתגלות בגלוי בתוך כלי, באופן שניתן להשיגו, אפילו בגן עדן, עד תחיית המתים, כפי שמוסבר באגרת הקודש. רק הארה ממנו מאירה שם בהעלם.

כי מחמת שהאור פנימי והאור מקיף הם דבקים יחד זה עם זה לכן הארה מן המקיף זורח בפנימי בהעלם וכמ"ש"ל [וכמה שכתוב לעיל]

מפני שהאור הפנימי והאור המקיף דבוקים זה בזה, ולכן הארה מן המקיף זורחת בפנימי בהעלם, כפי שהתבאר למעלה.

הדבר אפשרי משום שהאור הפנימי והאור המקיף דבוקים זה בזה, ולכן המקיף מאיר בתוך האור הפנימי בהעלם, כפי שהוסבר בתחילת המאמר.

(ועמ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות^{211, 212} בענין שהמקיף מצחצח חצי הכלי כו'. ועי' [ועיין] בפע"ח [בפרי עץ חיים] בשער השבת פ"ב בענין סכך הסוכה שצ"ל לכתחלה בענין שיהיו כוכבים נראים מתוכו שהם ניצוצי החסדים המאירים ממקומם דרך הנקבים כו')

(ועיינו במה שכתוב בביאור על הפסוק "יביאו לבוש מלכות", בענין שהמקיף מצחצח חצי הכלי כו'. ועיינו בפרי עץ חיים, שער השבת, פרק י"ב, בענין סכך הסוכה, שלכתחילה צריך להיות באופן שנראים דרכו כוכבים: אלה הם ניצוצות החסדים המאירים ממקומם דרך הנקבים כו');

הסוגריים מפנים למאמר על "יביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ח), בענין האור המקיף המצחצח חצי מן הכלי. בפרי עץ חיים נאמר שסכך הסוכה, המייצג את האורות המקיפים, צריך לכתחילה לאפשר לראות דרכו את הכוכבים; הכוכבים הם ניצוצות של חסדים המאירים דרך הפתחים.

והסכך הוא בחי' מקיפים כנודע אלא שמ"מ הארת המקיף מאיר בהא"פ [בהאור פנימי] וזהו ענין הנקבים כו' ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ וילבש צדקה כשריון²¹³ וידוע כי היום לעשותם²¹⁴ ולמחר לקבל שכרם.²¹⁵

והסכך הוא בחינת מקיפים, כידוע, אלא שבכל זאת הארה מן המקיף מאירה באור הפנימי, וזהו ענין הנקבים וכו'. ועיינו במה שכתוב באגרת הקודש על הפסוק "וילבש צדקה כשריון". וידוע כי "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם".

הפתחים שבסכך מראים שהאור המקיף מאיר בכל זאת בתוך האור הפנימי. מכאן עובר המאמר לעיקרון המרכזי: "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם" (עירובין כב ע"א): העולם הזה נועד לעשיית המצוות, והעולם הבא לקבלת שכרן.

ולכן בגי'ע [בגן עדן] כשלמדו התורה שם ע"ד קיבול שכר הנה עם היות כי אע"פ [אף על פי] שאור המתגלה בגי'ע [בגן עדן] הוא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

ולכן, בגן עדן, כאשר למדו שם תורה בדרך של קבלת שכר, אף שהאור המתגלה בגן עדן הוא מבחינת ממלא כל עלמין,

בגן עדן, שבו לימוד התורה הוא בבחינת קבלת שכר, האור המתגלה הוא מבחינת ממלא, הבחינה השורה בעולמות.

אעפ"כ [אף על פי כן] מחמת שהא"מ [שהאור מקיף] שהוא סוכ"ע זורח בהא"פ [בהאור פנימי] לכן ראו אור הזורח מסוכ"ע והיינו קוב"ה [קודשא בריך הוא] אומר טהור.

בכל זאת, מכיוון שהאור המקיף, שהוא סובב כל עלמין, זורח באור הפנימי, ראו את האור הזורח מסובב כל עלמין; וזהו "הקדוש ברוך הוא אומר טהור".

אולם מכיוון שהאור המקיף מאיר בהעלם בתוך האור הפנימי, הנשמות שם תפסו גם את אור הסובב; לכך הכוונה בביטוי "הקדוש ברוך הוא אומר טהור".

28 וכנ"ל שקדוש הוא בחי' כתר סוכ"ע אשר ע"פ הארת הכתר והחכמה שמאיר בגי'ע [בגן עדן] דין הוא שספק זה טהור אכן לא השיגו

כאמור, "קדוש" הוא בחינת כתר, סובב כל עלמין; ועל פי הארת הכתר והחכמה המאירה בגן עדן, הדין הוא שספק זה טהור. אולם הם השיגו

כפי שנאמר בתחילת הדברים, "קדוש" הוא כתר, האור המקיף. מכוח הארת הכתר והחכמה המאירה בגן עדן, המקרה המסופק טהור; אולם חברי בית המדרש השיגו רק חלק מן העניין.

רק גילוי הרצון שכך טהור אבל האור והפנימי²¹⁶ [והפנימיות / והפנימיות] והטעם של הרצון מדוע ספק זה הוא טהור לא השיגו.

רק את גילוי הרצון, שלפיו הדבר טהור; אך את האור, את הפנימיות ואת טעמו של הרצון — מדוע ספק זה טהור — לא השיגו.

הם השיגו רק את הרצון הגלוי, שלפיו הדבר טהור, אך לא את האור הפנימי ואת הטעם לרצון זה.

והיינו מחמת כי התגלות הנ"ל הוא מבחי' מקיף וסוכ"ע שאינו זורח בהא"פ [בהאור פנימי] רק בהעלם ולא בהתגלות ממש

וזה מפני שגילוי זה הוא מבחינת המקיף וסוכב כל עלמין, המאירים באור הפנימי רק בהעלם ולא בגילוי ממש

הדבר נובע מכך שהגילוי בא מן הבחינה המקיפה, המאירה באור הפנימי רק באופן נסתר ולא בגלוי.

(ולכן השיגו הפסק דין שספק זה טהור אכן הטעם שהוא הפנימיות לא השיגו וכמו ע"ד גולגלתא [גולגלתא] דחפאי על מוחא.

(ולכן השיגו את פסק הדין שספק זה טהור, אך את הטעם, שהוא הפנימיות, לא השיגו; בדומה ל"גולגולת החופה על המוח".

הם ידעו את פסק הדין, אך לא את טעמו הפנימי. הדימוי הוא "הגולגולת החופה על המוח": הרובד החיצוני של הכתר, הגולגולת, מכסה על חכמתו הפנימית והנסתרת.

שמו"ס [שמוחא סתימאה] שהוא פנימי²¹⁶ [פנימיות / פנימיות] הכתר לא יכול לבא בגילוי כלל עד לע"ל [לעתיד לבוא] שיתגלו טעמי תורה²¹⁶ והגילוי שבתורה שלפנינו הוא מבחי' גלגלתא שהוא הרצון בחי' חיצוניות כו' אלא שזהו בהיום לעשותם

שהרי מוחא סתימאה, שהיא פנימיות הכתר, אינה יכולה להתגלות כלל עד לעתיד לבוא, כאשר יתגלו טעמי התורה; והגילוי שבתורה שלפנינו הוא מבחינת גלגלתא, שהיא הרצון, בחינת החיצוניות וכו'. אלא שזהו ב"היום לעשותם".

מוחא סתימאה, המוח הסתום והפנימיות של הכתר, תתגלה רק לעתיד לבוא, כאשר יתגלו טעמי התורה. התורה המתגלה לנו כיום באה מבחינת גלגלתא, רצון ה', הרובד החיצוני: היא מורה לנו מה לעשות, וזוהי העבודה של "היום".

אך כמ"כ [כמו כן] בגי"ע [בגן עדן] הגם שהוא בחי לקבל שכרם אבל להיות ששם הגילוי מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ומבחינת סוכ"ע אינו מאיר כ"א בבחי' העלם מה שהמקיף זורח הארה בא"פ [באור פנימי].

כך גם בגן עדן: אף שעניינו לקבל את שכרם, מאחר שהגילוי שם הוא מבחינת ממלא כל עלמין, ואילו מבחינת סוכב כל עלמין מאירה רק בהעלם ההארה שהמקיף מאיר באור הפנימי,

גן עדן הוא המקום שבו מקבלים את השכר, אך הגילוי שבו הוא מבחינת ממלא כל עלמין, והאור המקיף מאיר שם רק בהסתר, באמצעות ההארה שהוא מאיר באור הפנימי.

לכן ענין גילוי זה שאינו גילוי גמור היינו ע"ד הגילוי מבחי' גלגלתא דחפא על מו"ס [מוחא סתימאה] שידעו הפסק דין שכך טהור והטעם שמבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] לא השיגו כלל)

לכן גילוי זה, שאינו גילוי שלם, דומה לגילוי מבחינת גלגלתא החופה על מוחא סתימאה: הם ידעו את פסק הדין שהדבר טהור, אך את הטעם, שהוא מבחינת מוחא סתימאה, לא השיגו כלל.)

לכן הגילוי שם היה בלתי שלם, בדומה לגלגלתא החופה על מוחא סתימאה: הם ידעו את פסק הדין, "טהור", אך לא השיגו כלל את טעמו, השייך למוח הסתום.

ואדרבה ע"פ ההשגה שבמתיבתא דרקיעא שהוא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כנ"ל שהרקיע הוא מבחי' בינה כו'. הנה ע"פ השגה זו אמרו כלהו טמא כדין ספיקא דאורייתא לחומרא.

ואדרבה, לפי ההשגה שבמתיבתא דרקיעא, שהיא מבחינת ממלא כל עלמין, כאמור, שהרי הרקיע הוא מבחינת בינה וכו', על פי השגה זו אמרו כולם: "טמא", כדין ספק בדין תורה שיש להחמיר בו.

השגתם שלהם, הנובעת מבינה — "הרקיע" — ומבחינת ממלא כל עלמין, הביאה אותם דווקא למסקנה הפוכה: "טמא", בהתאם לכלל שבספק בדין תורה יש להחמיר.

אמרו מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני²¹⁷ דאמר רב"נ [רבה בר נחמני] אני יחיד בנגעים כו' ולכן ידע הדין על מקורו.

אמרו: "מי יכריע? רבה בר נחמני יכריע", שכן רבה בר נחמני אמר: "אני יחיד [בהלכות] נגעים" וכו'; ולכן ידע את הדין בשורשו.

כך שאלו מי יכריע, והתשובה הייתה: רבה בר נחמני, "יחיד בנגעים", שידע את הדין בשורשו, כפי שמוסבר בפסקה הבאה.

29 ומצא פסוק ודרש שגם בתורה כתוב שאין טמא אא"כ [אלא אם כן] ודאי בהרת קדמה אבל ספיקו טהור.

והוא מצא פסוק ודרש ממנו שגם בתורה נאמר שהמקרה אינו טמא אלא אם כן ברור שהבהרת קדמה, ואילו במקרה של ספק — טהור.

רבה בר נחמני מצא פסוק ודרש ממנו שהתורה עצמה מלמדת שהאדם טמא רק כאשר ברור שהכתם הופיע תחילה, ואילו במקרה של ספק הוא טהור. זהו הלימוד מן הביטוי "לטהרו או לטמאוי", שהובא בתחילת המאמר.

משא"כ לפי השגת המתיבתא דרקיעא לא מצאו זה בתורה שיהיה ספיקו טהור רק ששמעו ע"ד קיבול שכר בג"ע [בגן עדן] שקוב"ה [שקודשא בריך הוא] אמר טהור.

לעומת זאת, לפי הכנתם של בני הישיבה של מעלה, הם לא מצאו בתורה את הדין שבמקרה של ספק הוא טהור; הם רק שמעו, במסגרת קבלת שכרם בגן עדן, שהקדוש ברוך הוא אמר: "טהור".

בני הישיבה של מעלה לא מצאו בתורה לימוד כזה. הם רק שמעו, כחלק משכרם בגן עדן, שה' אמר "טהור".

אבל לפי השגתם בתורה נראה להם שהוא טמא והיינו לפי שהשגתם בג"ע [בגן עדן] הוא מבחי' ממכ"ע (ממלא כל עלמין) כו'.

אבל לפי הכנתם בתורה נראה להם שהמקרה טמא; זאת משום שהכנתם בגן עדן היא מבחינת ממלא כל עלמין וכו'.

לפי הכנתם שלהם בתורה, המקרה נראה טמא, מפני שהכנתם בגן עדן נובעת מדרגת ממלא כל עלמין.

30 ועפ"ז [ועל פי זה] נראה להם שספק זה צ"ל טמא כנ"ל. ומה שלמעלה מבחי' השגה נקי עדן שע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עין לא ראתה²¹⁸ כו' והיא בחי' המקיף רק מ"מ מה שזורח המקיף בבחי' פנימי בהעלם זה ראו בג"ע [בגן עדן]

לפי זה נראה להם שספק זה צריך להיות טמא, כנזכר לעיל. מה שלמעלה מבחינת ההשגה נקרא עדן, ועל כך אמרו חז"ל: "עין לא ראתה" וכו'; זו בחינת המקיף. ואף על פי כן, את מה שהמקיף מאיר בפנימיות ובהסתר — את זאת ראו בגן עדן;

מה שלמעלה מהשגה נקרא עדן, ועליו נאמר "עין לא ראתה" (ישעיהו סד, ג; ברכות לד, ב): זוהי בחינת המקיף. מה שראו חכמי הישיבה בגן עדן היה רק הארה נסתרת של האור המקיף בתוך האור הפנימי.

לכן השיגו שקוב"ה [שקודשא בריך הוא] אמר טהור אבל טעם ע"ז לא השיגו כי המקיף אין זורח בהא"פ [בהאור פנימי] והכלי רק בבחי' העלם.

לכן השיגו שהקדוש ברוך הוא אמר "טהור", אך את הטעם לכך לא השיגו, משום שהמקיף מאיר באור הפנימי ובכלי רק בהסתר.

לכן הם השיגו שה' אמר "טהור", אך לא הבינו מדוע, שכן האור המקיף מאיר באור הפנימי ובכלי רק בהסתר.

אכן רב"נ [רבה בר נחמני] שהוא יחיד בנגעים פ"י שמדרגתו הוא מבחי' הארה זו עצמה ממש מה שהמקיף זורח בהא"פ [בהאור פנימי] וע"כ נקי יחיד

אבל רב נחמן בר נחמן, שהיה "יחיד בנגעים", כלומר שמדרגתו הייתה מבחינת הארה זו עצמה — מה שהמקיף מאיר באור הפנימי — ולכן נקרא "יחיד",

רבה בר נחמני היה "יחיד בנגעים" מפני שנשמתו באה מאותה הארה עצמה, מהארת המקיף באור הפנימי.

שהוא למעלה ממדרגת שאר כל החכמים שהם מבחי' הא"פ [האור פנימי] ומה שהמקיף זורח בהא"פ [בהאור פנימי] הוא בבחי' העלם מהם,

שהרי הוא למעלה ממדרגתם של כל שאר החכמים, שמדרגתם מבחינת האור הפנימי, ומה שהמקיף מאיר באור הפנימי נסתר מהם;

הדבר העמיד אותו למעלה מכל שאר החכמים, שנשמותיהם באו מן האור הפנימי והארת המקיף הייתה נסתרת מהם.

אבל רב"נ [רבה בר נחמני] הוא עצמו מבחי' הארה זו דהא"מ [דהאור מקיף] מה שזורח בהא"פ [בהאור פנימי] כו' וע"כ מצא טעמו ממש²¹⁹ שע"פ הדין הכתוב ומפורש בתורה צ"ל ספק זה טהור הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה²²⁰ כו'.

אבל רבה בר נחמני עצמו היה מבחינת הארה זו של האור המקיף, מה שמאיר באור הפנימי וכו'. לכן מצא את הטעם ממש: שעל פי הדין הכתוב והמפורש בתורה, ספק זה צריך להיות טהור, "הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה" וכו'.

מאחר שהוא עצמו השתייך להארה זו, יכול היה למצוא את הטעם ממש בתורה הכתובה: הספק טהור "הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה" (נזיר סה, ב).

(וענין בחי' זו שנשמתו הוא מהארת המקיף י"ל [יש לומר] ע"ד מ"ש ע"פ אז ישיר משה²²¹ בענין מן המים משיתיהו²²² דגבי משה דהיינו מבחי' עלמא דאתכסייא שהוא בחי' סוכ"ע משם נמשך נשמת משה

(את עניינה של בחינה זו, שנשמתו הייתה מהארת המקיף, אפשר להסביר על פי מה שנכתב על הפסוק "אז ישיר משה", בעניין "מן המים משיתיהו" שנאמר על משה: כלומר, נשמת משה נמשכה מבחינת העולם הנסתר, שהיא בחינת סובב כל עלמין;

אפשר להבין נשמה כזו מתוך עניינו של משה. המאמר על "אז ישיר משה" מבאר את "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב, י): נשמת משה באה מן "המים", מן העולם הנסתר, שהוא סובב כל עלמין.

והיינו מה שהמקיף זורח בפנימי שהרי מן המים משיתיהו ליבשה כו'. ועמ"ש ג"כ ע"פ ואלה המשפטים^{223, 224} שמשו שרשו מבחי' עגולים ומקיפים סוכ"ע כו'.

וזהו מה שהמקיף מאיר בפנימי, שהרי "מן המים משיתיהו" — אל היבשה וכו'. ועיין גם במה שנכתב על הפסוק "ואלה המשפטים", ששורשו של משה מבחינת העיגולים והאורות המקיפים, סובב כל עלמין וכו'.

ההוצאה מן המים אל היבשה מבטאת את הארת המקיף באור הפנימי. גם המאמר על "ואלה המשפטים" (שמות כא, א) אומר ששורשו של משה הוא ב"עיגולים" ובאורות המקיפים.

ועמ"ש בפי יתרו סדיה מראיהם ומעשיהם^{225, 226} בפיי ענין משה שפיר קאמרת²²⁷ ומשם יוכן שיכול להיות בחיי המשכת ניצוץ משה ממש ברכה בר נחמני וזהו שהי' [שהיה] גי"כ יחיד בבחי' זו דהיינו שהוא מבחי' הארת המקיף כו').

ועיין כמה שנכתב בפרשת יתרו, בסוף המאמר המתחיל "מראיהם ומעשיהם", בביאור העניין של "משה שפיר קאמרת"; ומשם יוכן שייתכן שתימשך ברכה בר נחמני ניצוץ ממש של משה. וזהו גם הטעם לכך שהיה "יחיד" בבחינה זו, כלומר, שהיה מבחינת הארת המקיף וכו'.

האמוראים היו אומרים לחברם: "משה, יפה אמרת" (שבת קא, ב), והמאמר "מראיהם ומעשיהם" מראה שניצוץ ממש של משה יכול להימשך בחכם. לכן רבה בר נחמני, שניצוץ משה היה בו, היה "יחיד" בבחינה זו של הארת המקיף.

(ועיין מ"ש מענין עדן בביאור ענין קי"ס [קריעת ים סוף] גבי והניף ידו על הנהר).^{228, 229} והנה לתוספת ביאור בענין קוב"ה [קודשא בריך הוא] אומר טהור י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר פ' בא דל"ו ע"ב²³⁰ בשעתא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אתחזי על גנתא²³¹ כו' עד ולא מתפרש מעדן.

(ועיינו כמה שנכתב בעניין עדן בביאור ענין קריעת ים סוף, על הפסוק "והניף ידו על הנהר"). כעת, להרחבת הביאור בעניין "הקב"ה אומר: טהור", אפשר לומר זאת על פי מה שנכתב בזהר, פרשת בא, דף ל"ו ע"ב: "בשעה שהקב"ה נראה על הגן" וכו', עד "ואינו נפרד מעדן".

להרחבה בעניין עדן מפנה אדמו"ר הזקן לביאורו על קריעת ים סוף ועל העתיד לבוא, כשה' יניף ידו על הנהר" (ישעיהו י"א, ט"ו). לאחר מכן הוא מוסיף ביאור מן הזוהר: "בשעה שהקב"ה נראה על הגן... אינו נפרד מעדן".

נמצא שהתגלוי [שהתגלות] זה הוא מבחי' עדן שהוא בחי' חכמה וכתר משא"כ השגת המתיבתא דרקיעא בעצמם בג"ע [בגן עדן] הוא נמשך מבחי' בינה דאצי' שהיא בחי' רקיע העליון כו'.

נמצא אפוא שהתגלות זו היא מבחינת עדן, שהיא בחינת חכמה וכתר; ואילו ההשגה של המתיבתא דרקיעא עצמה בגן עדן נמשכת מבחינת בינה דאצילות, שהיא בחינת הרקיע העליון וכו'.

נמצא שהתגלות ה' בגן נמשכת מעדן, שהוא חכמה וכתר, ואילו השגת המתיבתא עצמה בגן עדן נמשכת מבחינה דאצילות, שהיא הרקיע העליון.

אבל בחי' הגילוי דקב"ה [דקודשא בריך הוא] אתי לאשתעשע עם צדיקיא בג"ע [בגן עדן] זהו הגילוי מלמעלה מעלה מבחי' בינה.²³²

אבל בחינת הגילוי של "הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן" היא גילוי שלמעלה מעלה מבחינת בינה.

הגילוי של "הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן" הוא אפוא נעלה הרבה יותר מבחינה. לכן שמעה המתיבתא את פסקו של ה' בלי להשיג את טעמו.

תענוגו של ה' בגן עדן וההכרעה ההלכתית

31 ועמ"ש ע"פ באתי לגני²³³ כו' וע"פ הזהר בפ' בראשית דכ"ז ע"ב²³⁴ אעשה לו עזר²³⁵ בענין מעלת גילוי זה דקב"ה [דקדשא בריך הוא] אתי כו'.

עיינו במה שנכתב על הפסוק "באתי לגני" וכו', ועל דברי הזהר בפרשת בראשית, כ"ז ע"ב, [על] "אעשה לו עזר", בענין מעלתה של התגלות זו, שבה "הקדוש ברוך הוא בא" וכו'.

מעלתה של התגלות זו, שבה ה' בא להתענג עם הצדיקים, נדונה במאמר "באתי לגני" (שיר השירים ה, א) ובוהר על הפסוק "אעשה לו עזר" (בראשית ב, יח).

וזהו ג"כ כענין המבואר במ"א ע"פ ויהי קול מעל לרקיע.^{236, 237} דפי קול ר"ל [רוצה לומר] המשכה וגילוי מלמעלה מבחי' הרקיע והפרסא והוא מבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין].

וזהו גם בדומה לענין המבואר במקום אחר על הפסוק "ויהי קול מעל לרקיע": "קול" פירושו המשכה והתגלות מלמעלה מבחינת הרקיע והפרסא, והוא מבחינת סובב כל עלמין.

הדבר דומה ל"קול מעל לרקיע" (יחזקאל א, כה): ה"קול" הוא התגלות שמעל הרקיע והפרסא המפרידה בין המדרגות, מבחינת סובב כל עלמין.

32 וכך ענין גילוי זה היא מלמעלה משרש השגת המתיבתא דרקיע ששרש השגתם מבחי' רקיע העליון דבינה.

כך גם גילוי זה נובע ממקור גבוה יותר ממקור ההשגה של המתיבתא דרקיע, שהשגתם מושרשת בבחינת הרקיע העליון של בינה.

גילוי זה גבוה ממקור השגתם של בני המתיבתא, שמקורו ברקיע העליון, בינה.

אבל המשכה זו מבחי' עדן זהו מעל לרקיע כו' וכ"ז [וכל זה] נמשך להם ע"י שבעסק תורתם בהיום לעשותם המשיכו ג"כ מבחי' כתר עליון מבחי' סוכ"ע וע"י זוכים ג"כ בג"ע [בגן עדן] לגילוי הארה זו להיות קב"ה [קודשא בריך הוא] אתי לאשתעשעא כו'.

אך המשכה זו מבחינת עדן היא מעל לרקיע וכו'. וכל זה נמשך אליהם משום שבעיסוקם בתורה ב"היום לעשותם" הם המשיכו גם מבחינת כתר עליון, מבחינת סובב כל עלמין; ועל ידי כך הם זוכים גם בגן עדן לגילוי הארה זו, לכך ש"הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע" וכו'.

ההמשכה מעדן היא "מעל לרקיע". החכמים זוכים לה משום שבעיסוקם בתורה בעולם הזה, בזמן של "לעשותם", הם המשיכו מכתר עליון, מבחינת סובב כל עלמין; לכן הם זוכים בגן עדן לכך שהקב"ה "בא להשתעשע" עמם.

(ועמ"ש בד"ה כי כאשר השמים ²³⁸ החדשים ²³⁹ בענין ויניחם בגי' [בגן עדן] לעבדה ²⁴⁰ כו') עוי"ל [עוד יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] במ"א בד"ה צאינה וראינה ^{241, 242} כפי' שאו ידיכם קודש וברכו את ²⁴³ הוי' כו'.

(ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "כי כאשר השמים החדשים", בענין "ויניחם בגן עדן לעבדה" וכו'). אפשר להסביר זאת גם על פי מה שנכתב במקום אחר, במאמר המתחיל "צאינה וראינה", בביאור "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'" וכו'.

הפניות נוספות: המאמר "כי כאשר השמים החדשים" (ישעיהו סו, כב), בענין "ויניחם בגן עדן לעבדה" (בראשית ב, טו). הסבר נוסף מבוסס על המאמר "צאינה וראינה" (שיר השירים ג, יא), בענין "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'" (תהלים קלד, ב).

וזוהו שנק' הקב"ה ע"ש באריכות וברכה זו הוא ע"י עסק התורה כמ"ש בזהר ויקרא ד"ג א' ולכן מברכתם יבורכו גם הם אשר לכן הקב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגי' [בגן עדן] כו'.

וזוה הטעם לכך שהוא נקרא "הקדוש ברוך הוא"; ראו שם בהרחבה. ברכה זו באה באמצעות העיסוק בתורה, כפי שנכתב בזהר, ויקרא, יג ע"א; ולכן "מברכתם יתברכו גם הם", ומשום כך הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן וכו'.

שם מוסבר שיש לברך את הקדוש, כלומר להמשיך אותו, ומכאן שהקב"ה נקרא "הקדוש ברוך הוא". ברכה זו באה באמצעות לימוד התורה, ומי שמברכים מתברכים אף הם; לכן הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.

וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' כי תצא בד' רע"ח א' כ' [כתב] מתיבתא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] הוא כב"ה ששם גי' [גן עדן] העליון ומתיבתא דרקיע הוא ביצירה. (ועיין בזהר בפ' בלק דר"ג ע"ב).

ראו ברמ"ז, פרשת כי תצא, דף רע"ח ע"א, הכותב שמתיבתא דקב"ה נמצאת כב"ה, שבה נמצא גן עדן העליון, ואילו מתיבתא דרקיע נמצאת ביצירה. (ראו גם בזהר, פרשת בלק, רג ע"ב).

הרמ"ז ממקם את מתיבתא דקב"ה כב"ה, שבה נמצא גן עדן העליון, ואת מתיבתא דרקיע ביצירה.

והנה הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] ספ"ב [סוף פרק ב'] מהט"ז [מהלכות טומאת צרעת] פסק כהמתיבתא דספיקו טמא ²⁴⁴ וכי [וכתב] הכ"מ משום דת"ק ור' יהושע פליגי בזה ספ"ד [סוף פרק ד'] דנגעים ²⁴⁵ והלכה כת"ק ואע"ג [ואף על גב] דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אמר טהור לא בשמים היא ²⁴⁶ כו'.

והנה הרמב"ם, בסוף פרק ב' מהלכות טומאת צרעת, פסק כמו המתיבתא, שספקו טמא; והכסף משנה כותב שהטעם הוא שהתנא קמא ור' יהושע נחלקו בכך בסוף פרק ד' בנגעים, וההלכה כתנא קמא. ואף על פי שהקב"ה אמר "טהור", "לא בשמים היא" וכו'.

עתה לדיון ההלכתי למעשה. הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת ב, ט) פוסק כמו המתיבתא, שהספק טמא. הכסף משנה מסביר שהמשנה (נגעים ד, יא) מביאה מחלוקת בין התנא הראשון לר' יהושע, ושההלכה כתנא הראשון; אמירתו של הקב"ה "טהור" אינה מכריעה את ההלכה, שהרי התורה "לא בשמים היא" (דברים ל, יב).

אמנם בהר"ש [בהרבי שמעון] **ספ"ד** [סוף פרק ד'] **דנגעים משמע דהלי** [דהלכות / דהלכה] **כ"ר** [כרבי] **יהושע משום דקוב"ה** [דקודשא בריך הוא] **אמר טהור כו' הענין י"ל** [יש לומר] **ע"פ מ"ש במ"א בענין שארז"ל** [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **על ר"מ** [רבי מאיר] ²⁴⁷ **שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים כו'**

אולם מדברי רבינו שמשון, בסוף פרק ד בנגעים, משתמע שההלכה כ"ר יהושע, משום שהקב"ה אמר "טהור" וכו'. אפשר להסביר את העניין על פי מה שנכתב במקום אחר בעניין דברי רבותינו ז"ל על ר' מאיר, שהיה אומר על טמא "טהור" ומראה לו פנים וכו';

רבינו שמשון, לעומת זאת, סובר ככל הנראה שההלכה כ"ר יהושע, משום שהקב"ה אמר "טהור". כדי להסביר את שתי הדעות, אדמו"ר הזקן מביא את דברי חז"ל על ר' מאיר, שיכול היה לומר על הטמא "טהור" ו"להראות פנים" לדבר (עירובין יג ע"ב).

כי החכמה היא נמשכת מלמעלה דרך שערות שהם י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] **זקן שקנה חכמה.** ²⁴⁸ **שרש י"ג מדות שהתורה נדרשת** ²⁴⁹ **בהם והשערות הם צמצומים.**

כי החכמה נמשכת מלמעלה באמצעות שערות, שהן י"ג תיקוני דיקנא: "זקן שקנה חכמה". זהו השורש של י"ג המידות שהתורה נדרשת בהן, והשערות הן צמצומים.

החכמה יורדת באמצעות "שערות", י"ג תיקוני דיקנא של אריך אנפין. "זקן שקנה חכמה" — שכן "זקן" ו"זקן" נכתבים באותן אותיות — הוא שורש י"ג המידות שהתורה נדרשת בהן (קידושין לב ע"ב). השערות הן צמצומים, ערוצים צרים.

אבל כשהחכמה היא בכתר שם היא בהרחבה גדולה בחי' א"ס וזהו ענין ומראה לו פנים שהי' [שהיה] מאיר וממשיך מבחי' הפנים דא"א שהוא פנוי משערות ולמעלה מבחי' הצמצומים (ועמ"ש מזה באריכות בביאור ע"פ אלה מסעי). ^{250, 251}

אבל כאשר החכמה נמצאת בכתר, היא שם בהרחבה גדולה, בבחינת אין סוף; וזהו ענין "ומראה לו פנים": הוא היה מאיר וממשיך מבחינת הפנים של אריך אנפין, שהוא פנוי משערות ולמעלה מבחינת הצמצומים (וראו מה שנכתב על כך בהרחבה בביאור על הפסוק "אלה מסעי").

כאשר החכמה עדיין בכתר, היא רחבה ובלתי מוגבלת. רבי מאיר "הראה פנים" משום שהמשיך מבחינת ה"פנים" של אריך אנפין, שהוא פנוי משערות ולמעלה מכל הצמצומים.

ע"כ היה יכול לומר גם על הטמא טהור כו' היה ענין ר"מ [רבי מאיר]. **אבל רוב החכמים שבדורו לא** ²⁵² **היו משיגים התורה רק**

לכן היה יכול לומר גם על הטמא: "טהור" וכו', וזה היה עניינו של רבי מאיר. אבל רוב חכמי דורו השיגו את התורה רק

לכן רבי מאיר היה יכול להכריז שגם הטמא טהור. אולם רוב חכמי דורו השיגו את התורה רק בצורה מוגבלת יותר.

כמו שכבר נמשכה בחכמה דאצי המקבלת עיי שערות ייג תייד [תיקוני דיקנא] וזהו נובלות חכמה²⁵³ שלמעלה תורה כו' וכמ"ש בביאור ע"פ תורה צוה לנו משה.^{254, 255, 256, 257}

כפי שכבר נמשכה בחכמה של אצילות, המקבלת באמצעות שערות שלוש עשרה תיקוני הזקן; וזהו "נובלות חכמה שלמעלה תורה" וכו', כפי שמבואר בביאור על הפסוק "תורה צוה לנו משה".

הם השיגו אותה רק כפי שהיא נמשכת בחכמה של אצילות באמצעות ה"שערות", שלוש עשרה תיקוני הזקן; תורה זו היא "נובלות חכמה שלמעלה תורה" (בראשית רבה יז, ה).

33 ולכן לא קבעו הלכה כמותו כי אחרי רבים להטות^{258, 259} ועיין במדרש תלים ע"פ אמרות ה' כו'²⁶⁰

לכן לא קבעו את ההלכה כמותו, שהרי "אחרי רבים להטות"; ועיינו במדרש תהילים על הפסוק "אמרות ה' וכו',

זו הסיבה שההלכה לא נקבעה כדעת רבי מאיר: "אחרי רבים להטות" (שמות כג, ב). במדרש תהילים, על הפסוק "אמרות ה' אמרות טהורות... מזוקק שבעתיים", נאמר שהתורה ניתנה בארבעים ותשע דרכים לטמא ובארבעים ותשע דרכים לטהר, וההכרעה נמסרה לרוב.

מזוקק שבעתיים²⁶¹ כו' וזהו ענין לא בשמים היא²⁶² כי שמים הם מקיפים דחיה ויחידה. והתורה כבר נמשכה מהמקיפים לתוך א"פ [אור פנימי] במדות דאצילות.

"מזוקק שבעתיים" וכו'. וזהו ענין "לא בשמים היא": "שמים" הם המקיפים של חיה ויחידה, ואילו התורה כבר נמשכה מן המקיפים אל האור הפנימי, במדות של עולם האצילות.

זהו פירוש "לא בשמים היא": "שמים" הם המקיפים של מדרגות הנשמה חיה ויחידה, ואילו התורה כבר נמשכה מהן אל האור הפנימי, אל מדות האצילות, ושם ההכרעה נעשית באמצעות הבנה.

ועפ"י [ועל פי זה] יש לפרש דעת הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] דפסק כת"ק. כי רבה שהיה יחיד בנגעים ואהלות היינו מבחיי המקיף דחיה ויחידה.

על פי זה אפשר לבאר את דעת הרמב"ם, שפסק כתנא קמא: רבה, שהיה "יחיד בנגעים ואהלות", היה מבחינת המקיף של חיה ויחידה;

כך מתבאר פסק הרמב"ם כתנא הראשון: רבה בר נחמני, שהיה יחיד בנגעים ואהלות, המשיך מן המקיפים של חיה ויחידה.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] אחרי רבים להטות ומ"מ באמת י"ל [יש לומר] דהכא שאני דאין זה דומה להא דאחרי רבים להטות דהיינו דוקא בפלוגתא דחכמי המשנה זע"ז [זה עם זה / זה על זה] אבל הכא שאני דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אומר טהור כו':

ואף על פי כן, "אחרי רבים להטות". אולם באמת אפשר לומר שכאן הדבר שונה: אין זה דומה ל"אחרי רבים להטות", החל דווקא במחלוקת שבין חכמי המשנה לבין עצמם; ואילו כאן הדבר שונה, שהרי הקב"ה אומר "טהור" וכו'.

אף על פי כן, ההלכה נקבעת על פי הרוב, שהבנתו היא מצד האור הפנימי. אך אדמו"ר הזקן מציע שייתכן שכאן המקרה שונה: הכלל "אחרי רבים להטות" חל במחלוקות שבין החכמים עצמם, ואילו כאן הקב"ה עצמו אמר "טהור", דבר התומך בדעת רבנו שמשון.

בעבודה

התפילה היא הכנה ללימוד תורה: התבוננות בגדלותו האינסופית של ה', שלפניה כל העולמות הם כטיפה אחת, מעוררת כמיהה ו"דאגה" שבלב, שאינה עצבות. לימוד התורה משמח אחר כך את הלב הזה, מפני שהנשמה יכולה להשיג את התורה, והתורה וה' אחד הם, ולכן באמצעותה הנשמה משיגה את ה' עצמו. יש ללמוד תורה בקול, שכן הבל הדיבור מוציא את אורה הנסתר לגילוי, וללמוד לשמה, דבר שמוסיף אור בגן עדן.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מזהה את "קדוש" עם כתר ואת "ברוך" עם חכמה, וכיצד הדבר מסביר את בחירת החכמים בשם "הקדוש ברוך הוא"?
2. מדוע בינה נקראת "רקיע", ומה מלמדת הדימוי של מים הקופאים לקרה על ההכנה?
3. כיצד התבוננות בתפילה יכולה לעורר "דאגה" שאינה עצבות, ומדוע לימוד התורה משמח אחר כך את הלב?
4. לפי תשובתו של המגיד, מדוע תפארת, ולא חסד, נושאת את שם הוי', וכיצד הדבר מסביר את קליפת נוגה דאצילות?
5. מדוע המתיבתא יכלה לשמוע את ה' אומר "טהור" ובכל זאת לא לדעת את הטעם, ומה אפשר לרבה בר נחמני להכריע?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 פרק הפועלים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
דף פו, א.

2 אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור

המשנה בסוף פרק ד' של מסכת נגעים, שבה רבנו שמשון מביא את נימוקו של התלמוד: אם הנגע קדם — טמא, ואם השערה קדמה — טהור; במקרה של ספק — טמא, ואילו רבי יהושע חולק.

Mishnah Negaim 4:11 משנה נגעים ד':י"א

בְּהֶרֶת כְּחֶצִי גְרִיס וְאִין בֶּה כְּלוּם, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֶצִי גְרִיס וְכָה שְׁמִי שְׁעָרוֹת, הָרִי זֶה לְהַחֲלִיט, מִפְּנֵי שְׁאִמְרוּ, אִם בְּהֶרֶת קִדְמָה לְשַׁעַר לָבָן, טָמֵא. וְאִם שַׁעַר לָבָן קִדְמָה לְבְּהֶרֶת, טָהוֹר. וְאִם סָפֵק, טָמֵא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָהָה:

A bright spot the size of a split bean and there was nothing else, and then there appeared a bright spot of the size of half a split bean having two hairs, this one is declared unclean. Because they said: if the bright spot preceded the white hair he is unclean; if the white hair preceded the bright spot he is clean; and if it is doubtful he is unclean. Rabbi Joshua regards this as unsolvable.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

3 קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק הקב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא ואמרי מאן נוכח

התלמוד מספר על מחלוקת בישיבה של מעלה במקרה של ספק בנוגע לנגע לבן ולשערה לבנה, ועל כך שהעלו את רבה בר נחמני, "יחיד בנגעים", כדי שיכריע בו; הוא נפטר כשכפיו המילים "טהור, טהור". המאמר כולו מבאר את הסיפור הזה.

Bava Metzia 86a:6-7 בבא מציעא פ"ו א':ו'-ז'

אֲתִיּוּהָ לְקַמֵּיהָ, עֵינֵיהָ לְאֶדְרֹנָא וְטַרְקִיָּה לְכַבָּא בְּאַנְפִּיהָ. בְּעָא רַחֲמִי, פֶּרֶק אֲשִׁיתָא עֶרֶק וְאֶזֶל לְאַגְמָא. הֵוָה יְתִיב אֲגִידָא דְדִקּוּלָא וְקָא גְרִיס. קָא מִיפְלְגִי בְּמִתִּבְתָּא דְרַקִּיעָא: אִם בְּהֶרֶת קוֹדְמָת לְשַׁעַר לָבָן – טָמֵא, וְאִם שַׁעַר לָבָן קוֹדְמָת לְבְּהֶרֶת – טָהוֹר. סָפֵק – הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: טָהוֹר, וְכוּלְהוּ מְתִיבְתָּא דְרַקִּיעָא אֲמָרִי: טָמֵא. וְאֲמָרִי: מֵאן נֹכַח? נֹכַח רַבָּה בַר נַחֲמָנִי. דְּאָמַר רַבָּה בַר נַחֲמָנִי: אֲנִי יָחִיד בְּנִגְעִים, אֲנִי יָחִיד בְּאַהֲלֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4 הפסוק החותם את דיני צרעת הבגדים: "זאת תורת נגע הצרעת... לטהרו או לטמאו". מכיוון שהטהרה מוזכרת תחילה, למדו מכך חכמים שמקרה של ספק טהור.

Leviticus 13:59 ויקרא י"ג:נט

זאת תורת נגע־צרעת בְּגֵד הַצֶּמֶר או הַשֵּׁתִי או הָעֶרֶב או כָּל־כְּלִיעוֹר לְטַהְרוֹ או לְטַמְאוֹ:

This is the law of the plague of leprosy in a garment of wool or linen, or in the warp, or in the woof, or in any thing of skin, to pronounce it clean, or to pronounce it unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

התלמוד לומד מן המילים "לטהרו או לטמאו" שמקרה של ספק בנוגע לנגע לבן ולשערה לבנה טהור, "הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה". בהמשך המאמר יכונה הדבר הטעם שמצא רבה בר נחמני.

Nazir 65b:5 נזיר ס"ה ב:ה'

גַּמְ' מָנָא הָנִי מִיָּלִי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָמַר קָרָא "לְטַהְרוֹ או לְטַמְאוֹ", הוֹאִיל וּפְתַח [בו] הַכְּתוּב בְּטָהֳרָה תַּחֲלִילָה. אִי הָכִי, אֲפִילוּ מִשְׁנָזֶקֶק לְטוּמְאָה נָמִי סָפֵקוּ טָהוֹר!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

6 ענין התנאים ואמוראים שאנו רואים את המופתים העצומים

באור התורה (ויקרא כרך ד, עמ' 1052) קושר הצמח צדק את הדיון הזה לתורה אור מט ע"ב, שבו נאמר שהמשכת חכמה עילאה נעשית על ידי התנאים, חכמי המשנה. המקומות הנוספים שצינו עוסקים באותו נושא.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ד ע' אנב מציינ לתו"א מט, ב "אך להיות נמשך חכמה עילאה . . הוא ע"י התנאים בעלי המשנה". וראה גם אוה"ת ויקרא-ב ע' תקלא. כרך-ג ע' תתיו. שה"ש-ב ע' תפא. להעיר ממאמרי אדהאמ"צ ויקרא-ב ע' תמג ושם נוסף "יותר מן הנביאים". בענין המופתים העצומים, ראה ד"ה פדה בשלום תשכ"ו סעיף ד (סה"מ מלוקט ר' ע' מה).

7 ברפכ"י פ"ק דחולין

המאמר מסביר שבקיעת נהר גינאי עבור רבי פנחס בן יאיר הייתה שינוי וחידוש אפילו ביחס לשורשו ולמקורו של הנהר.

הערת קה"ת

ז, א. ונתבאר בד"ה פדה בשלום תשכ"ו הנ"ל שהוא שינוי וחידוש גם לגבי שרשו ומקורו דהנהר.

רבי פינחס בן יאיר, בדרכו לפדות שבויים, אמר לנהר גינאי שיחלק את מימיו לפניו, והנהר עשה כן; התלמוד מושהו זאת לים שנבקע לפני משה ושש מאות אלף איש. המאמר שואל כיצד נבע כוח כזה מלימוד התורה.

Chullin 7a:11 חולין ז' א':י"א

אמר ליה גינאי חלוק לי מימך ואעבור כך אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה אמר ליה אם אי אתה חולק גזרני עליך שלא יעברו בכ מים לעולם חלק ליה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

9 זוטרא דבכו מחי' מתים

לאחר שרבי חנינא בר חמא החיה עבד שנהרג, אמר אנטונינוס לרבי: "יודע אני שהקטן שבכם מחיה מתים". המאמר מביא זאת כדוגמה שנייה לפלאותיהם של חכמים.

Avodah Zarah 10b:6 עבודה זרה י" ב:ו'

אָזֵל רַבִּי חֲנִינָא בַר חֲמָא, אֲשֶׁכְּחִיה דִּהְוָה קָטִיל, אָמַר: הֵיכִי אֶעְבִּיד? אִי אִיזִיל וְאִימָא לָקָה דְקָטִיל — אִין מְשִׁיבִין עַל הַקְּלָקְלָה, אֲשֶׁכְּחִיה וְאִיזִיל — קָא מְזַלְזֵלְנָא בְּמַלְכוּתָא. בְּעָא רַחֲמֵי עָלֶיהָ וְאַחֲמִייה וְשִׁדְרִיהָ. אָמַר:

יִדְעָנָא זֹוּטִי דְאִית בְּכוּ מַחֲזִי מְתִים, מִיהוּ בְּעִידָנָא דְאִתְיָנָא לָא נִשְׁכַּח
אִינִישׁ קִמָּךְ.
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
ע"ז י, ב.

10 וזכו לכ"ז ע"י עסק תורתם

אדמו"ר האמצעי מסביר שם שהחכמים וכו' לכך "מפני שמסירות הנפש
שלהם בעסק התורה בשקידה לא הייתה דומה לה".
הערת קה"ת
במאמרי אדה"א ויקרא-ב ע' תנו מבאר "כי בחי' מס"ג שלהם על שקידת
התורה לא הי' כמוהו עדיין" ע"ש.

11 שם הקב"ה . . הבורא ית'

ההערה מפנה למאמר זה, שבו נידון באופן מקביל השם "הקדוש ברוך הוא"
שבו כינו החכמים את הבורא.
הערת קה"ת
ע' שה"ש ד"ה ששים המה מלכות ה' רפ"ג (מ, ג) [כ]. בארוכה בדרך
מצותיך קב, ב. אוה"ת פנחס ע' אירי. וראה גם בסה"מ תרל"ד ע' זו ואילך.

12 קדוש הוא בחי' כתר

שם מצטט הצמח צדק את הפרס: "קדוש הוא בכתר, בתפארת וביסוד",
ומעיר שנראה שדברי הפרס מקורם בוזהר, פרשת אמור.
הערת קה"ת
באוה"ת ויקרא-ג ע' אינג כי "וזה"ל הפרס קדוש הוא בכתר ובתפארת
וביסוד, ה' ודברי הפרס לכאורה מקורם מהזהר פ' אמור" ע"ש.

13 קדש יהי גדל פרע

על הנזיר נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". המאמר מביא זאת כדי
להראות ש"קדוש" הוא דרגת כתר.
Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כְּלִימִי נָזִיר נִזְרָו תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מָלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יֵצֵר
לְהִי קֹדֶשׁ יִהְיֶה גְדֹל פְּרַע שְׁעָר רֹאשׁוֹ:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor
come upon his head; until the days be fulfilled, in which he
consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he
.shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
במדבר ו, ה.

14 וכנודע מענין קדוש יהיה . . גבי נזיר

ההערה מפנה לשם בעניין כינויו של הנזיר "קדוש".
הערת קה"ת
ראה אוה"ת ויקרא-א ע' קט.

15 כי הוא מקו האמצעי

האיגרת מתארת את התפארת כקו המתווך בין חסד לגבורה, ומסבירה
ששם הוי' מצוין בדרך כלל את התפארת, משום שיש בה גילוי של אור אין
סוף — הארה גדולה מזו שבשאר המידות. זו אותה נקודה שהמאמר מפתח
בהמשך.
הערת קה"ת
ראה אגה"ק סי' יב, ובליקוט פ"י שם.

16 מת"ת דאימא נעשה כתר לז"א

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.
הערת קה"ת
ע' ע"ח ש' מוחין דצלם רפ"ה ורפ"ז. ובש' דרושי הצלם דרוש ה — עט, ד.
ובריש ש' מיעוט הירח פ"א. על"ק שה"ש מז, ג. [כ].

17 ומת"ת דז"א נעשה כתר לנוק'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם [ע"ח] ש' א"א ספ"ז. [כ].

18 ברכות פי בלק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
כ, טז.

19 אשר כך אתפאר

"אתה עבדי ישראל אשר כך אתפאר". הפועל "אתפאר" הוא מאותו שורש
כמו תפארת.

Isaiah 49:3 ישעיהו מ"ט:ג'

וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי־אֶתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־כָּךְ אֶתְפָּאֵר:

And He said unto me: 'Thou art My servant, Israel, in whom
'I will be glorified'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 אשר כך אתפאר כו' עטרה ונתנה בראשו

המדרש על בלק משווה את ישראל לכתר שהמלך נטל והניח על ראשו,
ומביא את הפסוק "ישראל אשר כך אתפאר". המאמר משתמש בכך כדי
לקשר בין תפארת לכתר.

Bamidbar Rabbah 20:19 במדבר רבה כ':י"ט

21 בביאור ע"פ הראיני את מראיך

הקטע שם אומר כלל המקביל לזה שבמאמר: תפארת דאימא נעשית כתר
דז"א, והשליש התחתון של תפארת דז"א נעשה כתר דנוקבא, מפני
שתפארת וכתר הם עניין אחד. ההערה מציינת שזה כנראה המקום שאליו
הכוונה.

הערת קה"ת
אולי הכוונה ללקו"ת שה"ש כ, ד.

22 והבריה התיכון

רבי שמעון דורש את "הבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל
הקצה" על יעקב, האוחז בשני הצדדים ושלם כלפי חסד וגבורה העליונים.
המאמר מביא זאת כמקור להארה שבתפארת, הבאה מכתר.

Zohar, Terumah 94:908-96:918 ספר הזהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-
צ"ו:תתק"ח

Said R. Simeon: 'Blessed art thou, O Land (earth), that thy
king is free (ben horin), and nourishes thee in plenty with-
out fear of interference from the "other one" (Severity), all
being nourished by that Supernal King. "And thy princes eat
in due time", this "time" being that of which it is written: "In
time it shall be said of Jacob and of Israel, What hath G-d
wrought!" (Num. 23, 23). "Woe to thee, O land (earth), when
thy king is a child", as the prophet threatened Israel with
... the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

23 וברוך . . חכמה

דיון מקביל ב"ברוך" כמדרגת חכמה.

הערת קה"ת

ראה גי' סה"מ תקס"ה ע' קסה ובהנמסן לשם.

24 חכמה . . וראשית הגילוי

הזוהר מסביר שחכמה נקראת "ראשית", משום שהכתר העליון הנסתר, אף שהוא הראשון, אינו נמנה; לכן הבחינה השנייה נחשבת לראשית. הדבר תואם את דברי המאמר שחכמה היא תחילת הגילוי.

Zohar I, 31b זח"א לא, ב

הערת קה"ת

ראה זח"א לא, ב ת"ז רת"ל.

25 קדוש הוא בחי' סוכ"ע וברוך הוא בחי' ממכ"ע

שם מסביר אדמו"ר הזקן שה' "קדוש ומוכדל" גם כשהוא סובב את העולמות ומחיה אותם, ומבחי' בין "קדוש" בכתיב מלא ו', המורה על ההמשכה כממלא כל עלמין וכסובב כל עלמין, לבין "קדוש" בכתיב חסר ו', שלמעלה מתחום העולמות לגמרי.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש כא, ב. דרך מצותיך מז, א. קב, ב. אוה"ת פנחס ע' אריא.

26 נתבאר בד"ה פדה בשלום תשכ"ו (סה"מ מלוקט-ו ע' מז)

הרבי כותב שם שעל ידי לימוד התורה של החכמים "נעשה שינוי וחיידוש בעולם, חיידוש אמיתי שלא היה אפילו בשורש ומקור העולם". בהערה 22 הוא מביא לכך מקור מלוקטי תורה כאן (כג ע"א): המופתים נעשו באמצעות התורה מפני שהגילוי שהתורה ממשיכה הוא למעלה מהשתלשלות.

הערת קה"ת

"שע"י עסק התורה שלהם נעשה שינוי וחיידוש בהעולם [חיידוש אמיתי שלא הי' גם בשורש ומקור העולם]". ובהערה 22 שם "כמובן ממ"ש בלקו"ת שם (כג, א) דזה שע"י התורה עשו מופתים הוא לפי שהגילוי שנמשך ע"י התורה הוא מלמעלה מהשתלשלות".

27 "הראיני את מראייך, השמיעני את קולך". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה, להרחבה בעניין תפארת וכתר.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד

יוֹנְתִי בַחֲגִי הַסֵּלַע בְּסֹתֵר הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ בְּיִקְלֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאֶיךָ נֶאֱוָה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 "והברית התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". הזוהר דורש זאת על תפארת, המחברת בין הצדדים.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כח

וְהַבְּרִית הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִית מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall .pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

29 והנה בתיבת ברוך

ההערה אומרת שמגודה זו ואילך נמצא נוסח המאמר גם באור התורה על

הסידור, עמ' 182.

הערת קה"ת

מכאן נמצא גם באוה"ת סידור ע' קפב.

30 והמלך שלמה ברוך

"ויבורך המלך שלמה, וכיסא דוד יהיה נכון לפני ה' לעולם". כאן "ברוך" פירושו מי שמקבל ברכה, והמאמר מחיל זאת על מלכות.

I Kings 2:45 מלכים א' ב:מ"ה

וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ וְכִסֵּא דָוִד יִהְיֶה נִכּוֹן לִפְנֵי ה' עַד־עוֹלָם:

But king Solomon shall be blessed, and the throne of David 'shall be established before the L-RD for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-א ב, מה.

31 ע"פ לבבתני אחותי כלה

במאמר על "לבבתני אחותי כלה" מוסבר ש"ברוך" הוא מקור הברכות; הקטע באותו טור נפתח בהבדל שבין רצון לחפץ פנימי.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש כח, ד.

32 וכמ"ש בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער הברכות פ"א-ב.

33 יסוד אבא נקי ברוך

פרי עץ חיים מסביר ש"ברוך" שבברכה הוא יסוד דאבא, המוסתר בתוך יסוד דאבא ב"שכיל הצר". המאמר מביא זאת כדי להראות ש"ברוך" מתייחס לחכמה.

Pri Etz Chaim, Gate of Blessings 2:1 פרי עץ חיים, שער הברכות ב:א'

ברוך - הוא יסוד אבא הטמיר וגנוז בתוך יסוד אימא, באותו השכיל דקיק, נתיב לא ידעו ע"ט. וכמו שבברכת אבות אמרנו, שהיסוד שהוא ברוך בלשון זכר, מחובר עם ה' תתאה הנקרא ברכה, עכ"ז נקרא גי"כ ע"ש הזכר ברוך. והנה כן גם כאן מלמעלה למטה, להיות היסוד דאבא מחובר ומלושב בנקודת ציון שבמלכות דאימא המזדווגים ע"י שכיל דקיק, כנ"ל כי תמיד הם כחדא ולא מתפרשין לעלמין, לכן נקרא ע"ש יסוד דאבא ברוך, אפילו כשהוא בתוך יסוד אימא הנקרא ברכה:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

34 אות ב' דהוא סימן ברכה

בתיאור הזוהר על האותיות שבאו לפני ה', האות ב"ת אומרת שבאמצעותה הוא מתברך למעלה ולמטה, וה' בורא בה את העולם. המאמר מביא זאת כדי להראות שהב"ת היא סימן לברכה, וזוהר הרקיע מזהה אותה עם מלכות.

Zohar, Introduction 6:28-38 ספר זוהר, הקדמה ו:כ"ח-ל"ח

At that moment, the Kaph descended from its throne of glory and quaking and trembling said: O L-rd of the universe, may it please Thee to begin through me the creation of the world, seeing that I am Thine own Kabod (honour). And when Kaph descended from its throne of glory, two hundred thousand worlds began to shake, the throne trembled, and all the worlds quaked and were about to fall in ruins. Said to

her the Holy One, blessed be His Name: Kaph, Kaph, what
... doest thou here? I
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

35 וכ"מ בזהר ר"פ ויגש דר"ה ע"ב

הצמח צדק מסביר את הקטע בוויגש: העולם נברא באות ב', שיש בה סימן ברכה, ולא באות א', כדי שלא לתת מקום לסטרא אחרא, הנקראת "ארור". לאחר מכן הוא שואל כיצד ייתכן ש"ארור" יקבל יניקה, שהרי א' נמצאת בכתר ובי' בחכמה.

הערת קה"ת

"שלכן נברא העולם בבית שיש בו סימן ברכה ולא נברא באלף בגין דלא למיחב דוכתא לסט"א דאקרי ארור" — ביאה"ו להצ"צ-א ע' תקעב ע"ש שלכאורה אינו מובן הלא האלף בכתר והבי' בחכמה אי"כ איך ארור יש לו יניקה ע"ש.

36 כי אתה אבינו

הזוהר פותח את פרשת ויגש בדרשתו של רבי אלעזר על "כי אתה אבינו", בהקשר של בריאת העולם. המאמר אומר שגם מכאן משתמע שמלכות נקראת "ברוך".

Zohar, Vayigash 1:1-2:15 ספר הזוהר, ויגש א'א-ב'ט"ו

THEN JUDAH CAME NEAR UNTO HIM, ETC. R. Eleazar discoursed on the verse: For thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; thou, O L-rd, art our Father, our Redeemer from everlasting is thy name (Is. 63, 16)....1The passage omitted is a repetition, in a shortened form, of pp. 2b, 3a. He said:1The first twenty lines of the Hebrew text do not appear in the English translation as per the translator's note on page 205a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

37 כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו". הפסוק שבו פותח הזוהר את פרשת ויגש.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

פִּי־אֲתָה אֲבִינוּ כִּי אֲבָרְכָהּ לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְיֶרְנוּ אֲתָה ה' אֲבִינוּ גִּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 ועיין במא"א אות ב' סלי"ט

הקטע ממאורי אור (אות ב', סעיף לט) מצוטט שם באור התורה, עם הגהות. מובא באוה"ת בראשית-ג דף תקנא, ב עם הגהות.

הערת קה"ת

39 סלי"ה

סעיף לה במאורי אור מצוטט שם: הברכה היא מצד אימא עילאה, הברכה העליונה, שבה נאספים מי החכמה, והיא המברכת את מלכות, הברכה התחתונה.

הערת קה"ת

וז"ל ברכה מצד אימא עילאה בריכה העליונה (ע' בסידור בדרוש ברכת הזימון. ובוהר ס"פ בא דמ"ב ע"ב מענין מקור מעין ים) ששם מימי החכמה נאספים לתוכה (ועיין זח"ב ס"פ בשלח דס"ג ע"ב כד ע"ק סדכ"ס בעי לברכא כו' אשרי כולא ואכליל כולא בהאי עמיקא עילאה) המברכת למי בריכה

התחתונה כו' עכ"ל. אוה"ת בראשית כרך-ג דף תקנא, ב. מובא גם באוה"ת שמות ע' פג.

40 שם גבי ברוך

הזוהר בפרשת פקודי אומר שהשכינה נקראת "ברוך" כאשר היא כוללת את כל הצבאות ואת הברכות הנמשכות לתוכה. הדבר תומך בנקודת המאמר שגם מלכות נקראת "ברוך".

Zohar, Pekudei 52:796-807 ספר הזוהר, פקודי נ"ב:תשצ"ו-תת"ז

41 ר"ת ברוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ע (קב, ב). [כ].

42 ר"ת ברוך ר אש ומקור כל ברכה

הפרדס, בערך "ברוך". מצטט מתיקוני הזוהר ש"ברוך" הוא ראשי תיבות של "רישא ומקור כל ברכאן", כלומר "הראש והמקור של כל הברכות". המאמר משתמש בכך ביחס לחכמה כמקור הברכה.

Pardes Rimmonim 23:2:32 פרדס רמונים כ"ג:ב'ל"ב

... ו' אחזי שית ספירן. כי אחזי על כתר עלאה. עוד פ"י שם כי ר"ת ברוך רישא ומקור כל ב'רכות. דא איהו ראש ומקור לכל הברכות. ובג"כ ב' איהו חכמה ומורה על הכתר דאיהו רישא ומבועא דכל ברכאן עכ"ל. הנה רצה בפ"י ברוך בחכמה ומורה על הכתר. ובפקודין (בפי עקב דף רע"א). אמר כי ברוך הוא בבינה וז"ל ברוך דא רוא דמקורא עלאה מכלא לארקא ולאמשכא ולאנהא כל בוצינין ואיהו בריך תדיר דלא פסקין מימיו. ומתמן שרותא דאקרי עלמא דאתי. הנה בפ"י אמר כי ברוך הוא בבינה. ובמ"א אמר כל ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

43 כמ"ש בפרדס ערך ברוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בשער ערה"כ.

44 "לפכתני אחותי כלה". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה כמקור לכך ש"ברוך" הוא מקור הברכות.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט

לִפְכַּתְנִי אַחֹתִי כְלָה לִפְכַּתְנִי בְּאַחַת מְעִינֶיהָ בְּאַחַד עֵינֶיהָ מְצֹרְנֶיהָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 הערת קה"ת מפנה ל:1 Zohar, Vayigash 1:1 למילים האלה.

Zohar, Vayigash 1:1 ספר הזוהר, ויגש א'א:

פסקה 3

46 וז"ש בזהר איהו ברוך ואיהי ברכה

אותו הסבר מופיע בפרשת תרומה: "ברוך" הוא הנקודה העליונה, מקור כל הברכות, ו"ברכה" היא המקבילה הנשית שלה.

Zohar II, 162a זח"ב קסב, א

הערת קה"ת

ח"ג רסד, ב [כ]. זח"ב קסב, א. וראה באוה"ת שמות ע' פג שהעיר מזח"ב סג, ב דשם "מבואר דבבינה מאיר הברכות מבחי עתיקא כו" ע"ש.

47 איהו ברוך ואיהי ברכה

הזוהר מסביר ש"ברוך" הוא הנקודה העליונה שממנה נמשכות כל הברכות: "הוא ברוך והיא ברכה; ברוך הוא זכר וברכה היא נקבה". המאמר מיישם זאת על יסוד דאבא ועל מלכות.

Zohar, Vaetchanan 14:87-95 ספר הזוהר, ואתחנן י"ד:פ"ז-צ"ה

48 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים". המאמר מביא פסוק זה כדי להראות שמלכות היא ממלא כל עלמין.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכֹּתְךָ מְלֻכֹּת כָּל־עֲלָמִים וּמִשְׁלֹתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

49 המקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ

המאמר ההוא מסביר כיצד האור המקיף מצחצח את חצי הכלי מבחוץ; המאמר הזה חוזר לכך בהמשך.

הערת קה"ת

עי עיי' ריש שי הכללים וסוף שי השתלי י"ס. ובשי עקודים רפ"ב. ועי שי עתיק רפ"ד. ועי תו"א מג"א ב"י יביאו לבוש מלכות ושם בהוספות פי ויקהל ב"י ע"פ קחו מאתכם תרומה ס"י ב'. [כ].

פסקה 4

50 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תימצא?" החסידות דורשת זאת כך: "חכמה נמצאת מן האין" — והחכמה נמשכת מכתר שלא בדרך של סיבה ומסובב.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

51 שהוא רק בחי אור וזיו מהמאציל עצמו

ההערה מפנה לשם בעניין הביטוי הכפול "אור וזיו" המשמש כאן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ז ע' 309 בכפול הלשון אור וזיו.

52 מודים אנחנו לך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

דברי הימים-א כט, יג.

53

ברכת דוד: "ועתה אלקינו, מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך". המאמר קושר את לשון ההודאה הזאת ל"קדושי", לבחינה שלמעלה מהשתלשלות.

I Chronicles 29:13 דברי הימים א כ"ט:י"ג

וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנִיחֵנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאֶרְתְּךָ:

Now therefore, our G-d, we thank Thee, and praise Thy glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 בביאור ע"פ אתה הצבת

ביאור הפסוק "אתה הצבת כל גבולות ארץ" שאליו מפנה הטקסט נדפס בסידור, בחלק העוסק בל"ג בעומר.

הערת קה"ת

בסידור שער ל"ג בעומר שה, ד ואילך. באוה"ת נ"ך כרך-ב בתלים עה"פ.

55 אתה הצבת כל גבולות ארץ

"אתה הצבת כל גבולות הארץ; קיץ וחורף, אתה יצרתם". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה בהקשר של ברכה והודאה.

Psalms 74:17 תהילים ע"ד:י"ז

אַתָּה הַצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אַתָּה יָצַרְתָּם:

Thou hast set all the borders of the earth; Thou hast made summer and winter

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ובד"ה יהודה אתה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א מה, א.

57 סד"ה את שבתותי תשמרו

המאמר מבאר את "את שבתותי תשמרו" כשתי שבתות: שבת תחונה, ביטול היש לאין בדרגת חכמה, ושבת עליונה שלמעלה מחכמה — מתנה מלמעלה שעלינו "לשמור" כדי שלא תאבד. בסוף המאמר מופיע הביאור ל"אני הוי", שכולא חד.

הערת קה"ת

לקמן בהר מג, א.

58 והמלך שלמה ברוך

"ושלמה המלך יהיה מבורך". כאן מתבאר כיצד השפע מגיע למלכות, המקבלת את הברכה.

I Kings 2:45 מלכים א ב:מ"ה

וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ וְכִסֵּא דָוִד יִהְיֶה נִכּוֹן לְפָנָי ה' עַד־עוֹלָם:

But king Solomon shall be blessed, and the throne of David shall be established before the L-RD for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 בד"ה להבין ענין הברכות

המאמר מסביר שאנשי כנסת הגדולה תיקנו ברכות בתקופת בית שני: בתקופת בית ראשון האמונה, שלמעלה מהשגה, התגלתה מעצמה בנשמות ישראל; בתקופה מאוחרת יותר היה צורך בברכות כדי להמשיכה למטה, שתהיה "ברוך".

הערת קה"ת

תו"א ו, א.

פסקה 5

60 ודמות על ראשי החי

"ומעל לראשי החיה דמות רקיע כעין הקרח הנורא". המאמר מפרש שרקיע זה הוא מקור הביטוי "מתיבתא דרקיעא".

Ezekiel 1:22 יחזקאל א:כ"ב

וְדִמוּת עַל־רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקָּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל־רָאשֵׁיהֶם מְלַמֵּעָה:

And over the heads of the living creatures there was the likeness of a firmament, like the colour of the terrible ice, stretched forth over their heads above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כב. רקיע זו הוא רקיע תמינאה שאינו בחשבון הז' רקיעים כו' כמ"ש בזהר פ' לך דפ"ה סע"ב ושם שהוא למעלה מז' רקיעים — סה"מ תרל"ה-א ע' רכד. וראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תקלב.

61 השמים שמים

הזהר מתאר את הרקיע השמיני, הנסתר, "על גבי החיות העליונות", ומפרש שהפסוק "השמים שמים לה" מתייחס אליו. המאמר לומד מכך שיש שמים עליונים ושמים תחתונים.

Zohar, Vayakhel 25:353-363 ספר הזהר, ויקהל כ"ה:שנ"ג-שס"ג

62 השמים שמים

"השמים שמים לה", והארץ נתן לבני אדם". המילה הכפולה "שמים" מרמזת על שתי דרגות של שמים.

Psalms 115:16 תהילים קט"ו:ט"ז

הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם:

The heavens are the heavens of the L-RD; But the earth hath He given to the children of men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 בזהר פ' ויקהל דרי"ג סע"א

ההערה אומרת שקטע זה מהזהר מבואר שם.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"א ויקרא-ב ע' תסט ואילך.

פסקה 6

64 ע"פ הנותן שלג כצמר

הביאור ל"הנותן שלג כצמר" שאליו מפנה הטקסט נמצא בסידור.

הערת קה"ת

ראה סידור סג, ד. סה"מ תקס"ז ע' קכט ואילך.

65 "הוא נותן שלג כצמר, מפור כפור כאפר." אדמו"ר הזקן מתייחס להסברו לפסוק זה באותו עניין.

Psalms 147:16 תהילים קמ"ז:ט"ז

הַנֶּתֶן שֶׁלֶג כְּצֹמֶר כְּפֹר כְּאַפֹּר יִפֹּר:

He giveth snow like wool; He scattereth the hoar-frost like ashes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 והטעם שנק' הבינה רקיע

ההערה מפנה גם לדברים הכתובים שם, שכיסא הכבוד הוא בינה; הדבר נוגע להסבר מדוע בינה נקראת "רקיע".

הערת קה"ת

ראה בביאה"ז להצ"צ-ב ע' תרמא במה שכתוב שם דכה"כ הוא בינה.

67 ע"פ הללוהו ברקיע עוזו

הביאור ל"הללוהו ברקיע עוזו" שאליו מפנה הטקסט נמצא בסידור.

Song of Songs 4:4 שיר השירים ד:ד'

כְּמַגְדֵּל דָּוִד צְוֹאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלְךָ הִמְגֵּן תְּלוּי עֲלִיו כָּל שְׁלֵטִי הַגְּבָרִים:

Thy neck is like the tower of David Built with turrets, Whereon there hang a thousand shields, All the armour of the mighty men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

סידור ע, א. ראה אוה"ת בראשית כרך ב שח, א ואילך. חייב אדם לברך — תרל"ח פרק כב. וראה גם לקמן שה"ש ד, ד.

68 הללוהו ברקיע עוזו

"הללו את ה' בקודשו, הללו אותו ברקיע עוזו." בהסברו של אדמו"ר הזקן לפסוק זה מקבילים אור, מים ורקיע לכתר, חכמה ובינה.

Psalms 150:1 תהילים קנ"א:

הַלְלוּ־קָה הַלְלוּ־אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֹזוֹ:

Hallelujah. Praise G-d in His sanctuary; Praise Him in the firmament of His power.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ענין ג' בחי' אור מים רקיע שהם ג' בחי' כח"ב

הצמח צדק מצטט את הקטע ומבאר: בינה, הנקראת "רקיע", היא המקור לגן עדן העליון, מתיבתא דרקיע, שמשיגה לפי מה שנמשך אליה מבינה; ואילו הקדוש ברוך הוא הוא כתר ("קדוש") וחכמה ("ברוך"), שלמעלה מבינה. לכן אמרה המתיבתא "טמא", ואילו הקב"ה אמר "טהור".

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-א ומבאר "ושם פ"ב [= הכוונה לכאן] דענין אמר ר"ת אור מים רקיע הוא כח"ב ובינה נקי רקיע היא מקור ג"ע העליון הנקי מתיבתא דרקיע ושם ענין קוב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא כי המתיבתא משיגים ע"פ מה שנשפע להם מהבינה הנקי רקיע, אבל קודב"ה הוא בחי' כתר הנקי קדוש וחכמה הנקי ברוך שלמעלה מבחי' בינה" ע"ש. בענין אור מים רקיע, ראה בביאה"ז להצ"צ ע' תכב. סה"מ תרמ"ד ע' קצו. ובד"ה ואתה תצוה תרע"ה (בהמשך תרע"ב כרך ב ע' תתצ).

70 "ורקיע כעין הקרח הנורא." קרח, מים שקפאו, הוא משל להכנה שהתגבשה ונעשתה קבועה.

Ezekiel 1:22 יחזקאל א:כ"ב

וְדַמּוֹת עַל־רָאשֵׁי הַחִיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקָּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל־רָאשֵׁיהֶם מְלֻמָּעָה:

And over the heads of the living creatures there was the likeness of a firmament, like the colour of the terrible ice, stretched forth over their heads above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

71 בד"ה ביום השמיני שלח

שם מוסבר "משליך קרחו כפתים": האהבה הגדולה והחסד העליון, שנמשלו למים, "קופאים" לקרח ויורדים מדרגה אחר מדרגה, כדי שכל אחד יוכל לקלוט אותם לפי מידתו; "כפתים" פירושו שהם מתחלקים לאינספור מדרגות.

הערת קה"ת

לקר"ת שמע"צ פז, ב.

72 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שילח את העם". מילות הפתיחה של המאמר לשמיני עצרת

שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

I Kings 8:66 מלכים א ח:ס"ו

ביום השמיני שלח את־העם ויברכו את־המלך וילכו לא־הליהם שמחים וטובי לב על כל־הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 משליך קרחו כפתים

"משליך קרחו כפתים, לפני קרתו מי יעמוד". במאמר שאליו מפנים, הקרח הוא חסד עליון ש"נפקא" כדי שיהיה אפשר לתפוס אותו.

Psalms 147:17 תהילים קמ"ז:י"ז

משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמד:

He casteth forth His ice like crumbs; Who can stand before His cold

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 בינה מקננא בכורסיא

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו כג, א. ועי' ע"ה ש"י אבי"ע ספ"ג. [כ].

75 בינה מקננא בכורסיא

בתיקוני זוהר נאמר שאימא עילאה, האם העליונה, בינה, "מקננת בכורסיא בתלת ספירן עילאין". המאמר מביא זאת כדי להראות שבינה היא המאירה בגן עדן העליון.

Tikkunei Zohar 23a:10-11 תיקוני זוהר כ"ג א:י"י-י"א

ובהוא זמנא לא תקח האם על הכנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרוין. בנים מסטרא דכרסיא דאיהי סכת שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקננא בכרסיא בתלת ספירן עילאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקננן במטטרוין. אימא תתאה מקננא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

76 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". האור צריך לצאת מעדן דרך בינה, לפני שיוכל להשקות את "הגן" של הנשמות.

Genesis 2:10 בראשית ב:י

ונהר יוצא מעדן להשקות את־הגן ומשם יפרד והיה לאַרְבַּעָה רֵאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

77 בביאור ע"פ וידבר כו' אנכי

ביאור זה על שורשי המצוות מתאר את היראה במתן תורה — "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" — כגדולה מכדי שכלי הנשמה יוכלו להכילה, ולכן היא נותרת בבחינת מזל, מדרגה מקיפה: דוגמה להתגלות שלמעלה מן ההכנה.

Numbers 17:1 במדבר י"ז:א

וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

:And the L-RD spoke unto Moses, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לקמן במדבר יז, א.

78 ובד"ה ראה אנכי נותן

המאמר על "ראה אנכי נותן לפניכם היום" עוסק בפנימיות ובחיצוניות שבכל יהודי ובשם הוי' שהתגלה לכל אחד מהם במתן תורה; על פי ההערה, הוא מסביר את דרגת חכמה שלמעלה מבינה ומהבנה.

הערת קה"ת

לקרית ראה יח, א "ומבואר שם שזהו בחי' חכמה כח מה שלמעלה מההכנה וההשגה כו'" — אוה"ת נ"ך-א עי' תרצט.

79 ראה אנכי נותן

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". מילות הפתיחה של מאמר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, ראה, העוסק בחכמה שלמעלה מהשגה.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רֵאָה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 שיהיו נהנין מזיו השכינה

הוראת רב: לעתיד לבוא יושבים הצדיקים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. המאמר מסביר שהנאה זו היא השגה הנמשכת מבינה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מְרַגְלָא בְּפֻמִּיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתֵּיָה וְלֹא פְרִיָה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנָאָה וְלֹא תַחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׁנֶאֱמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

81 בד"ה לך לך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א יא, א.

82 דרכי דרכי נועם

"דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". נאמר על התורה; המאמר מביא זאת בהקשר של תוספת האור הנמשכת לגן עדן על ידי לימוד התורה.

Proverbs 3:17 משלי ג:י"ז

דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:

Her ways are ways of pleasantness, And all her paths are .peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יז.

83 בד"ה ראו

המאמר "ראו כי ה' נתן לכם את השבת" נועד להסביר מדוע התורה והמצוות נקראות "דרך ה'", כפי שנאמר "דרכיה דרכי נועם".

הערת קה"ת
לקו"ת בשלח א, א.

פסקה 8

84 ור"י הי מצלי מתלתין יום

התלמוד מסביר שתפילתו של רב יהודה הייתה מקרה מיוחד, "כיוון שהיה מתפלל משלושים יום לשלושים יום". המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה היו החכמים מסורים לתורה.

Rosh Hashanah 35a:8-9 ראש השנה ל"ה א:ח-ט'

איני?! והא רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי! שאני רב יהודה, כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי, כפרקים דמי. אמר רב אחא בר עריא אמר רבי שמעון חסידא: פוטר ה' רבן גמליאל אפילו עם שבשדות. ולא מיבעיא הני דקיימי הכא?!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ר"ה לה, א. בדרך מצותיך קג, א מוסיף "וכן רחב"א הוה מהדר תלמודי כל תלתין יום כדאיאת פ"ו דברכות (לה, ב)."

85 ענין התורה והתפלה

ההערה אומרת שהיחס בין התורה לתפילה מוסבר שם.

הערת קה"ת

נתבאר בסה"מ תרל"ה-א ע' רכו ואילך.

86 לגדולתו אין חקר

"גדול ה' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר". זהו הנושא להתבוננות בתפילה.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה ג'

גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

פסקה 9

87 אין מוסרין רזי תורה

רבי זירא מלמד שראשי פרקי התורה נמסרים רק לראש בית הדין ולמי ש"לבו דואג בקרבן". המאמר מסביר שדאגה זו היא הכמיהה הנובעת מהתבוננות באינסופיותו של ה'.

Chagigah 13a:6 חגיגה י"ג א:ו'

אמר רבי אמי: אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו חמשה דברים: "שר חמשים, ונשוא פנים, ויועץ, וחכם חרשים, ונבון לחש". ואמר רבי אמי: אין מוסרין דברי תורה לגוי, שנאמר: "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה חגיגה יג, א.

88 שהעצבות הרחיקו מאד חכמי האמת

באיגרת זו מוסבר שעל האדם לשמוח בכל רגע באמונתו בה', שכן מי שעצוב ומתלונן מראה שהוא חש כאילו פקד אותו דבר רע כלשהו. האיגרת מסיימת בכך שחכמי האמת התרחקו מאוד מן העצבות.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' יא.

89 שהעצבות הרחיקו מאד חכמי האמת

האיגרת מלמדת שעל האדם לשמוח בכל רגע באמונתו בה', המקיים אותו ומיטיב עמו, והיא מסיימת: "לכן התרחקו בעלי האמת מאוד ממידת העצבות". המאמר משתמש באותן מילים.

Tanya, Iggeres HaKodesh 11:4 תניא, אגרת הקדש י"א:ד'

ועל כן, ראשית הכל, שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה, ויחיה ממש באמונתו בה', המתיבה ומטיב עמו בכל רגע. ומי שמתעצב ומתאונן – מראה בעצמו שיש לו מעט רע ויסורין וחסר לו איזה טובה, והרי זה כפופ חס ושלום. ועל כן הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי האמת.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

90 בד"ה והי' מידי חדש בחדשו

שם מסביר אדמו"ר הזקן שבכל ימות החול כנסת ישראל היא "חולת אהבה", כעני שאין לו דבר משלו ומשתוקק לעלות אל האהוב; ואילו בשבת יש גילוי של תענוג עליון.

הערת קה"ת

לקו"ת ברכה צז, ב.

91 והיה מדי חדש בחדשו

"והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפניי". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר שהרבי הזקן מצטט.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 צו כו' את קרבני

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמי..." אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בפרשת פינחס שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחח תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 לגדולתו אין חקר

"ולגדולתו אין חקר". לימוד התורה משמח את הלב, אף שגדולתו של ה' היא למעלה מהשגה.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה ג'

גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 דאורייתא וקוב"ה כולא חד

שם כותב אדמו"ר חוקן שאין מחשבה יכולה להשיג את ה' עצמו, אלא כאשר האדם משיג את התורה, שהיא רצונו, שהרי "התורה והקב"ה כולא חד"; לכן "קרוב ה' לכל קוראיו" באמת, והאמת היא התורה.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

Zohar II, 9a זח"ב ט, א

הערת קה"ת

ראה זח"א כד, א. זח"ב ט, א. ולהעיר ג"כ מת"ז ת"ו ותכ"ד. [לקמן דברים פא, ג].

95 דאורייתא וקב"ה כולא חד

בנתיא מוסבר שהתורה היא רצונו וחכמתו של ה', וש"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"; לכן הנפש המשיגה את התורה מתלבשת בה. הטקסט מתייחס שם לפרקים די' וה'.

Tanya, Likkutei Amarim 4:5 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים די' ה'

והנה, שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה, אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה, גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן, כמו שכתוב בזהר, דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, פירוש: דאורייתא, היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו - כולא חד, כי הוא היודע והוא המדע וכו', כמו שנתבאר לעיל בשם הרמב"ם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

96 פקודי ה' ישרים

"פקודי ה' ישרים, משמחי לב". המאמר מסיק מן המילים "משמחי לב" שהלב היה דואג לפני הלימוד.

Psalms 19:9 תהילים י"ט:ט

פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים:

The precepts of the L-RD are right, rejoicing the heart; the commandment of the L-RD is pure, enlightening the eyes.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, ט.

97 בד"ה צו . . בפ' פנחס

הקטע שם מתאר כיצד התבוננות הקבועה היטב בלב מציתה אהבה בוערת, עד כדי מסירה עצמית מוחלטת לה; וקושר את ההמשך, "והיו הדברים האלה... על לבבך", לשרפת חלב הקרבן.

הערת קה"ת

לקר"ת פנחס עה, ב.

פסוק 10

98 ע"פ כי ביום הזה יכפר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקמן כה, ג.

99 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". אלו הן מילות הפתיחה של

המאמר ליום הכיפורים שאליו מתייחס הטקסט.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֶר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 ישראל מתקשראן באורייתא

הזוהר מלמד ששלוש בחינות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל. המאמר משווה קשר זה לקשר של קשר.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

זח"ג עג, א.

101 ונפש יהונתן נקשרה

"ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד". דוגמה לקשר איתן בין שתי ישויות נפרדות.

I Samuel 18:1 שמואל א י"ח:א

וַיְהִי כַּכֵּלְתּוֹ לְדָבָר אֶל־שָׁאוּל וַנֶּפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֵּאָהֱבֻהוּ יְהוֹנָתָן בְּנֶפֶשׁוֹ:

And it came to pass, when he had made an end of speaking unto Saul, that the soul of Jonathan was knit with the soul of David, and Jonathan loved him as his own soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-א יח, א.

102 ע"ס בלי מה

ההערה מפנה גם לדיון של הצמח צדק בקטע מספר יצירה.

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ז. ראה גם באוה"ת פ' פנחס ע' א'קמז.

103 עשר ספירות בלי מה כשלחבת קשורה בגחלת

"עשר ספירות בלימה: נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלחבת הקשורה בגחלת". המאמר משתמש בדימוי הלהבה הנסתרת כדי לתאר את האור הגנוז בתורה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

104 סד"ה כי ביום הזה יכפר

שם כותב אדמו"ר חוקן שביום הכיפורים נמשך אור חדש מ"הצור", ושהמילים "יכפר" אינן מציגות שם מסוים, שכן מדובר בקדוש ברוך הוא עצמו, שעליו לא חלים ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין; שם נמצא מקור הסליחה והכפרה.

הערת קה"ת

לקמן כו, ג.

105 והנה מצות הקריאה בדבור בדי"ת . ע"י רוח הנופח בכח

הרבי הרש"ב מביא שם את הדברים: "כלומר, הבל הדיבור מוציא את אור התורה מן ההעלם אל הגילוי".

הערת קה"ת

"והיינו דרוח הדבור מוציא אור התורה מהעלם לגילוי כו" — המשך תערי"ב ח"ג ע"י איתו.

106 לרוח ממללא

הערת קה"ת מפנה לGenesis 2:7 למילים האלה.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תרגום של לנפש חי', בראשית ב, ז.

107 לרוח ממללא

אונקלוס מתרגם את "ויהי האדם לנפש חיה" כ"לרוח ממללא". המאמר מזהה את הבל הדיבור עם רוח זו.

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב':ז

וַבְּרָא יי אֱלֹקִים יְת אָדָם עֶפְרָא מִן אֲדָמָתָא וּנְפָח בְּאַפּוּהִי נִשְׁמַתָּא דְחַיִּי וַיְהִי בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

108 נותן התורה לשון הוה

שם כותב אדמו"ר הזקן שאנו מברכים בכל יום "נותן התורה" מפני שהוא נותן לנו אותה בכל יום, ככתוב "ואשים דברי בפיך", ולכן הלומד רק עונה לאחר ה'.

הערת קה"ת

ראה לקמן סוכות פא, ג. סה"מ תר"ל ע"י ריא.

109 עד יערה עלינו רוח ממרום

"עד יערה עלינו רוח ממרום". הדבר מראה ששורשה של הרוח גבוה מאוד.

Isaiah 32:15 ישעיהו ל"ב:ט"ו

עַד־יִעָרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמְרוֹם וְהָיָה מְדִבֵּר לְפָרְמֵל וְהַפְרֵמֵל לַיַּעַר יִחְשָׁב:

Until the spirit be poured upon us from on high, And the fruitful field be counted for a forest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לב, טו.

110 אחת רוח אלקים חיים

"אחת: רוח אלקים חיים", הראשונה מבין הספירות ברשימתן בספר יצירה, לפני מים ואש. המאמר לומד מכך שהרוח מושכת את האש.

Sefer Yetzirah 1:9 ספר יצירה א:ט'

עשר ספירות בלימה, אחת רוח אלקים חיים ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור וזהו רוח הקדש:

The following are the ten categories of existence out of nothing : 1) The spirit of the living G-d, praised and glorified by the name of Him who lives to all eternity. The articulate

word of creative power, the spirit and the word are what we call the holy spirit

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסקה 11

111 סדי"ה ביום השמע"צ

בקטע הסמוך באותו עמוד מדובר על גילוי השורה על האדם כאור מקיף, למעלה מהשגת הנבראים, ובכל זאת מחזק את אהבתו הטבעית; לאחר מכן עובר הקטע לעסוק בלימוד התורה מדי יום.

הערת קה"ת

לקו"ת שמע"צ פד, ב.

112 ואשים דברי בפיך

"ואשים דברי בפיך". המאמר לשמיני עצרת מפרש שה' שם את דבריו שלו בפיו של מי שלומד.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאָשֶׁם דְּבָרִי בִפִּי וּבְצֶל יָדִי כְּסִיתִיהָ לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 מוצא פי ה'

"כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". הפסוק מובא יחד עם הפסוק הקודם במאמר הנזכר.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

וַיַּעֲרָה וַיַּרְעֶבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוֹן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עָלֶיךָ הִלָּחֶם לְבָדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יִחְיֶה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 סדי"ה ענין ק"ש בפי קורא בתורה

מאמר זה מסביר מדוע מקדימים לקריאת שמע פסוקי דזמרה ושתי ברכות: אנו גסים וזקוקים להתבוננות ממושכת לפני שנוכל לתפוס עניינים רוחניים, כדי ש"הוי" אלקיך" ישרה ויתגלה בתוכנו. הטקסט מפנה לסוף המאמר בעניין "הקורא בתורה".

הערת קה"ת

לקו"ת ואתחנן יב, ג.

115 והתנאים ואמוראים

ההערה מפנה שם לעניין כוחם המיוחד של התנאים והאמוראים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית קכט, ב.

116 כי ה"א אש אוכלה הוא

"כי הוי" אלקיך אש אוכלה". המאמר מזהה את ה"להבה" שהתורה של

חכמים מעוררת עם שם הוי".

Deuteronomy 4:24 דברים ד':כ"ד

כי Havayah אלקיך אש אכלה הוא אל קנא:

For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, כד.

פסוק 12

117 וזהו דאמר רפכ"י

רבי פנחס בן יאיר מצווה על נהר גינאי להיבקע לפניו. המאמר מפרש את הנס כמצב שבו הים (הנעלם) נעשה כיבשה (הגלוי).

Chullin 7a:2-3 חולין ז' א':ב'-ג'

מכאן לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזהין אותו ואמרי לה אין מזהין אותו ואמרי לה אין מזהין אותו מאן דאמר מזהין כדכתיב (שמות כח, כח) ולא יזח החשן ומאן דאמר אין מזהין דכתיב (איכה ג, לא) כי לא יזנה לעולם ה' ומאן דאמר מזהין דתנן משרבו זוחי הלב רבו מחלוקות בישראל

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין ז, א. [כ]. נתבאר בד"ה שיר המעלות תשכ"ב (סה"מ מלוקט-ד ע' רנג) ובד"ה פדה בשלום תשכ"ו (סה"מ מלוקט-ו ע' מח) שיש בזה כ' ענינים שינוי וחדוש בהנהר (שאינו גם בשרשו ומקורו) המעלה דתפלה, והשינוי בהנהר נעשה ע"י הציווי של רפכ"י — המעלה דברכה.

118 למקצה השמים ועד קצה

"מקצה השמים ועד קצה השמים". הוזהר מפרש את "קצה השמים" כעולם העליון והנעלם; האור שנמשך על ידי התורה הוא למעלה גם מגבול זה.

Deuteronomy 4:32 דברים ד':ל"ב

כי שאל-נא לַיָּמִים ראשונים אֲשֶׁר-הָיוּ לַפָּנִיךָ לַמִּזְנוֹתַיִם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל-הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קֶצֶה הַנְּהָיָה כְּדָכָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמֹהוּ:

For ask now of the days past, which were before thee, since the day that G-d created man upon the earth, and from the one end of heaven unto the other, whether there hath been any such thing as this great thing is, or hath been heard like ?it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לב.

פסוק 13

119 קצה השמים דא עלמא עילאה

על "מקצה השמים ועד קצה השמים" אומר הוזהר: "קצה השמים — זהו העולם העליון". המאמר מוסיף שלאור אין סוף אין כלל "קצה".

Zohar, Terumah 16:192-202 ספר הוזהר, תרומה ט"ז:קצ"ב-ר"ב

His going forth is from the end of the heaven" (v. 7). He goes forth from the end of that supernal heaven, from the termination1Yesod. of the Body, as it is written, "From one end of heaven to the other end of the heaven" (Deut. 4, 32); where the "one end" designates the upper world, and the "other end" its termination

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

120 הפך ים ליבשה

"הפך ים ליבשה, בנהר יעברו ברגל". המאמר מביא פסוק זה לעניין השוואת הנסתר והגלוי.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו'

הִפָּךְ יָם לַיִבֶּשֶׁה בְּנָהַר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שֶׁם נִשְׁמַח-הַיָּם:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סו, ו.

121 כי טובים דודיך מיין

"כי טובים דודיך מיין". אדמו"ר חזקן מפנה לביאורו על פסוק זה.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א':ב'

יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי-טוֹבִים דְּדִיֶּךָ מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 סד"ה ואלה שמות

ההערה מפנה למקום זה. הקטע שם מבאר ששורש הלאווין גבוה משורש מצוות העשה: האור שלהם אינו יכול להתלבש בכלי באמצעות מעשה, והוא נמשך רק על ידי הימנעות מן הדבר ההפוך.

הערת קה"ת

אולי הכוונה לתו"א נב, ד ואילך.

123 ובד"ה באתי לגני

המאמר שם מבאר את "באתי לגני" כגילוי אלקות בגן עדן התחתון בחצות הלילה, כשהקדוש ברוך הוא מתענג עם נשמות הצדיקים בלימוד התורה שלהן, ושואל מה פשרו של תענוג זה.

הערת קה"ת

לקריאת שה"ש לא, ד ואילך.

124 באתי לגני

"באתי לגני אחותי כלה". אלו מילות הפתיחה של מאמר שהטקסט מצטט.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א'

בָּאתִי לִגְנִי אַחֲתִי כְלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם-בִּשְׁמִי אֶכְלֹתִי יַעֲרִי עִם-דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם-חֶלְבִי אֶכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 עמקו מחשבותיך

"מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו מחשבותיך". פסוק זה נדון במאמר "באתי לגני".

Psalms 92:6 תהילים צ"ב:ו'

מִה-גָּדֹלוֹ מַעֲשֶׂיךָ ה' מֵאֵד עֲמָקוֹ מִחֲשַׁבְתֶּיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 ואהיה אצלו אמן

התורה אומרת: "ואהיה אצלו אמן, ואהיה שעשועים יום יום". אלו מילות הפתיחה של מאמר לשבועות שהטקסט מצטט.

Proverbs 8:30 משלי ח':ל'

וְאֶהְיֶה אִצְלוֹ אָמֹן וְאֶהְיֶה שְׁעִשְׁוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקָת לִפְנֵי כָּל־עֵת:
Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight,
Playing always before Him
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 זמירות היו לי חקיר

"זמירות היו לי חוקיר בבית מגוריי". פסוק זה נדון באותו מאמר.

Psalms 119:54 תהילים קי"ט:נ"ד

זְמִירוֹת הָיוּ־לִי חֻקִּיר בְּבֵית מְגוּרֵי:
Thy statutes have been my songs in the house of my
pilgrimage
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 ובד"ה ואהיה אצלו אמן

מאמר שבועות זה פותח במדרש שלפיו "אמן" פירושו מינקת הנושאת את התינוק, וקושר זאת למשה, שמדרגתו הייתה כה גבוהה עד שאמר: "כאשר ישא האומן את הינוק... מאין לי בשר?"

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר יז, ד.

129 וענין זה באצי

ההערה מפנה לדיון שם על כך שהמצוות, כגון ציצית, קיימות באצילות.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תקצא ואילך.

130 והכשבים הפריד יעקב

"ויפרדו הכשבים". באצילות, צמר הציצית מקביל לכשבים אלו.

Genesis 30:40 בראשית ל':מ'

וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב פְּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד וְכָל־חוּם בְּצֹאן לָבָן וַיִּשְׁתַּלּוּ עֲזָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֹאן לָבָן:
And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the
flocks toward the streaked and all the dark in the flock of
Laban— and put his own droves apart, and put them not

unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, מ. ראה לקמן פי' אמור לט, א.

131 ושער רישי כעמר נקא

בחזונו של דניאל על עתיק יומין, "שער ראשו היה כצמר נקי". מקבילה עליונה נוספת לצמר שבציצית.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

הָיָה הָיִית עַד דַּי כְּרֶסֶן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלֵג חֲרָ וְשָׁעַר
רֹאשֵׁה כְּעֵמֶר נִקָּא כְּרֶסֶה שְׁכִבִין דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלֵק:
I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

פסקה 14

132 ויש כמה בחי' בלבושים דמחשבה

ההערה מפנה לשם כדי לעיין בכמה בחינות של לבושי המחשבה.

הערת קה"ת

ראה אמרי בינה שער הקי"ש פלי"א ואילך. לקו"ש ח"ז ע' 310.

133 חכמות אחרים הנצרכים לחכמת התורה

בתיא שם מותר לעסוק בענפי חכמה אחרים כאשר משתמשים בהם כאמצעי לעבודת ה', או יודעים להשתמש בהם בעבודת ה' או לתורתו.

Tanya, Likkutei Amarim 8:9-10 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ח':ט-י'

וְעוֹד זֹאת יִתְּרָה טוּמְאָתָהּ שֶׁל חֻכְמַת הָאוּמוֹת עַל טוּמְאָת דְּבָרִים בְּטָלִים, שְׂאִינֵנוּ מְלַבֵּשׁ וּמְטַמֵּא רַק הַמְדוּת, מִיסוּד הָרוּחַ הַקָּדוֹשׁ שֶׁבִּנְפֶּשׁוֹ הָאֱלֹהִית, בְּטוּמְאָת קְלִיפַת נֹגֶה שֶׁבְּדָבָרִים בְּטָלִים, הַבָּאִים מִיסוּד הָרוּחַ הָרָע שֶׁבְּקְלִיפָה זוֹ בִּנְפֶּשׁוֹ חֲבֵמַת כְּדָלְעִיל, וְלֹא בְּחִינּוֹת חֻכְמַת־בִּינָה־דַעַת שֶׁבִּנְפֶּשׁוֹ, מֵאַחֵר שֶׁהֵם דְּבָרֵי שְׁטוּת וּבִוּרוּת, שֶׁגַּם הַשּׁוֹטִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ יְכוּלִּים לְדַבֵּר כֵּן. מֵה שְׂאִין כֵּן בְּחֻכְמַת הָאוּמוֹת, הוּא מְלַבֵּשׁ וּמְטַמֵּא בְּחִינּוֹת חֻכְמַת־בִּינָה־דַעַת שֶׁבִּנְפֶּשׁוֹ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ספ"ח.

פסקה 15

134 לבוש החשמ"ל

ההערה מפנה לשם בעניין הלבוש הנקרא חשמל.

הערת קה"ת

ראה תו"א יב, ד. סה"מ תקס"ב ע' רנג ואילך. אוה"ת ויקרא נז.

135 אשרי מי שבא לכאן

התלמוד מספר מה נשמע בעולם העליון: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". המאמר מסביר שנשמה כזאת לומדת בגן עדן את המשמעות העליונה של המצוות.

Pesachim 50a:7-8 פסחים נ' א:ז-ח'

וְשִׁמְעָתִי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשִׁמְעָתִי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: הָרוּגִי מְלָכוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמֹד בְּמַחֲצֵתָן. (וּמֵאָן) בִּינָהוּ? אֵילִימָא רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְרִיָּו — מִשּׁוֹם הָרוּגִי מְלָכוֹת וְתוֹ לֹא! אֶלָּא: הָרוּגִי לֹד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נ, א וש"נ.

136 ע"פ כי תבוא

שם נדרש "כי תבוא אל הארץ" על ביאת הנשמה לכאן: באמצעות התפילה מעוררים אבה, שהיא "הארץ העליונה", ואבהה אמיתית באה מלמעלה כמענה להתעוררות האדם מלמטה.

הערת קה"ת

לקו"ת בהר מ, ד.

137 כי תבואו אל הארץ

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה". זהו הפתח של המאמר "בהר", שאליו מתייחס הטקסט במילים "מי שבא לכאן".

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב'

דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל־הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land .keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 בד"ה מזווה מימין

המאמר מסביר שהמזווה, הנמצאת מימין, מסמלת עלייה מלמטה למעלה, בדומה למצוות; ואילו נר חנוכה, משמאל, מסמל את המשכת אור התורה למטה.

הערת קה"ת

תו"א מב, ב.

139 מזווה מימין ונ"ח משמאל

התלמוד פוסק שאת נר חנוכה מציבים משמאל לפתח, כדי שהמזווה תהיה מימין ונר חנוכה משמאל. מילים אלה הן שם של מאמר בתורה אור שהטקסט מצטט.

Shabbat 22a:2 שבת כ"ב א:ב'

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לקה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזווה מימין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

140 וידבר שלשת אלפים משל

על שלמה נאמר: "וידבר שלשת אלפים משל". הדבר נידון במאמר לחנוכה שהטקסט מצטט.

I Kings 5:12 מלכים א ה:י"ב

וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואָלף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

141 איך שייך למעלה בגי'ע

ההערה מפנה שם לדין בשאלה כיצד דיני הבהרת יכולים להיות שייכים למעלה, בגן עדן.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תעג.

142 שו"ה הלא — כמבואר במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן כיצד תכונות רוחניות יורדות מדרגה לדרגה עד שהן נעשות גשמיות, וכי חכמה דאצילות, "חכם אך לא בחכמה ידועה", היא מקור המקורות.

הערת קה"ת

ראה תו"א יד, א.

143 ויאצל מן הרוח

"והאציל מן הרוח אשר עליו ונתן על שבעים הזקנים". השורש של המילה המתארת האצלה זו הוא גם השורש של אצילות.

Numbers 11:25 במדבר י"א:כ"ה

וירד ה' בענן וינזפר אליו ויאצל מן־הרוח אשר עליו ויתן על־שבעים איש הזקנים ויהי כנזח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו:

And the L-RD came down in the cloud, and spoke unto him, and took of the spirit that was upon him, and put it upon the seventy elders; and it came to pass, that, when the spirit rested upon them, they prophesied, but they did so no .more

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יא, כ.

פסקה 17

144 דאיתא בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ח"ג מז, א. מט, ב [כ].

145 צרעת סגירותא

הזהר מסביר את הצרעת לפי התרגום: "סגירו" — היא נסגרת ואינה נפתחת; וכשהיא סגורה היא נקראת נגע. המאמר מפרש זאת כסגירת אור אבא.

Zohar, Tazria 20:87-22:96 ספר הזהר, תזריע כ"פ-ז כ"ב:צ"ו

And just as a man is punished for uttering an evil word, so he is punished for not uttering a good word when he had the opportunity, because he harms that speaking spirit which was prepared to speak both above and below in holiness. All the more so if the people walk in crooked ways and he is able to speak to them and reprove them and does not do so. So David said: "I held my peace from good and my trouble was ... stirred" (Ps. 39, 3), alluding to

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

146 צרעת סגירותא

"צרעת: סגירו, סגירת האור העליון, סגירת הטוב העליון שאינו יורד לעולם"; הכוהן פותח את הסגירה הזאת. זהו הבסיס להסבר שבמאמר.

Zohar, Tazria 25:134-27:143 ספר הזהר, תזריע כ"ה:קל"ד-כ"ז:קמ"ג

147 והובא אל הכהן

מי שיש בו סימן של צרעת בעורו "יובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים". המאמר מסביר שהכוהן, ששורשו בחכמה, ממשיך שוב למטה את אור אבא.

Leviticus 13:2 ויקרא י"ג:ב'

אדם כי־יהיה בעור־בשרו שאת או־ספחת או־בהרת וְהָיָה בעור־בשרו לנגע צרעת והובא אל־אהרן הכהן או אל־אחד מבניו הכהנים:

When a man shall have in the skin of his flesh a rising, or a scab, or a bright spot, and it become in the skin of his flesh the plague of leprosy, then he shall be brought unto Aaron the priest, or unto one of his sons the priests

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יג, ב.

148 דא הוא אתר סגיר דלא פתיחא

על "מול המסגרת" אומר הוזהר: "זהו מקום סגור שאינו פתוח, אלא דרך שביל צר אחד, הידוע בהסתר כלפיו". המאמר מוזהר זאת עם חכמה עילאה ועם יסוד דאבא.

Zohar, Bereshit 32:330-35:339 ספר הוזהר, בראשית ל"ב:ש"ל-ל"ה:ש"ט

R. Simeon explained the difference, and said: 'It is written, "Close by the border shall the rings be, for places for the staves" (Ex. 25, 27). The "border" is a secret place accessible only by one narrow path known to a few. It is, therefore, filled with gates and lit with lamps. This is the future world, which, being hidden and stored away, is called misgereth (border, lit. closed).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

149 עין לא ראתה

"עין לא ראתה, אלקים, זולתך". עדן, חכמה עילאה, הוא הדבר שעין לא ראתה.

Isaiah 64:3 ישעיהו ס"ד:ג

ומעולם לא־שמעו לא־הִזְיִינוּ עֵין לֹא־רָאָתָה אֱלֹקִים זולתך יַעֲשֶׂה לְמַחֲכֵה־לוֹ:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 כולם בחכמה עשית

"כולם בחכמה עשית". הארז"ל מפרש זאת כאור אין סוף המאיר באמצעות חכמה בכל עולם האצילות.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מִה־רַבּוֹ מַעֲשֵׂיֶיךָ ה' כָּל־מַחֲכֵמָה עָשִׂיתָ מְלֶאכָה הָאָרֶץ תְּגַנְנֶנָּה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 קדש הקדשים

הוזהר מתאר מלך למעלה, "סוד קודש הקודשים", ומתחתיו כוהן, סוד האור הקדמון, המשרת לפניו. המאמר לומד מכאן שהכוהן ממשיך משלוש הספירות הראשונות.

Zohar, Yitro 1:8-18 ספר הוזהר, יתרו א':ח'-י"ח

The ten powers of which we spake are the lower ten Words (Sefiroth), symbolized by the inscribed letters corresponding to those above, and they have charge, in the first instance, of the raising of the fingers in prayer. And when the whole side of holiness is united above, the "other sides" are subdued, and they also confess and praise the Holy King. Observe this. In the mystic doctrine of the Holy Name we speak of King and Priest, both above and below. The King ... above is the mystic Holy of

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

152 אתה כהן לעולם

על "ברוך אתה" אומר הוזהר ש"ברוך" הוא המקור העליון הנסתר, ו"אתה" הוא תחילת ההתגלות, הנקראת כוהן ביחס אליו, כמו בפסוק "אתה כוהן

לעולם". מכאן שהכוהן ממשיך מחכמה עילאה.

Zohar, Eikev 1:2-12 ספר הוזהר, עקב א':ב'-י"ב

153 אתה כהן לעולם

"אתה כהן לעולם". הוזהר משתמש בכך כדי לכנות את "אתה", ראשית ההתגלות, "כהן".

Psalms 110:4 תהילים ק"י:ד

נִשְׁפָּע ה' וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרָתִי מִלְכִּי־צֶדֶק:

The L-RD hath sworn, and will not repent: 'Thou art a priest for ever After the manner of Melchizedek

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 בינה דינין מתעריין מינה

הוזהר אומר על בינה, הנהר העליון, שהיא רחמים, ובכל זאת "ממנה מתעוררים דינים". המאמר משתמש בכך כדי להסביר מדוע בינה לבדה אינה יכולה למנוע את הנגע.

Zohar III, 10b זח"ג י, ב

הערת קה"ת

זח"ג י, ב. יא, א [כ].

155 מ"ש בע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש' השמות פ"ג ופ"ו. וע' בפרדס הרה"ק ז"ל ש' השמות פ"ה (א-ל) שם אלקים שם (פ"ז-ח) ושם הו"י בת"ת (שם פ"י וי"א) ובזח"ג (רצו, א). [כ].

156 שם אל בחדש ושם אלקים בגבורה ושם הו"י בתפארת

ברשימת עשרת השמות, הוזהר מונה את א"ל כנגד גדולה (חסד), את אלקים, "שבו מתעוררים דינים", כנגד גבורה, ואת הו"י, "רחמים שלמים", כנגד תפארת.

Zohar, Vayikra 24:160-170 ספר הוזהר, ויקרא כ"ד:קס"ק-ק"ע

פסקה 18

157 ותיריך ע"ז המגיד וצוק"ל

ההערה אומרת שתשובת המגיד מובאת גם שם.

הערת קה"ת

מובא גם בביאורו"ז ח, ג. ראה מגיד דבריו ליעקב (הוצאת קה"ת) בהוספות סי' כט וסי' לו. ראה גם יהל אור ע' תקנב. אוה"ת בראשית תרסז, א. ד"ה מצה זו תר"ם ע' עב. בהנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות דלהלן.

158 עושה שלום במרומיו

"השלטון והפחד עמו; הוא עושה שלום במרומיו". המאמר מפרש זאת כשלום בין מדות מנוגדות, שנוצר על ידי אור אין סוף.

Job 25:2 איוב כ"ה:ב'

הַמֶּשֶׁל וְפָחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלֹום בְּמִרְוּמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ב. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע' תרמה.

פסוקה 19

159 איהו וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תקו"ז בהקדמה ג, ב.

160 איהו וגרמוהי חד

בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר על ספירות אצילות: "איהו וגרמוהי חד" — "הוא וכליו אחד". המאמר מציין שאף על פי כן, כל מידה שומרת על השם המיוחד לה.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תקוני זוהר ג' ב:ט-י

דעשר ספירות דאצילות מלקא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו וחייו חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון וחייו חד, לאו אינון וגרמיהו חד. ועלת על כלל הוא נהיר (נ"א נחית) בעשר ספירות דאצילות, ובעשר ספירות דבריאה, ונהיר בעשר פתות דמלאכה, ובעשר גלגלי דרקיעא, ולא אשתני בכל אתר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

161 חסד א-ל כל היום

"חסד אל כל היום". מכאן ששם אל שייך לחסד.

Psalms 52:3 תהילים נ"ב:ג

מה-תתהלל בקרע הגבור חסד אל כל-היום:

Why boastest thou thyself of evil, O mighty man? The mercy of G-d endureth continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים נב, ג.

פסוקה 20

162 הוי אחד

"שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד". המאמר מסביר את "אחד" כאיחוד המדות באמצעות אור אין סוף.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שמע ישראל אלקינו Havayah אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 דלאו מכל אינון מדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה.

164 דלאו מכל אינון מדות איהו כלל

בתפילת הפתיחה של אליהו בתיקוני זוהר נאמר שה' אינו חסד ידוע או דין ידוע, "ולא מכל אלו מדות כלל". לכן רק אורו, הנמשך לתוך המדות, יכול לאחד אותן.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולאו משפט ידיע' דאיהו רחמי ולאו מכל אליון מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגל רזין טמירין על ידך

מה דלא אתיהיב רשו לגלגל לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

165 החיית מורה על ז' רקיעים והארץ שהוא בחי' מעלה ומטה והדי

הוא די' רוחות העולם

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן פוסק שיש להאריך בחיית של "אחד" כדי להמליך את ה' בשמים ובארץ, שכן שבעת הרקיעים והארץ עולים בגימטריה חיית; ובדל"ת, כדי לחשוב שהוא מושל בארבע רוחות העולם.

Shulchan Arukh HaRav, Orach Chayim 61:6 שולחן ערוך הרב, אורח חיים ס"א:ו'

כל המאריך בדל"ת של "אחד" — מאריכו לו ימיו ושנותיו. וגם לא יתטף בחיית אלא יאריך בה קצת, כדי שימליך הקדוש ברוך הוא בשמים ובארץ, שז' רקיעים והארץ כמגן חיית. ולזה רמז החטוטרת שבאמצע הג' של חיית, כלומר חי הוא ברומו של עולם. אכל בדל"ת צריך להאריך יותר, כדי שיעור שיחשב שהקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו ומושל בדי' רוחות העולם, ואין צריך להאריך יותר מכשעור זה. ויש נוהגין להטות הראש כפי המחשבה, מעלה ...

Vocalized Edition - Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

166 בגילוי רב יותר מכפי מדתם

ההערה מפנה למאמר "באתי לגני" תשל"ח של הרבי, העוסק באור אין סוף המאיר במדות מעבר למדות.

הערת קה"ת

ראה בד"ה באתי לגני תשל"ח (סה"מ מלוט-ג ע"א הערה 43).

167 והיה מעשה הצדקה שלום

"והיה מעשה הצדקה שלום". אלו הן המילים הפותחות את איגרת הקודש שהטקסט מצטט.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:יז

והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט וכטח עד-עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 והיה מעשה הצדקה שלום

איגרת זו מסבירה שתפארת, מדת הרחמים, מתווכת בין חסד לגבורה, וששם הוי"ו מציין את תפארת, משום שבו אור אין סוף מתגלה בוהר רב, יותר מבשאר המדות.

Tanya, Iggeres HaKodesh 12:1 תניא, אגרת הקדש י"ב:א'

והיה מעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט וכטח עד עולם. להבין ההפרש שבין "מעשה" ל"עבודה" ובין "שלום" ל"השקט וכטח" כו'. על פי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק "עושה שלום במרומיו" - כי "מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש, ואין מכבין זה את זה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

169 והבריח התיכון

הברית התיכון העובר מקצה לקצה הוא יעקב, תפארת, האוחז בשני הצדדים. הדבר מראה שתפארת מחברת בין חסד לגבורה.

918:908-96:908 Zohar, Terumah ספר הזהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-צ"ו:תתק"י

Said R. Simeon: 'Blessed art thou, O Land (earth), that thy king is free (ben horin), and nourishes thee in plenty without fear of interference from the "other one" (Severity), all being nourished by that Supernal King. "And thy princes eat in due time", this "time" being that of which it is written: "In time it shall be said of Jacob and of Israel, What hath G-d wrought!" (Num. 23, 23). "Woe to thee, O land (earth), when thy king is a child", as the prophet threatened Israel with ... the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

170 בתמידות — בד"ה החלצו

המאמר "חגרו כלי זינכם" מסביר ששנאת חנם היא היפוכה של הקדושה האלוהית, שעניינה אחדות והתכללות — "הוי אחד", "איהו וגרמוהי חד"; משום כך אהבת הזולת היא יסוד כל התורה כולה.

הערת קה"ת

לקו"ת מטות פו, א.

171 ח' מורה על ז"ר וארץ . . אלופו ש"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סמ"ק קד. שו"ע או"ח סס"א ס"ו. שו"ע אדמה"ז שם.

172 אמליכתי למעי . . רוחות

על הארכת המילה "אחד" בקריאת שמע אמרו לרבי ירמיה: לאחר שהמלכת אותו למעלה ולמטה ולארכע רוחות השמים, אינך צריך יותר. המאמר מפרש זאת כרגע שבו המדות מתאחדות.

16:15-13b Berakhot ברכות י"ג ב:ט"ו-ט"ז

רבי ירמיה הנה יתיב קמיה דרבי [חזי'א בר אבא], חזייה דהנה מאריך טובא, אמר לקה: פיון דאמליכתי' למעלה ולמטה ולארכע רוחות השמים — תו לא צריכת. אמר רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה: "על לבך" בעמידה. "על לבך" סלקא דעתך?! אלא אימא עד "על לבך" בעמידה. מכאן ואילך — לא. ורבי יוחנן אמר כל הפרשה כולה בעמידה.

Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, more than that is not required of thee. Rab Nathan b. Mar 'Ukba said in the name of Rab Judah : "Upon thine heart" [should be recited] standing. Dost thou imagine that applies only to the words "Upon thine heart"? No ; but say, [From ... the commencement of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יג, ב.

173 ביחוד — כנ"ל

ההערה מפנה לחומר נוסף שנדפס בתוספות להערות ולמראי המקומות.

הערת קה"ת

ראה להלן בהוספות להערות וציונים.

21 פסקה

174 שהוא — מאיר עליהם בבחי' מקיף לבד

ההערה מפנה שם לכך שאור אין סוף מאיר על הקליפות רק כאור מקיף.

הערת קה"ת

ראה המשך תערי"ב סעי' רי.

175 שהוא — ע"פ ראה ריח בני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א כ, ג.

22 פסקה

176 ראה ריח בני

דברי יצחק בעת שבירך את יעקב: "ראה, ריח בני כריח השדה". פתיחת המאמר שאליו מתייחס הטקסט, העוסקת באור המקיף.

27:27 Genesis בראשית כ"ז:כ"ז

וַיָּגֶשׁ וַיִּשְׁקֵלּוּ וַיֵּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנִי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

177 נקי שקיו דאילנא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

178 שקיו דאילנא

בתפילתו של אליהו, שם הוי' הכתוב באלפיי"ן (מ"ה), "דרך האצילות", הוא "השקייית האילן" שבזרועותיו ובענפיו, כמו מים המשקים אילן כדי שיגדל. המאמר מעמיד זאת בניגוד לקליפות, שחסרה בהן לחלוטית זו.

22:19-17a Tikkunei Zohar תקוני הזהר י"ז א:י"ט-כ"ב

איהו שקיו דאילנא בדרועיו וענפיו (נ"א ואנפוי). כמא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסכות דאשקי לאילנא בההוא נביעו. וההוא נביעו איהו כנשמטא לגופא דאיהו חיים לגופא. ובך לית דמיון ולית דיוקנא מכל מה דלגו ולבר. ובראת שמיא וארעא. ואפיקת מנהון שמשא וסיהרא וככביא ומזלי ובארעא אלנין ודשאין וגנתא דעדן (ועשבין) וחיוון ועופין וגונין ובני נשא. לאשתמודעא בהון עלאין. ואיך יתנהגון בהון עלאין ותתאין. ואיך אשתמודעאן מעלאי ותתאי. ולית כך דידע כלל

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

179 רך כקנה

"לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז". המאמר מיישם זאת על המדות המתוקנות, שיכולות לוותר זו לזו ולהתאחד.

3:20b Taanit תענית כ"ב:ג'

אמר להם: בשבילכם הריני מוחל לו, ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. מיד נכנס רבי אלעזר ברבי שמעון, ודרש: לעולם יהא אדם רך כקנה

וְאֵל יִהְיֶה קֶשֶׁה כְּאָרְזוֹ. וּלְפִיכָךְ זָכָה קָנָה לְיִשְׁרָאֵל הַיָּמָנוּ קוּלְמוֹס לְכָתוּב בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
תענית כ, ב.

180 כנודע מענין ראו מ"ה

ההערה מפנה למאמר בהר על "את שבתותי", העוסק בביטול היש שבבחינת חכמה, כוח מ"ה, בהקשר לענייני הנזכר כאן.

הערת קה"ת

ועל"ק פ' בהר ד"ה את שבתותי רפ"ה [כ]. להלן מג, א ושי"ג.

181 ש"ק"נ חצי טוב וחצי רע

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת
ע"ח שמ"ט.

182 ולא קם נביא עוד בישראל כמשה

"ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". המדרש מסיק שבאומות העולם קם נביא כזה.

Deuteronomy 34:10 דברים ל"ד:י

וְלֹא־קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדָעוּ ה' פְּנִים אֶל־פְּנִים:

And there hath not arisen a prophet since in Israel like unto Moses, whom the L-RD knew face to face

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 בישראל לא קם אבל באו"ה קם כו' זה בלעם בן בעור

המדרש בסוף פרשת נשא: "בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם", והוא בלעם בן בעור; והוא ממשיך להבחין ביניהם. המאמר מסביר שנבואתו של בלעם באה מנוגה שבאצילות.

Bamidbar Rabbah 14:20 במדבר רבה י"ד:כ'

פסקה 23

184 היינו כמ"ש בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שער הק"ש פ"ב.

185 ע"פ ונקדשתי בתוך בניי

שם מוסבר ש"ונקדשתי בתוך בני ישראל" פירושו הכנת הכלי, כדי שקדושתו של ה' תיתפס בתוך ישראל, בנקודה הפנימית שכלב הבערת אל אין סוף; לאחר מכן "אני ה' מקדשכם" ממשיך את הקדושה הזאת לכל המצוות.

הערת קה"ת

לקמן בפ' אמור לג, ב.

186 ונקדשתי בתוך בניי

"ונקדשתי בתוך בני ישראל; אני ה' מקדשכם". מילות הפתיחה של המאמר בפרשת אמור, שאליו מתייחס הטקסט בקשר למילה "קדוש".

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תַחְלִילוּ אֶת־שְׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal- lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal- low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

187 כמ"ש בע"ח דאור א"ס . . בחכמה

ההערה מצרפת את הטעם מעץ חיים להגהה שבתניא, פרק 35, שהטקסט עצמו מציין כמקור לעיקרון שאור אין סוף מתלבש דווקא בחכמה.

הערת קה"ת

שי"ט אבי"ע פ"ו. ובסש"ב ח"א פל"ה בהגה. [כ].

פסקה 24

188 והובא אל הכהן

"וְהוּבָא אֶל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים". הכוהן, ששורשו בחכמה, ממשיך את אור אבא.

Leviticus 13:2 ויקרא י"ג:ב'

אָדָם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בְּשָׁרוֹ שָׂאת אוֹ־סַפְחַת אוֹ בַּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בְּשָׁרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים:

When a man shall have in the skin of his flesh a rising, or a scab, or a bright spot, and it become in the skin of his flesh the plague of leprosy, then he shall be brought unto Aaron the priest, or unto one of his sons the priests

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 שלא יהי' יניקת הקליפות רק משערות דנוקי

הרבי הרש"ב כותב שם שפסקה זו מסבירה את דחיית הנגע באמצעות אור אבא בכך שהקליפות אינן יונקות מן העור אלא רק משערות נוקבא, והוא מציין כמה מקומות שבהם העניין מוסבר באופן אחר.

הערת קה"ת

בד"ה אמר לצפון תני — תר"ן ע' שצ' כ' דכאן מבואר שדחיית הנגע נעשה ע"י אור אבא הוא שלא ינקו מהעור כ"א מהשערות דנוקבא, ומציין לכמה מקומות שמבואר באופן אחר ע"ש.

פסקה 25

190 בהרת לבנה

"וכאשר יהיה בעור בשרו כתם לבן..." תיאור התורה של הבהרת, שהמאמר מפרש כהסתלקות החיות מאותו מקום.

Leviticus 13:4 ויקרא י"ג:ד'

וְאִם־בַּהֶרֶת לְכֹנֶה הוּא בְּעוֹר בְּשָׁרוֹ וְעַמֵּק אִיז־מֶרְאֶה מִן־הָעוֹר וּשְׁעָרָה לֹא־הָפַךְ לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֹּגַע שְׂבָעַת יָמִים:

And if the bright spot be white in the skin of his flesh, and the appearance thereof be not deeper than the skin, and the hair thereof be not turned white, then the priest shall shut up him that hath the plague seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יג, ד.

191 כי הדם הוא הנפש

"כי הדם הוא הנפש". הלובן בעור פירושו שהדם, נושא החיות, הסתלק.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רַק חֹזֶק לִבְלֹתִי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבֶּשָׂר:

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים יב, כג.

192 בבאור בשעה שהקדימו

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהלכות התורה מושרשות ב"שערות" של הגולגלתא, הרובד החיצון של הכתר, הנובעות מחכמתו הסתומה; ואילו המצוות באות מן הלובן שבין השערות.

הערת קה"ת
לקו"ת במדבר יד, ג.

193 בשעה שהקדימו נעשה

"כשישראל הקדימו 'נעשה' לנשמע, יצאה בת קול..." מילות הפתיחה של מאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימְאִי: בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדִימוֹ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" כְּאוֹ שְׁשִׁים רִיבּוֹא שֶׁל מִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְתָרִים, אֶחָד כְּנֶגֶד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנֶגֶד "נִשְׁמָע". וְכִינּוּן שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעֲשִׂירִים רִיבּוֹא מִלְאָכֵי חֶבְלָה וּפִירְקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵים מֵהָרַב חֲזָרִב". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּחֻרְבַּ טְעֲנֹ, בְּחֻרְבַּ פָּרְקָה. בְּחֻרְבַּ טְעֲנֹ — בְּדֹאמְרוֹ, בְּחֻרְבַּ פָּרְקוּ — דְּכַתְיִב: "וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

194 לסוסי

"לסוסי ברכבי פרעה דמיתך רעיתך". מילת הפתיחה של מאמר נוסף שהטקסט מצטט.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א:ט'

לְסוֹסֵי בְּרַכְבִּי פְּרָעָה דִּמִּיתִיךָ רַעֲיָתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 סדיה ביום השמע"צ

תקציר המאמר "ביום השמיני עצרת" פותח בירידת העולמות באמצעות ממוצעים ובירידת הנשמות לשם עלייה; הטקסט מפנה לסופו, שם הבהרת מתוארת כדבר המעכב את המשכת החיות.

הערת קה"ת
לקו"ת שמע"צ פו, א.

196 בדרוש הנגעים שם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שי' לאה ורחל פ"ז. [כ].

197 גי אורות אשר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אורות כ"ו אשר. [כ].

198 בלקו"ת פי וירא

ההערה מפנה לשם לנוסח דברי האר"י על הדופק.

הערת קה"ת
ראה הלשון באוה"ת ש"ה"ב ע' תפו. בזכר גם לעיל פי פקודי ז, ד. פי אמור לח, ב. סה"מ תקס"ה-א ע' תלג. לבן — במ"א ע"פ עד הגל:

199 צרעת סגירו

אונקלוס מתרגם "נגע צרעת" כ"נגע סגירו" — סגירה. המאמר מפרש זאת כסגירת אור אבא.

Onkelos Leviticus 13:2 תרגום אונקלוס על ויקרא י"ג:ב'

אֲנִשׁ אֲרִי יְהִי בְּמִשְׁחַ בְּסָרִיָּה עֲמָקָא אוּ עֲדָא אוּ בְּהָרָא וְיִהִי בְּמִשְׁחַ בְּסָרִיָּה לְמַכְתָּשׁ סָגִירוֹ וְיִתְתִּי לָתָּה אֶהְרֹן כְּהֵנָּא אוּ לָתָּה חַד מִבְּנוֹהֵי כְּהֵנָּא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

200 סגירו דנהורא

"צרעת: סגירו, כמו שנאמר, סגירת האור העליון, סגירת הטוב העליון שאינו יורד לעולם". המאמר מזהה אור זה עם המוחין דאבא.

Zohar, Tazria 25:134-27:143 ספר זוהר, תזריע כ"ה:קל"ד-כ"ז:קמ"ג

201 החכ' תחי'

"והחכמה תחיה את בעליה". המאמר מזהה את החכמה המחיה הזאת עם החיות שבדם.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז:י"ב

הערת קה"ת
קהלת ז, יב.

פסקה 26

202 הד' מראות נגעים

"מראות הנגעים שנים שהן ארבע": הבהרת ותולדתה, והשאת ותולדתה. המאמר אומר שכולן מעכבות את זרימת החיות.

Mishnah Negaim 1:1 משנה נגעים א:א'

מְרָאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה. בְּהֶרֶת עֲזָה כְּשֶׁלֶג, שְׁנִיָּה לָהּ כְּסִיד הַהִיכָל. וְהַשָּׂאת כְּקָרוֹם בִּיצָה, שְׁנִיָּה לָהּ כְּצֶמֶר לָבָן, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר.

וְחֻמְמִים אוֹמְרִים, הַשָּׂאת כְּצֶמֶר לָבָן, שְׁנִיָּה לָהּ כְּקָרוֹם בִּיצָה:

The signs of negaim are two which, in fact, are four. The bright spot (baheret) is bright white like snow; secondary to it is the sign as white as the lime of the Temple. The rising (se'et) is as white of the skin of an egg; secondary to it is the like white wool, the words of Rabbi Meir. But the sages say: the rising (se'et) is white wool and secondary to it is like the white of the skin of an egg.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

203 זה לעומת"ז עשה

"גם את זה לעומת זה עשה אלקים". הקדושה והקליפה נוצרו כמקבילות זו לזו, ולכן יש לובן של קדושה ולובן של קליפה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

הערת קה"ת
קהלת ז, יד.

204 ושער ריש"י כעמר נקא

"ושער ראשו כעמר נקא". הלובן העליון שבקדושה.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט'

חֲזֹה הָיִיתָ עַד דִּי כְּרִסְוֹן רִמְיוֹ וְעִתִּיק יוֹמִיו יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חֲזָר וְשַׁעַר רֹאשֵׁהוּ כְּעֶמֶר נֶקָא כְּרִסְיָה שְׁבָבִין דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלָק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair

of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

205 עד הגל

דברי לבן ליעקב: "הגל הזה עד". פתיחת מאמר שהטקסט מצטט על "לבן" של הקליפה.

Genesis 31:52 בראשית ל"א:נ"ב

עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליה את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה:

This heap be witness, and the pillar be witness, that I will not
pass over this heap to thee, and that thou shalt not pass over
this heap and this pillar unto me, for harm

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 ספק קוב"ה אמר טהור. וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא

"בספק אמר הקדוש ברוך הוא טהור, וכלהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא".
המאמר מסביר כעת את שני הצדדים.

Bava Metzia 86a:7-8 בבא מציעא פ"ו א:ז'-ח'

ספק - הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי:
טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני:
אני יחיד בנעים, אני יחיד באהלות. שדרו שליחא בתריה. לא הנה מצי
מלאך המות למקרב לה, מדלא הנה קא פסיק פומיה מגרסיה. אדהכי
נשב וזקא ואוש ביני קני, סבר גונדא דפרשי הוא. אמר: תינח נפשיה
דההא גברא, ולא ימסר בידא דמלכותא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

207 ספיקא דאורייתא לחומרא

הגמרא קובעת שבכל ספק בדין תורה יש להחמיר. זה היה הנימוק של בית
המדרש לטמא.

Beitzah 3b:6-7 ביצה ג' ב:ו'-ז'

בשלמא לרבה, דאמר משום הכנה, הוי ספיקא דאורייתא — וכל ספיקא
דאורייתא לחומרא. אלא לרב יוסף ולרבי יצחק, דאמרי משום גזרה,
ספיקא דרבנן היא — וכל ספיקא דרבנן לקולא!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביצה ג, ב.

208 וכה"ג הוא ענין ספק ממזר

ההערה מצינת שהשוואה לספק ממזר מובאת שם.

הערת קה"ת

ענין זה נזכר בשו"ת צמח צדק חלק אהע"ז סי' שכו (בהוצאת תשנ"ה).

209 ממזר ודאי לא בא

הגמרא לומדת מן הפסוק "לא יבוא ממזר בקהל" שרק ממזר ודאי אסור
לבוא בקהל, ואילו ממזר שספק אם הוא ממזר רשאי לבוא. המאמר משווה
לכך את מקרה הספק בצרעת.

Kiddushin 73a קידושין ע"ג א

הערת קה"ת

קידושין עג, א.

פסקה 27

210 הטעם לא ידעו

הרבי שואל שם כיצד יכלה מתיבתא דרקיעא לפסוק שלא כפי ששמעה את
ה' אומר, ומשיב שעליה היה לפסוק בהתאם להבנתה שלה; מכיוון שלא
הבינה את טעמו של ה', היה עליה לפסוק כפי שהבנתה הכריעה.

הערת קה"ת

"לכאורה כששומעים שהקב"ה אומר כך, איך אומרים דלא כהקב"ה — אלא
כיון שהפס"ד שלהם צ"ל ע"פ דעתם, לכן, כשלא השיגו בדעתם הטעם של
הקב"ה, הוכרחו לפסוק כפי שמתקבל בדעתם (ראה לקו"ת תזריע כד, ב
ואילך)" — קונטרס בענין תורה חדשה מאתי תצא — תנש"א הערה 61.

211 ע"פ יביאו לבוש מלכות

ההסבר הנוסף הזה ל"יביאו לבוש מלכות" מבחין בין לימוד התורה,
פנימיות ממלא הנמשכת מחכמה, לבין המצוות המעשיות, שהאור שלהן
מגיע מסוכב, למעלה מהשתלשלות.

הערת קה"ת

תו"א צב, ב.

212 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". מילות הפתיחה של המאמר
בתורה אור העוסק באור המקיף.

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יביאו לבוש מלכות אשר לבשו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך
ואשר נתן כתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear,
and the horse that the king rideth upon, and on whose head
;a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

213 וילבש צדקה כשריון

"וילבש צדקה כשריון". הפסוק המתבאר באגרת הקודש שהמאמר מצטט.

Isaiah 59:17 ישעיהו נ"ט:י"ז

וילבש צדקה כשריון וכובע ושועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבש
ועצ כמעיל קנאה:

And He put on righteousness as a coat of mail, And a helmet
of salvation upon His head, And He put on garments of
vengeance for clothing, And was clad with zeal as a cloak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

214 היום לעשותם

"המצוה... אשר אנכי מצוך היום לעשותם". חז"ל דורשים את "היום"
כמתייחס לעולם הזה, הזמן שבו מקיימים את המצוות.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום
לעשותם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the
statutes, and the ordinances, which I command thee this
day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

215 ולמחר לקבל שכרם

רבי יהושע בן לוי: "היום לעשותם, ולמחר לקבל שכרם". המאמר מיישם זאת על לימוד תורה בגן עדן כשכר.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו'

והינינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצוה היום לעשותם", "היום לעשותם" — ולא למחר לעשותם, "היום לעשותם" — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב "אך אפים"? "אך אף" מבני לכה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין כב, א.

פסקה 28

216 לע"ל שיתגלו טעמי תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה רש"י שה"ש א, ב.

217 מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני

"מי יכריע? רבה בר נחמני יכריע, שהרי אמר: 'אני יחיד בנגעים'". המאמר מסביר מדוע דווקא הוא יכול היה להכריע.

Bava Metzia 86a:7-8 בכא מציעא פ"ו א:ז-ח'

ספק – הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי: טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות. שדרו שליחא בתריה. לא הוה מצי מלאך המות למקרב לכה, מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה. אדוקי נשב זיקא ואווש ביני קני, סבר גונדא דפרשי הוא. אמר: תינח נפשיה דההוא גברא, ולא ימסר בידי דמלכותא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 30

218 ארז"ל עין לא ראתה

"עין לא ראתה, אלקים זולתך". המדרגה שלמעלה מהשגה, הנקראת עדן.

Isaiah 64:3 ישעיהו ס"ד ג'

ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 34b:18-19 ברכות ל"ד ב:יח-י"ט

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו. אבל תלמידי חכמים עצמן — "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו". ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, "עין לא ראתה אלקים זולתך".

R. Hiyya b. Abba said in the name of R. Johanan : Every prophet prophesied only to marry his daughter to a disciple of the wise, and for him who transacts the affairs of a disci-

ple of the wise and allows him to enjoy his possessions ; but as for the disciples of the wise themselves, "No eye hath seen what G-d, and nobody but Thee, will work for him that waiteth for Him" (Is. Ixiv. 3). R. Hiyya b. Abba also said in ... : the name of R. Johanan

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי סד, ג. ברכות לד, ב.

219 אבל רב"נ הוא עצמו מבחי הארה זו דהא"מ מה שזורה בהא"פ כו'

וע"כ מצא טעמו ממש

הרבי מסביר שם שרבה בר נחמני היה יכול להכריע ולפסוק בדבר מפני שנשמתו למטה הייתה מלוכשת בגוף גשמי.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש-יב ע' 68 דזה שהי יכול להכריע ולפסוק בזה הוא מפני שנשמתו למטה הייתה מלוכשת בגוף גשמי. ראה גם ד"ה פדה בשלום — תשמ"ו. ד"ה קדש ישראל — תשמ"ז. בד"ה ושבתה — תס"ב (נדפס בדרך מצותיך קסז, ב) ("ולפי שרבה היי יחיד בנגעים ואהלות לכן שאלו ממנו ספק זה, כי לתחתונים דוקא יש כח זה לפסוק הדין שמסתפקים בו מחמת שהקליפות מעלימי על הלכה זו והתחתונים יש בהן כח לברר ולהעלות מהשכירה לפי שהן מלוכשים בגוף כו' כמ"ש באה"ק בביאור מאמר הר"מ פי נשא והמשכילים...)".

220 הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה

הדרשה שלפיה המקרה המסופק טהור, "מפני שפתח הכתוב בטהרה תחילה". זהו הטעם שמצא רבה בר נחמני בתורה.

Nazir 65b:5-6 נזיר ס"ה ב:ה-ו'

גמי מנא הני מילי? אמר רב יהודה אמר רב: אמר קרא "לטהרו או לטמאו", הואיל ופתח [בו] הכתוב בטהרה תחילה. אי הכי, אפילו משנזקק לטומאה נמי ספקו טהור! אלא, כי איתמר דרב יהודה אמר רב, אהא איתמר: אם בהרת קדמה לשער לכן — טמא, ואם שער לכן קודם לבהרת — טהור. ספק — טמא. ורבי יהושע אמר: כיהה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

221 אז ישיר משה

"אז ישיר משה ובני ישראל". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר שאליו מפנה הטקסט.

Exodus 15:1 שמות ט"ו א'

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת Havayah ויאמרו לאמר אשירה Havayah כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

222 מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לו משה, "כי מן המים משיתיהו". המאמר מפרש שהמים הם העולם הנסתר, שורש נשמתו של משה.

Exodus 2:10 שמות ב:י'

ויגדל הילד ותבאהו לכת פרעה ויהי"ל לכן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיהו:

228 בביאור ענין קיי"ס גבי והניף ידו על הנהר

שם מסביר אדמו"ר הזקן שקריעת ים סוף הייתה צריכה להקדים את מתן תורה, משום שהמצוות ממשיכות את גילוי אור אין סוף בבריא, ביצירה ובעשיה כפי שהוא באצילות, ואילו "והניף ידו על הנהר" לעתיד לבוא הוא למעלה מכך.

הערת קה"ת
ראה לעיל צו יז, א.

229 והניף ידו על הנהר

"והניף ידו על הנהר", נאמר על הגאולה העתידה. מובא כהסבר לעניין עדין.

Isaiah 11:15 ישעיהו י"א:ט"ו

וְהִתְהַרְסָה הַיָּד הַזֹּאת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהִנִּיף יָדוֹ עַל־הַנָּהָר בְּעֵינִים רוּחוֹ וְהִכָּהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיךְ בְּנָעָלִים:

And the L-RD will utterly destroy the tongue of the Egyptian sea; And with His scorching wind will He shake His hand over the River, And will smite it into seven streams, And cause men to march over dry-shod

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

230 בזהר פ' בא דל"ו ע"ב

ההערה מפנה גם לשם בעניין קטע זה בזהר; בסמוך לאותו טור נדונה מחלוקת בית שמאי ובית הלל כיצד לשבח את הכלה, שמקורה בגבורה ובחסד.

הערת קה"ת
ראה גם לקמן שה"ש מח, ד.

231 בשעתא דקוב"ה אתחזי על גנתא

הזהר על פרשת בא מתאר את הקדוש ברוך הוא מתגלה מעל הגן, שאינו נפרד מעדן. המאמר לומד שגילוי זה הוא מעדן — חכמה וכתר, למעלה מבינה.

Zohar, Bo 4:92-5:101 ספר הזהר, בא ד"ב-ה"ק"א

The esoteric significance of it is as follows. At the hour when the L-rd thus shows Himself in the Garden, all the Garden assembles and keeps close to Eden, from whence the stream of life flows forth into numerous channels. The Garden is called "the Bundle of Life", and in it the pious are beatified with the light of the world to come. And at the hour when the Holy One, blessed be He, reveals Himself to these saints, a ... voice is heard, crying: "Awake, O north wind, come, O

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

232 הערת קה"ת מפנה לז'ה"ב לז'ה"ב

Zohar, Bo 4:83 ספר הזהר, בא ד"ב-ה"ק"א

פסקה 31

233 באתי לגני

"באתי לגני, אחותי כלה". המאמר על פסוק זה מסביר את התענוג של ה' מנשמות הצדיקים.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה"א

בִּאתִי לִגְנִי אֲחֹתִי כְלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֶכְלֶתִי יַעֲרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name 'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות ב, י.

223 ע"פ ואלה המשפטים

ההערה מפנה למאמר על "ואלה המשפטים" בתורה אור, דף עה, ד, שם, כפי שנאמר כאן, שורשו של משה מיוחס לעיגולים ולאורות המקיפים.

הערת קה"ת
תו"א עה, ד.

224 ואלה המשפטים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר על שורשו של משה באורות המקיפים.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשֶׂה לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 סד"ה מראיהם ומעשיהם

הקטע שם מבחין בין חסד שבסדר ההשתלשלות לבין חסד שלמעלה ממנו, ומתאר את עליית הנשמות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון דרך נהר של אש, הגורם להן לשכוח את ההשגה התחתונה; הטקסט מפנה לסוף המאמר בעניין "משה שפיר קאמרת".

הערת קה"ת
תו"א סט, ג.

226 מראיהם ומעשיהם

מתוך חזון המרכבה של יחזקאל: "ומראיהם ומעשיהם". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור שהטקסט מצטט.

Ezekiel 1:16 יחזקאל א' ט"ז

מֵרָאָה הָאוֹפָנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תְּרִשִׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעָתָם וּמֵרָאָהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן:

The appearance of the wheels and their work was like unto the colour of a beryl; and they four had one likeness; and their appearance and their work was as it were a wheel within a wheel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

227 משה שפיר קאמרת

רב ספרא פונה לרבא ואומר לו: "משה, שפיר קאמרת". המאמר לומד מכך שניצוצו של משה יכול להיות נוכח אצל חכם.

Shabbat 101b:3 שבת ק"א ב:ג

אָמַר לָקָה רַב סָפְרָא: מִשָּׁה, שְׁפִיר קְאָמַרְתָּ?! "מִטְלָטְלִין מִזֵּוּ תַנּוּ! אֶלְא אָמַר רַב סָפְרָא: לֹא נִצְרַכָּה אֶלָּא לְעָרֵב וּלְטָלְטֵל מִזֵּוּ, וְכִדְתַּנְיָא: סְפִינּוֹת קְשׁוּרוֹת זֹו בְּזֹו — מְעַרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזֵּוּ לִזֵּוּ. נִפְסְקוּ — נִפְסְרוּ. חֲזָרוּ וְנִקְשְׁרוּ, בֵּין שׁוּגְגִין וּבֵין מְזִידִין בֵּין אֲנוּסִין בֵּין מוּטְעִין — חֲזָרוּ לְהִתְרֹן הָרָאשׁוֹן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
שבת קא, ב וש"נ.

with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

234 וע"פ הזהר בפי בראשית דכ"ז ע"ב

ההערה מפנה להסברו של אדמו"ר האמצעי על קטע זה בזהר.
הערת קה"ת
ביאה"ז לכ"ק אדה"א ב, ג.

235 אעשה לו עזר

"אעשה לו עזר כנגדו". זהו הפסוק שעליו מעיר הקטע מהזהר שהטקסט מצטט.

Genesis 2:18 בראשית ב:י"ח
וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים לֹא-טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ:
And the L-RD G-d said: 'It is not good that the man should
'be alone; I will make him a help meet for him
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

236 ע"פ ויהי קול מעל לרקיע

דיוניו של הצמח צדק על "ויהי קול מעל לרקיע", שאליהם מפנה ההערה.
הערת קה"ת
אוה"ת במדבר ע' א'תכט. ובאוה"ת שמות-ה ע' א'תתקעז עם הגהות.

237 ויהי קול מעל לרקיע

"וממעל לרקיע אשר על ראשם קול". המאמר מפרש את הקול כהתגלות של סוכב, מעל לרקיע של בינה.

Ezekiel 1:25 יחזקאל א:כ"ה
וַיְהִי-קוֹל מֵעַל לַרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רָאשֵׁי בְּעִמָּדִים תְּרַפִּינָה כְּנִפְיָהּ:
For, when there was a voice above the firmament that was
over their heads, as they stood, they let down their wings
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 32

238 בד"ה כי כאשר השמים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "השמים החדשים והארץ החדשה" כהמשכה עליונה הבאה על ידי אתערותא דלעילא בלבד, וניצבת "לפניי", בבחינה הפנימית שאליה אין אתערותא דלתתא מגיעה; ואילו "זרעכם ושמכם" הם הדברים הנמשכים על ידי אתערותא דלתתא.
הערת קה"ת
ראה תו"א ב, ד.

239 כי כאשר השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי...". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור שהטקסט מצטט.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב
כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻמִּי כֹן יַעֲמֵד זֶרְעְכֶם וְשִׁמְכֶם:
For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
seed and your name remain
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

240 ויניחחו בגני' לעבדה

"ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה". הפסוק נדון במאמר ההוא.
Genesis 2:15 בראשית ב:ט"ו
וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגִן-עֵדֶן לְעֹבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:
And the L-RD G-d took the man, and put him into the gar-
den of Eden to dress it and to keep it
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

241 בד"ה צאינה וראינה

המאמר שואל מדוע בחרו חז"ל לכנות את הקב"ה בשם "הקדוש ברוך הוא", ומסביר ש"קדוש" בכתיב מלא ו' פירושו המשכת קדושתו להיות ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין.
הערת קה"ת
לקרית שה"ש כא, ב.

242 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון, במלך שלמה". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר המסביר את השם "הקדוש ברוך הוא".
Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א
צֵאנָה וּרְאִינָה בְנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעִטְרָה-לוֹ אִמּוֹ בָּיוֹם הַתְּנַתּוֹ וּבְיוֹם שְׁמִיחַת לְבוֹ:
Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

243 שאו ידיכם קדש וברכו את הוי'

"שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'". יש לברך את הקדוש ולהמשיך אותו למטה.
Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב'
שְׂאוּ-יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרְכוּ אֶת-יְהוָה
Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

244 דספיקו טמא

הרמב"ם פוסק: "אם נסתפק לו אם שער לבן קדם או בהרת קדמה, הרי זה טמא", ומוסיף שלדעתו הטומאה במקרה זה היא טומאת ספק.
Mishneh Torah, Defilement by Leprosy 2:9 משנה תורה, הלכות טומאת צרעת ב:ט'
... בְּהֵרַת כְּחָצִי גָרִיס וְאִין בָּהּ כָּלוּם וְנוֹלָדָה לָהּ בְּהֵרַת כְּחָצִי גָרִיס וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת הָרִי זֶו לְהַחֲלִיט שֶׁהָרִי קִדְּמָה בְּהֵרַת לְשְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת הַלְּבָנוֹת. סָפֵק שְׁעָר לְבָן קִדְּם סָפֵק הַבְּהֵרַת קִדְּמָה הָרִי זֶו טָמֵא. וַיִּרְאָה לִי שְׁטַמְאָתוֹ כְּסָפֵק:
Torat Emet 363 (Public Domain)

245 ספ"ד דנגעים

בנוסח הקטע אצל אדמו"ר האמצעי נוספה כאן הפניה לתוספות יום טוב על המשנה.
הערת קה"ת
במאמרי אדהאמ"צ ע' תפג מוסיף: ועיי' בתוסי' י"ט וכו'.

246 לא בשמים היא

"לא בשמים היא". זהו העיקרון שקבעו חז"ל, שלפיו ההכרעה בהלכה נתונה בידי החכמים שלמטה ולא בידי קול מן השמים.

Deuteronomy 30:12 דברים ל:י"ב

לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמיה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשה:

It is not in heaven, that thou shouldest say: 'Who shall go up for us to heaven, and bring it unto us, and make us to hear 't, that we may do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

247 ארז"ל על ר"מ שהי אומר

בתלמוד נאמר שההלכה לא נקבעה כרבי מאיר, משום שחבריו לא יכלו לרדת לסוף דעתו: הוא היה מטהר את הטמא ומראה פנים לדבר.

Eruvin 13b:3 עירובין י"ג ב:ג

אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יג, ב.

248 זקן שקנה חכמה

רבי יוסי הגלילי: "זקן אינו אלא מי שקנה חכמה". המאמר קושר בין "זקן" לבין "זקן" שבפנים, שדרכו החכמה נמשכת למטה.

Kiddushin 32b:8 קידושין ל"ב ב:ח'

תנו רבנן: "מפני שיבה תקום" – יכול אפילו מפני זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", ואין זקן אלא חכם, שנאמר: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: "ה' קנני ראשית דרכי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין לב, ב.

249 יג"מ שהתורה נדרשת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברייאתא דר"י ת"כ ר"פ ויקרא.

250 בביאור ע"פ אלה מסעי

הקטע שם מסביר שמידות כמו "רחום" שייכות רק במקום שיש עולם, שאפילו סובב שייר לתחום העולמות, ושקודם הקביעה עצמו הכול נחשב לאין; לאחר מכן הוא עובר לעניין החכמה.

הערת קה"ת

לקו"ת מסעי זג, א ואילך.

251 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". המילים הפותחות של המאמר, שאותו מצטט הטקסט בהרחבה.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

252 רוב החכמים שבדורו לא היו משיגים התורה רק . . בחכ' דאצי

ההערה מפנה להערה קודמת בלקוטי תורה, ויקרא ד ע"א; הקטע באותו עמוד עוסק במלח, שמקורה בגבורות דאבא, המעניקות טעם.

הערת קה"ת

ראה לעיל ד, א הערה שכל. וראה הערת כ"ק אדמו"ר במאמרי אדה"ז תקס"ב ע' שיד.

253 נובלות חכמה שלמע' תורה

רבי חנינא בר יצחק: "הבוסר של החכמה העליונה הוא התורה". התורה כפי שנמשכה לחכמה דאצילות.

Bereshit Rabbah 17:5 בראשית רבה י"ז:ה'

... נובלת מיתה - שינה; נובלת נבואה - חלום; נובלת העולם הבא - שבת. רבי אבין מוסיף: עוד תרתין: נובלת אורה של מעלה - גלגל חמה; נובלת חכמה של מעלה - תורה:

The L-rd G-d cast a deep slumber upon the man, and he“ slept. He took one of his sides, and He closed it with flesh in its place [tahtena]” (Genesis 2:21). “The L-rd G-d cast [hipil] a deep slumber” – Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall [mapala] is sleep. When a person sleeps, he does not toil in Torah and does not do any work. literally means, “He caused to fall down.” Rav said: There are three slumbers: the slumber of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר יו, ו.

254 בביאור ע"פ תורה צוה לנו משה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "בוסר הגפן בחכמה עילאה היא תורה": חכמה עילאה דאצילות היא למעלה מהשגה ונקראת אין, ביטול מוחלט; לכן אור אין סוף מתלבש דווקא בה, והתורה שבכתב היא הדבר הנמשך ממנה.

הערת קה"ת

לקו"ת ברכה צה, א ואילך.

255 הערת קה"ת מפנה Zohar, Vayikra 27:200 למילים האלה.

Zohar, Vayikra 27:200 ספר הזהר, ויקרא כ"ז:ר'

256 הערת קה"ת מפנה Mishnah Negaim 4:11 למילים האלה.

Mishnah Negaim 4:11 משנה נגעים ד:י"א

בהרת פחצי גרים ואין בה פלום, נולדה בהרת פחצי גרים ובה שתי שערות, הרי זו להחליט, מפני שאמר, אם בהרת קדמה לשער לקו, טמא. ואם שער לקו קדם לבהרת, טהור. ואם ספק, טמא. ורבי יהושע קהה:

A bright spot the size of a split bean and there was nothing else, and then there appeared a bright spot of the size of half a split bean having two hairs, this one is declared unclean. Because they said: if the bright spot preceded the white hair he is unclean; if the white hair preceded the bright spot he is clean; and if it is doubtful he is unclean. Rabbi Joshua regards this as unsolvable

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

257 תורה צוה לנו משה

"תורה ציווה לנו משה, מורשה קהילת יעקב". המילים הפותחות של המאמר, שאותו מצטט הטקסט.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 33

258 אחרי רבים להטות

"ללכת אחר הרוב". הכלל שלפיו ההלכה נקבעת על פי רוב החכמים.

Exodus 23:2 שמות כ"ג:ב'

לא־תִהְיֶה אַחֲרֵי־רַבִּים לָרֶעֶת וְלֹא־תִעָנֶה עַל־רֹב לְנֶטֶת אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטֹּת:

Thou shalt not follow a multitude to do evil; neither shalt thou bear witness in a cause to turn aside after a multitude; to pervert justice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כג, ב.

259 אחרי רבים להטות

רבי ינאי: דברי תורה לא ניתנו חתוכים וברורים; בכל עניין ועניין הראה ה' למשה ארבעים ותשע דרכים לטעון "טהור" וארבעים ותשע דרכים לטעון "טמא", וכשמשא שאל כיצד תוכרע ההלכה, השיב לו: "אחרי רבים להטות".

Midrash Tehillim 12:3 מדרש תהילים י"ב:ג'

... אמר לפניו רבונו של עולם עד מתי נעמוד על בירורה של הלכה. אמר לו (שמות כג ב) אחרי רבים להטות. רבו המטמאין טמא רבו המטהרין טהור. רבי אבהו בשם ר' יונתן אמר תלמיד ותיק היה לו לרבי עקיבא והיה מטמא את השרץ מן התורה במ"ט פנים ומטהרו במ"ט פנים. וכן תני רבי חייא תלמיד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו והיה מטהר את השרץ מן התורה במ"ט פנים וחוזר ומטמאו במ"ט פנים. שנאמר מזוקק שבעתים. ר' יהושע בשם ר' לוי אמר תינוקות שהיו בימי דוד היו יודעים לדרוש את ...

OYW (Public Domain)

260 במדרש תהלים ע"פ אמרות ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

יב, ז.

261 מזוקק שבעתים

"אמרות ה' אמרות טהורות, כסף צרוף בעליל לארץ... מזוקק שבעתים". הפסוק שעליו נאמר המדרש הזה.

Psalms 12:7 תהילים י"ב:ז'

אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים:

The words of the L-RD are pure words, As silver tried in a crucible on the earth, refined seven times

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

262 לא בשמים היא

"לא בשמים היא". המאמר מפרש את "שמים" כמדרגות המקיפות של חיה ויחידה, ואילו התורה נמשכה אל תוך האור הפנימי.

Deuteronomy 30:12 דברים ל"י"ב

לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשה:

It is not in heaven, that thou shouldest say: 'Who shall go up for us to heaven, and bring it unto us, and make us to hear 't, that we may do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson דרך מצוטטים, Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Vocalized Edition - Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); OYW (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). להמלצה וללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/6/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/6/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק